

KWALITATIEVE VERDIEPING VAN DE SURVEY “SAMENLEVEN IN DIVERSITEIT”

Deel 3: overkoepelende bevindingen

Februari 2025

AGENTSCHAP
BINNENLANDS
BESTUUR

INHOUD

01 INLEIDING

02 RESULTATEN

- 2.1 Taal
- 2.2 Discriminatie
- 2.3 Vertrouwen in politie
- 2.4 Onderwijs
- 2.5 Werken
- 2.6 Digitale vaardigheden
- 2.7 Sociaal leven

2.8 Vrije tijd

2.9 Houding tegenover diversiteit

2.10 Inburgering

2.11 Stellingen

03 CONCLUSIES

04 APPENDIX – OVERZICHT VAN DE RESULTATEN PER HERKOMSTGROEP

INLEIDING

01

Achtergrond & Onderzoeksdoelstellingen

Achtergrond

Vlaanderen wordt gekenmerkt door een groeiende diversiteit. Niet alleen stijgt het aantal niet-Belgen en personen van buitenlandse herkomst, ook de interne diversiteit bij deze groepen neemt toe. Een beleid afstemmen op deze diversiteit begint met het kennen en begrijpen ervan.

De **Survey Samenleven in Diversiteit** (SID-survey)* is een grootschalige bevraging georganiseerd door het Agentschap Binnenlands bestuur en werd afgenomen in 2017 en 2022 bij ongeveer 4.500 en 5.100 personen van **Belgische, Marokkaanse, Turkse, Poolse, Roemeense en Congolese** herkomst. In 2022 werd er ook een groep personen van **Afghaanse** herkomst bevroegd. De bevraging besteedt vooral aandacht aan de aspecten van het samenleven in diversiteit die in administratieve data en algemene bevolkingssurveys onderbelicht blijven.

Maar in een enquête is er weinig ruimte voor interpretatie en diepere inzichten. **Om de interpretatie van bepaalde surveyvragen beter te begrijpen maar ook om dieper inzichten te verkrijgen in de keuzes die mensen maken, wenst ABB een kwalitatief onderzoek op te zetten.**

*<https://samenleven-in-diversiteit.vlaanderen.be/>

Onderzoeksdoelstellingen

Het doel van dit onderzoek is om via een kwalitatieve opzet meer diepgaande inzichten te verzamelen over de verschillende bevroegde herkomstgroepen.

Concreet omvat het onderzoek twee doelstellingen:

- Enerzijds beter begrijpen van een **aantal opmerkelijke bevindingen** die voortvloeien uit de survey en die **specifiek zijn per herkomstgroep**. Voor elke herkomstgroep zijn er een aantal specifieke resultaten die meer context nodig hebben.
- Anderzijds **beter begrijpen en contextualiseren van een aantal specifieke 'gevoelige' surveyvragen**: daarbij wordt niet enkel nagegaan wat hun antwoord is, maar ook hoe ze tot dit antwoord komen: hoe interpreteren ze deze vraag, aan welke concrete voorbeelden/situaties denken ze, etc.

Overzicht van het verloop van de drie fases:

Elke veldwerkfase heeft een eigen rapportering en presentatiemoment, in de derde fase wordt een geïntegreerd verslag opgemaakt inclusief een eindpresentatie.

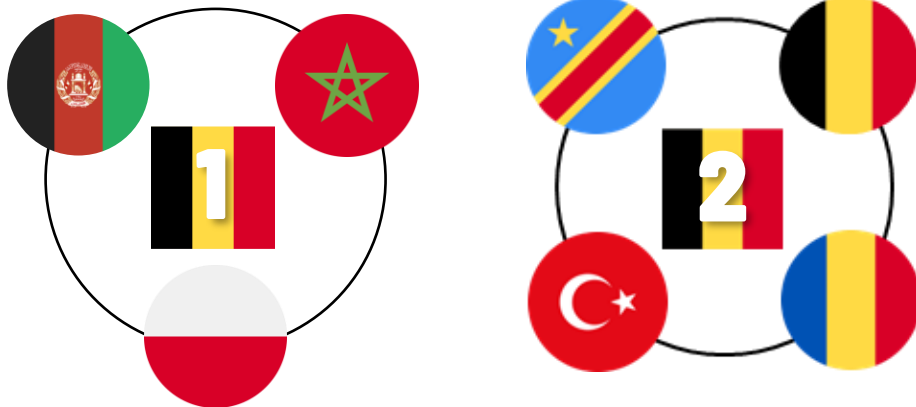
De vlaggen refereren naar de herkomst van de respondent, niet naar hun nationaliteit.

- Afghaanse herkomstgroep
- Marokkaanse herkomstgroep
- Poolse herkomstgroep
- Congolese herkomstgroep
- Turkse herkomstgroep
- Roemeense herkomstgroep
- Belgische herkomstgroep

Methodologie

Steekprofsamenstelling

We zorgden voor zoveel mogelijke variatie in de steekprofsamenstelling op basis van **leeftijd, gender, opleidingsniveau, professionele situatie, en generatie.**

Gemiddelde duurtijd

60 minuten

Veldwerkperiode

1. Van **23/09/2024** tot **11/10/2024**, met pilootinterviews op 19/09 en 20/09.
2. Van **14/11/2024** tot **02/12/2024**, met pilootinterviews op 14/11 en 15/11.

Belangrijke vermelding

Dit kwalitatief onderzoek omvat een kleine steekproef.

- De respondenten hebben zowel gesproken vanuit hun eigen ervaring, vanuit ervaringen uit hun omgeving, en vanuit hun kennis van hun eigen culturele achtergronden.
- Elke **persoonlijke situatie is anders** en wordt door andere factoren beïnvloed, **ongeacht de herkomst** van de bevroagde respondent. Dit onderzoek wijst enkel op bepaalde inzichten, mogelijke verklaringen en hypothesen voor deze cijfers.

De punten die in dit rapport worden aangekaart mogen niet als veralgemeningen opgevat worden.

- Deze inzichten bieden verklaringen voor bepaalde nuances die de Vlaamse overheid wenst te begrijpen uit de Samenleven in Diversiteit-enquête van 2022.

De analyse van de inzichten worden in dit rapport in drie categorieën verdeeld:

- Een analyse die gebaseerd is op **eigen situatie** en **ervaring** van de bevroagde respondenten.
- Een analyse die niet gebaseerd is op eigen situatie en ervaring, maar eerder op die van de **directe omgeving**.
- Een analyse die respondenten en hun directe omgeving niet zelf hebben ervaren, en dus eerder gebaseerd op hun **hypothetische kennis** van de herkomstgroep.

Alle bevindingen in dit rapport komen vanuit de respondenten. Soms werd het jargon aangepast door de onderzoekers, maar niet de inzichten zelf.

Overzicht van de besproken thema's

Taal

Discriminatie

**Vertrouwen
in politie**

Onderwijs

Werken

**Digitale
vaardigheden**

**Sociaal
leven**

Vrije tijd

**Houding tegenover
diversiteit**

Inburgering

		Taal	Discriminatie	Vertrouwen in politie	Onderwijs	Werken	Digitale vaardigheden	Sociaal leven	Vrije tijd	Houding tegenover diversiteit	Inburgering
AFG		X				X	X	X			
TU			X		X	X		X		X	
MA			X			X	X	X	X		
CO		X	X			X		X		X	
PL		X				X		X			X
RO		X				X		X	X		X
BE			X	X				X		X	

De bevroagde thema's per herkomstgroep waren afhankelijk van de resultaten uit de survey. Het was qua tijdsbestek niet mogelijk om alle thema's bij alle herkomstgroepen te bespreken.

RESULTATEN

02

TAAL

2.1

Onderzoeksvragen & cijfers per bevraagde herkomstgroep (1/2)*

Afghaanse herkomstgroep

- Mannen geven vaker aan redelijk tot zeer goed Nederlands te spreken. Waarmee heeft het verschil in kennis Nederlands tussen mannen en vrouwen te maken (eigen inschattingsvermogen, het hebben van oefenkansen Nederlands, bv. werk, buurt, etc.)?
 - 81% ♂ vs. 45% ♀ geeft aan redelijk tot zeer goed Nederlands te kunnen
 - 70% ♂ vs. 67% ♀ heeft een opleiding Nederlands gevolgd
- Hoe hebben respondenten de vraag begrepen “Is Nederlands uw best gekende taal”? Wat verstaat men onder ‘best gekend’ (lezen, spreken, schrijven)?
 - 49% geeft aan dat Nederlands hun best gekende taal is

Congolese herkomstgroep

- Een relatief hoog aandeel geeft aan zelden tot nooit Nederlands te spreken op het werk. Zijn collega's vaak anderstaligen? Of spreekt men Frans/Engels met de Nederlandstalige collega's?
 - 32% van de anderstaligen in het Vlaams Gewest spreekt zelden tot nooit Nederlands op het werk

*Cijfers afkomstig uit de Samenleven in Diversiteit survey, 2022

Onderzoeksvragen & cijfers per bevraagde herkomstgroep (2/2)*

Poolse herkomstgroep

- Hoe belangrijk is Nederlands voor hen?
- Waarom volgen vrouwen vaker een opleiding dan mannen?
- Mannen geven aan minder goed Nederlands te spreken en hebben minder vaak een opleiding Nederlands gevolgd. Minder nood aan kennis Nederlands? Eigen netwerk op het werk? Zelfstandige? Voldoende met kennis Engels en Frans?
 - 54% ♂ vs. 58% ♀ spreekt redelijk tot zeer goed Nederlands
 - 42% ♂ vs. 65% ♀ heeft een opleiding Nederlands gevolgd
 - 56% ♂ vs. 43% ♀ heeft Nederlands geleerd via Nederlandstaligen

Roemeense herkomstgroep

- Meer vrouwen dan mannen geven aan redelijk tot zeer goed Nederlands te kunnen. Waarmee heeft het verschil in kennis Nederlands tussen mannen en vrouwen te maken? Hebben mannen minder nood aan kennis Nederlands?
 - 37% ♂ vs. 55% ♀ geeft aan redelijk tot zeer goed Nederlands te kunnen
 - 66% ♂ vs. 39% ♀ geeft aan Nederlands geleerd te hebben door te praten met Nederlandstaligen
 - 69% spreekt redelijk tot zeer goed Engels
 - 42% spreekt redelijk tot zeer goed Frans
- Waarom volgen vrouwen vaker een opleiding dan mannen?
 - 34% ♂ vs. 61% ♀ geeft aan een opleiding Nederlands gevolgd te hebben

--- Bij de andere groepen is taal een thema dat ook spontaan tijdens de gesprekken aan bod kwam.

*Cijfers afkomstig uit de Samenleven in Diversiteit survey, 2022

Taal –

Barrières om Nederlands te leren (1/2)

Noot: deze analyse is gebaseerd op zowel eigen situatie en ervaring van de bevroagde respondenten, als op basis van hun omgeving, als op hypothetische kennis van de herkomstgroep.

De noodzaak om Nederlands aan te leren wordt soms beperkt door de kennis van andere goed gekende talen, of door de sterke connectie met het land van herkomst

Voldoende kennis hebben van andere talen die Belgen goed spreken:

- Sommige herkomstgroepen zijn heel **taalvaardig in het Frans of Engels**.
 - Het is een van hun moedertalen (bv. CO herkomstgroep).
 - Het is een van de talen die ze op school al van kleinsaf leren, (bv. PL en RO herkomstgroep).
- Mensen van **Belgische herkomst** zijn vaak **geneigd** over te schakelen van het Nederlands naar een gemeenschappelijk gekende taal.
- Hierdoor is er minder noodzaak om zich het Nederlands eigen te maken en een eventuele opleiding te volgen.

De mate van connectie met het herkomstland:

- Sommigen komen naar België met de **intentie om hier slechts tijdelijk te verblijven** (te werken) en nadien terug te keren naar het herkomstland (bv. PL en RO herkomstgroep), waardoor ze de nood niet voelen om Nederlands aan te leren.
- Veel personen van TU herkomst (vooral 1ste generatie) voelen zich nog **sterk verbonden met het herkomstland**, houden zeer regelmatig contact en reizen er nog regelmatig naartoe, en voelen daardoor minder de nood om contacten op te bouwen met Nederlandstaligen.
- De motivatie en capaciteit om Nederlands te leren is soms lager bij personen die op **oudere (volwassen) leeftijd** naar hier komen (1ste generatie). Hun connectie met het herkomstland is soms ook nog hoger.

Belgen passen zich altijd aan een ander aan. Als je hier iemand hebt van buitenlandse origine, als die geen Nederlands of Frans kan, dan ga je automatisch in het Engels proberen, omdat Engels toch meer een taal is die overal wel gekend is.

– Vrouw, 26-39, PL herkomst, 3de gen.

Taal –

Barrières om Nederlands te leren (2/2)

Noot: deze analyse is gebaseerd op zowel eigen situatie en ervaring van de bevroagde respondenten, als op basis van hun omgeving, als op hypothetische kennis van de herkomstgroep.

Wonen en werken in bepaalde locaties en sectoren zorgt dat er soms weinig of geen behoefte is om Nederlands te leren, of het beperkt de opportuniteiten om te oefenen

Wonen in locaties en buurten met personen van dezelfde herkomst:

- Verschillende personen van buitenlandse herkomst wonen in **buurten met veel personen van dezelfde herkomst**, die dezelfde taal spreken.
- Dit gaat van **appartementenblokken** met anderen van dezelfde herkomst (bv. *RO herkomstgroep*) tot **volledige buurten** met winkels, kappers, dokters, scholen ... (bv. *PL en TU herkomstgroep*).
- Veel (tot bijna alle) communicatie in de herkomsttaal kunnen doen, belemmert de oefenkansen Nederlands.

Werken in een omgeving met anderstaligen of met collega's van dezelfde herkomst:

- Veel personen van buitenlandse herkomst komen terecht in (laagbetaalde) **jobs met veel andere personen van buitenlandse herkomst** (cfr. thema 'werken').
- Sommigen werken in sectoren met personen van allerlei herkomst en spreken er **Engels (of Frans)**.
- Anderen werken in bedrijven met zelfs exclusief collega's van dezelfde herkomst, waar ze de **herkomsttaal als voertaal** kunnen gebruiken (bv. *TU, CO, PL en RO herkomstgroep*).
- In sommige sectoren (bv. poetssector) heeft men soms zelfs **geen taal nodig** om het werk uit te voeren, of geen collega's om de taal mee te oefenen
- Sommige personen van *CO herkomst* pendelen van Vlaanderen naar **Franstalige regio's** (Brussel en Wallonië) om in hun eigen taal te kunnen werken.

Noot: Sommigen geven aan dat verplicht Nederlands spreken op het werk hun taalvaardigheid net vooruit helpt.

Ik zou je aanraden om eens te gaan kijken op een werf, bv. in Zeebrugge, en te kijken hoeveel mensen Nederlands spreken. Als je met 10 Roemenen bent die daar werken, en als zelfs de ingenieur die instructies moet geven Roemeens is, waarom zou je dan Nederlands moeten leren?

– **Vrouw, 26-39, RO herkomst, 1ste gen.**

De meesten kiezen er toch voor om in Brussel of Wallonië te blijven werken, dus ik denk dat er veel mensen elke dag op en neer gaan vanuit hun woonplaats in Vlaanderen.

– **Vrouw, 40-54, CO herkomst, 1ste gen.**

Taal –

Drivers om Nederlands te leren (1/2)

Noot: deze analyse is gebaseerd op zowel eigen situatie en ervaring van de bevroagde respondenten, als op basis van hun omgeving, als op hypothetische kennis van de herkomstgroep.

Verschillende elementen dragen ertoe bij om Nederlands te leren en eventueel een taalopleiding te volgen

Vaak in sociale situaties terechtkomen:

- Personen die **meer in contact** komen met Belgen/Nederlandstaligen pikken de taal sneller op of voelen zich sneller verplicht een taalopleiding te volgen.
- Wie **woont of werkt** in een omgeving met veel Nederlandstaligen, maakt zich de taal sneller eigen, door sociaal contact met burens, vrienden, collega's (eventueel zelfs verenigingen of via school), etc.

Het hebben van kinderen:

- Sommigen voelen zich sneller geneigd om Nederlands te leren gedreven vanuit de **zorg voor de kinderen**.
- Voor de **gezondheidszorg** voor de kinderen (bv. naar de dokter kunnen), voor het **onderwijs** (bv. oudercontacten, kinderen helpen bij huiswerk), etc.

Administratie moeten doen:

- Om de **administratie, financiën** te doen, is het belangrijk het Nederlands voldoende machtig te zijn.
- Wanneer 1 partner dit niet voldoende kan, neemt de andere sneller **de taak op zich** om Nederlands te leren.

Ik denk dat vrouwen meer gemotiveerd zijn, zeker vrouwen die kinderen hebben. Ze willen hen kunnen helpen met school, zij zijn meestal diegenen die naar het oudercontact gaan en met de leerkrachten moeten spreken.

– **Vrouw, -25, RO herkomst, 1ste gen.**

Als de man eerst naar hier gekomen is en geen nood had om Nederlands te leren, dan gaat de vrouw wel naar de les. Je hebt altijd iemand nodig om het papierwerk te kunnen doen.

– **Man, 26-39, RO herkomst, 1ste gen.**

Taal –

Drivers om Nederlands te leren (2/2)

Noot: deze analyse is gebaseerd op zowel eigen situatie en ervaring van de bevroagde respondenten, als op basis van hun omgeving, als op hypothetische kennis van de herkomstgroep.

Een goede algemene taalvaardigheid helpt de taal te leren, en eerder bij de 2de generatie heerst een groeiend besef van de voordelen van een goede kennis van het NL

Algemeen vrij taalvaardig zijn:

- Personen van *RO* herkomst spreken vaak zelf al heel wat talen (Roemeens, Engels, Frans en/of Duits), waardoor hun **taalgevoel** hen helpt om sneller Nederlands aan te leren.

Het besef dat Nederlands helpt om meer kansen te creëren voor zichzelf, en vooroordelen weg te nemen bij anderen:

- Sommigen (vaker 2de generatie) zien in dat een grondige, accentloze kennis van het **Nederlands hen vooruit zal helpen** in het leven, bv. in het onderwijs, op de arbeidsmarkt ... (vooral gehoord bij *CO* herkomstgroep).
- Goed Nederlands spreken helpt ook om bepaalde **vooroordelen weg te werken** en **discriminatie in bepaalde mate te voorkomen**, om meer 'als gelijke gezien te worden in de Belgische samenleving' (cfr. thema 'discriminatie').

Wij zwarten, als we Frans spreken, dan worden we niet geholpen. Als je Nederlands spreekt, sta je bijna gelijk aan een Vlaming. Nederlands is zo'n belangrijke taal geworden, en het geeft je meer werkkansen, maar de werkgevers moeten het ons ook gunnen.

– Vrouw, 40-54, *CO* herkomst, 1ste gen.

Taal –

Verschillen tussen mannen en vrouwen

Noot: deze analyse is gebaseerd op zowel eigen situatie en ervaring van de bevroagde respondenten, als op basis van hun omgeving.

Bij sommige herkomstgroepen spelen er grote verschillen tussen man en vrouw bij de kennis van het Nederlands

De vrouw spreekt vaak beter Nederlands (PL en RO herkomstgroep):

- Vrouwen zijn over **het algemeen opener** dan mannen: ze zijn socialer en praten gemakkelijker met anderen, hebben meer sociale contacten in hun buurt, etc. (cfr. slide 14).
- Vrouwen zijn **meer intrinsiek gemotiveerd** om Nederlands te leren: ze hebben het nodig om zorg te dragen voor de kinderen, op school, bij de dokter, etc. (cfr. slide 14).
- Mannen werken vaker in **sectoren** (vaak de bouw) waar veel anderstaligen werken en Nederlands niet de voertaal is. (cfr. slide 13).
- Het werk van de man wordt soms als **(fysiek) zwaarder** gezien dan dat van de vrouw, waardoor die na de zware werkdag geen tijd of energie meer over heeft voor een opleiding Nederlands.
- De man migreert soms eerst, maar leert dan nog niet de taal (weinig noodzaak door bv. kennis Engels) (cfr. slide 12). Wanneer de vrouw hier komt, voelt zij zich **verplicht de taken op zich te nemen** (bv. administratie voor het gezin) waarbij Nederlands noodzakelijk is. (cfr. slide 14).

Dat lijkt me zeker waar. Ik denk dat dat misschien sociaal te verklaren is. Ik denk dat vrouwen meer sociaal zijn en gemakkelijker gaan babbelen met mensen. En hoe meer je babbelt, hoe beter je de taal kent.

– Vrouw, 26-39, RO herkomst, 1ste gen.

De man spreekt vaak beter Nederlands (AFG en MA herkomstgroep):

- Omwille van de culturele traditie zien we het omgekeerde bij de AFG en MA herkomstgroep.
- Volgens de traditie wordt soms een scheiding gemaakt tussen de **mannelijke 'publieke' sfeer en de vrouwelijke 'private' sfeer** (vooral het geval bij personen afkomstig van een dorp (vs. stad) (voornamelijk gehoord bij AFG herkomstgroep).
 - Mannen komen vaker in sociale situaties terecht (zorgen voor het gezinsinkomen), terwijl vrouwen vaker thuis blijven en voor het huishouden zorgen.
 - Het is soms zelfs de norm dat vrouwen in het openbaar niet praten met andere mannen, wat oefenkansen beperkt.
- De man migreert soms eerst en **leert het eerst Nederlands**, waardoor hij een taalvoorsprong opbouwt.
- Vrouwen staan soms **kritischer over hun eigen vaardigheden**, wat tot een verschil in zelfperceptie qua kennis Nederlands kan leiden.

Mannen hebben in de meeste gevallen iets meer zelfvertrouwen, dus durven ze zichzelf een beetje meer hoog in te schatten, terwijl vrouwen meestal extreem kritisch zijn over zichzelf.

– Vrouw, -25, AFG herkomst, 1ste gen.

Taal –

Stelling over kennis Nederlands bij de Afghaanse herkomstgroep

Noot: deze analyse is gebaseerd op zowel eigen situatie en ervaring van de bevroagde respondenten, als op basis van hun omgeving.

De stelling “Is Nederlands uw best gekende taal?” bij de Afghaanse herkomstgroep is soms open voor interpretatie en wordt best herbekeken

Relatief veel personen van AFG herkomst gaven aan dat Nederlands hun best gekende taal is, wat ons aanzette tot het bespreken en evalueren van de stelling die hiernaar peilde.

De stelling werd op verschillende manieren geïnterpreteerd door de respondenten.

- Deze verschillende interpretaties leiden tot verschillende verklaringen waarom veel personen van Afghaanse herkomst in de survey **aangaven dat Nederlands hun best gekende taal is**.

Een deel van de respondenten begreep de stelling als “Is Nederlands de best gekende taal van alle talen die u spreekt?”

- Vooral voor mensen van Afghaanse herkomst die hier op jonge leeftijd komen, is Nederlands inderdaad de taal waarin ze de **vier taalvaardigheden** het beste beheersen (spreken, luisteren, lezen en schrijven).
- Dari en/of Pashto is voor deze mensen vaak hun spreektaal, maar afhankelijk van hun persoonlijke situatie kunnen ze die taal **wel of niet lezen en schrijven**.

Een ander deel van de respondenten begreep de stelling als “Is Nederlands uw best gekende vreemde taal?”

- Dit kwam vaker voor bij de respondenten die de **vertaalde stelling** hadden gelezen ($n=4$ in onze steekproef).
- Bij wie hier ‘ja’ op heeft geantwoord, is het dus waarschijnlijk **niet altijd zo dat Nederlands inderdaad algemeen hun beste taal is**.

Ik begrijp de stelling als ‘in welke taal ben je het meest vloeiend?’ En ik denk wel dat, omdat ik hier ben opgegroeid en eigenlijk heel mijn leven Nederlands heb gesproken, ik meer vloeiend ben in het Nederlands, want ik heb ook zo’n academische kant eraan, waardoor ik veel meer in het Nederlands bezig ben. En in het Perzisch heb ik daar alleen zo een huiselijke kant aan.

– Vrouw, -25, AFG herkomst, 1ste gen.

Samengevat: taalkennis blijft een belangrijk aspect bij het samenleven in diversiteit in België.

- Het heeft impact op verschillende aspecten van het samenleven en op thema's die we bevraagd hebben.
- Economische integratie: bv. werken, onderwijs, etc.
- Sociale integratie: bv. sociaal leven, discriminatie, etc.

DISCRIMINATIE

2.2

Onderzoeksvragen & cijfers per bevraagde herkomstgroep (1/3)*

Marokkaanse herkomstgroep

- Bijna een kwart geeft aan al discriminatie op het werk ervaren te hebben. Wat heeft invloed op het al dan niet ervaren van discriminatie op het werk?
 - 34% is het voorbije jaar minstens één keer slachtoffer geweest van discriminatie
 - 24% heeft minstens één negatieve ervaring op het werk omwille van huidskleur of geloof
 - 35% heeft minstens één negatieve ervaring tijdens het zoeken naar werk door geloof of huiskleur
- Relatief veel personen geven aan discriminatie te ervaren. Hoe evolueert discriminatie in Vlaanderen de voorbije jaren?
 - 51% heeft een negatieve ervaring in het zoeken naar een huurhuis (in 5 jaar)
 - 25% heeft een negatieve ervaring in een openbare ruimte (in 5 jaar)
 - 15% is minstens één keer gecontroleerd door de politie omwille van herkomst
 - 54% vindt dat personen van buitenlandse herkomst te weinig kansen krijgen in België

*Cijfers afkomstig uit de [Samenleven in Diversiteit survey](#), 2022

Onderzoeksvragen & cijfers per bevraagde herkomstgroep (2/3)*

Congolese herkomstgroep

- Meer dan een kwart geeft aan al discriminatie op het werk ervaren te hebben. Wat heeft invloed op het al dan niet ervaren van discriminatie (op het werk)?
 - 27% heeft minstens één negatieve ervaring op het werk meegemaakt omwille van herkomst, huidskleur of geloof
 - 39% heeft minstens één negatieve ervaring meegemaakt tijdens het zoeken naar werk omwille van herkomst, huidskleur of geloof
- Relatief veel personen geven aan discriminatie te ervaren. Hoe evolueert discriminatie in Vlaanderen de voorbije jaren?
 - 43% is het voorbije jaar minstens één keer slachtoffer geweest van discriminatie
 - 42% heeft de voorbije 5 jaar minstens één negatieve ervaring meegemaakt bij de zoektocht naar een huurhuis omwille van herkomst, huidskleur of geloof
 - 38% heeft het voorbije jaar minstens één keer een negatieve ervaring meegemaakt in de openbare ruimte omwille van herkomst, huidskleur of geloof
 - 54% vindt “in België krijgen personen van buitenlandse herkomst te weinig kansen”
- Een relatief hoog aandeel denkt het afgelopen jaar minstens 1 keer gecontroleerd te zijn door de politie omwille van herkomst. Ervaring met politie meestal negatief? Wanneer wel/niet?
 - 25% ♂ en 12% ♀ denkt minstens één keer gecontroleerd te zijn door de politie het voorbije jaar omwille van herkomst

*Cijfers afkomstig uit de [Samenleven in Diversiteit survey](#), 2022

Onderzoeksvragen & cijfers per bevraagde herkomstgroep (3/3)*

Belgische herkomstgroep

- De Belgische herkomstgroep geeft het meest van alle groepen aan dat discriminatie veel voorkomt. Hoe staat men hier tegenover?
- Moet de overheid meer inzetten op het tegengaan van discriminatie of niet? En zo ja, hoe?
 - 61% vindt dat discriminatie (heel) veel voorkomt
 - 75% geeft aan dat mensen die op hen lijken nauwelijks tot nooit discriminatie ondervinden

--- ***Bij de andere groepen is taal een thema dat ook spontaan tijdens de gesprekken aan bod kwam.***

*Cijfers afkomstig uit de [Samenleven in Diversiteit survey](#), 2022

Discriminatie –

Factoren van discriminatie

Noot: deze analyse is gebaseerd op zowel eigen situatie en ervaring van de bevroagde respondenten, als op basis van hun omgeving.

Discriminatie is een structureel probleem in België, en gebeurt op basis van verschillende factoren

Personen van diverse buitenlandse herkomst in België ervaren discriminatie op basis van verschillende factoren:

- De buitenlandse **herkomst** op zich.
- **Religie** (voornamelijk islam, voornamelijk op vlak van hoofddoek).
- **Uiterlijk** (huidskleur, kledij, etc.).
- **Naam**.
- **Taal** (herkomsttaal en/of gebrekkig Nederlands).
- Soms nog versterkt door:
 - Lage **scholingsgraad**.
 - **Werk** op lager niveau.

Intersectionaliteit speelt hierbij een belangrijke rol.

- De **combinatie van verschillende bovenstaande factoren** (bv. huidskleur + laaggeschooldheid + gebrekkige kennis Nederlands) versterkt de kans op discriminatie.
- Maar toch komt discriminatie ook voor bij mensen die wel een hogere opleiding gedaan hebben, wel perfect Nederlands spreken, etc., maar vaker onder de vorm van **micro-agressies**.

Ik heb ooit een interview gezien met een Algerijn die bewust zijn kinderen Europese namen gegeven heeft. Hij zei 'ik wil niet dat hij zijn job niet gaat krijgen omdat hij Mohamed of Soufiane heet. Ik vind dat knap, maar aan de andere kant ook spijtig.

– **Man, 55+, BE herkomst**

Ze behandelen mij anders omdat ze me op een andere manier zien. Een vriendin vertelde me over een collega die na het werk met anderen ging drinken, maar zij werd nooit uitgenodigd. De reden daarvoor was dat ze dachten dat het niet 'cultureel' was. Dit soort sociale momenten zijn net zo belangrijk om contacten te leggen, en als je die mist, blijf je op afstand.

– **Vrouw, 26-39, CO herkomst, 1ste gen.**

Discriminatie –

Contexten van discriminatie (1/2)

Noot: deze analyse is gebaseerd op zowel eigen situatie en ervaring van de bevroagde respondenten, als op basis van hun omgeving.

Men kan voornamelijk veel voorbeelden opnoemen van discriminatie op de woningmarkt, de arbeidsmarkt en het onderwijs

Discriminatie komt voor in heel wat verschillende plaatsen, omgevingen en contexten (1/2):

- **De woningmarkt:** niet uitgenodigd worden of niet geselecteerd worden voor de verhuur of verkoop van een huis.
- **De arbeidsmarkt:** discriminatie in sollicitatiegesprekken (aannemen) of bij functioneringsgesprekken (promotie).
 - Dit komt voornamelijk voor bij front-office functies of jobs met veel klantencontact (uit schrik voor het 'imago' van het bedrijf).
- **Het onderwijs:** ervan uitgaan dat kinderen met een buitenlandse herkomst een minder hoog niveau aankunnen (*vermeld door TU en BE herkomstgroep*).
 - Een minder hoog leerniveau aanbieden aan kinderen met buitenlandse herkomst.
 - Het niet erkennen van prestaties van kinderen van buitenlandse herkomst.
 - En ook onder kinderen speelt discriminatie: bepaalde achternamen en accenten kunnen aanleiding geven tot pesterijen of spot.

Mijn vriend en ik hadden besloten om vorig jaar te gaan samenwonen. Hij is Congolees-Nederlands, en zijn familienaam is dus Nederlands. Ik werd tijdens het zoeken vaker geweigerd. Dus toen probeerde mijn vriend, en tot mijn verbazing: elke keer als hij een e-mail stuurde, kreeg hij wel positieve reactie.

– **Vrouw, -25, CO herkomst, 2de gen.**

Ik heb voor een interim-bureau gewerkt. Een klant van hen, ik zal de naam niet zeggen, belde en zei van 'we moeten kandidaten hebben, maar gelieve geen Marokkanen te geven'.

– **Vrouw, 26-39, MA herkomst, 2de gen.**

Een vriendin die huiswerkbegeleiding doet vertelde dat. In minder diverse scholen worden alle oefeningen afgewerkt tot en met de moeilijkste, terwijl in de meest diverse scholen ze die maar ergens tot in het midden afwerken. Ze heeft dat nagevraagd, en de directie antwoordde: 'maar bij die kinderen moet dat niet meer zijn hoor.' Ze was echt geschokt.

– **Vrouw, 40-54, BE herkomst**

Discriminatie –

Contexten van discriminatie (2/2)

Noot: deze analyse is gebaseerd op zowel eigen situatie en ervaring van de bevroagde respondenten, als op basis van hun omgeving.

Ook in tal van andere situaties en contexten komt discriminatie voor: kinderopvang, vrije tijd, publieke ruimte en door de politie

Discriminatie komt voor in heel wat verschillende plaatsen, omgevingen en contexten (2/2):

- **De kinderopvang:** niet reageren op aanvragen van mensen met een buitenlands klinkende naam.
- **De vrije tijd:** hobby's, sport, uitgaan, etc.
 - Bv. de voetbalwereld wordt soms aangehaald, waar er minder kansen worden gegeven aan kinderen met buitenlandse herkomst.
- **De publieke ruimte:** op straat, in winkels, etc.
- **De politie:** het leven van sterke vooroordelen over en het viseren van bepaalde herkomstgroepen.
 - De idee leeft dat dit het sterkst is tegenover mensen met een donkere huidkleur of met een MA herkomst.
 - Het gevoel heerst dat mensen van kleur / met buitenlandse herkomst altijd moeten opletten wanneer ze in contact komen met de politie.

Ook personen van BE herkomst kunnen veel contexten van discriminatie opsommen:

- Ook zij zien veel van bovenstaande voorbeelden van discriminatie terugkomen bij **personen met buitenlandse herkomst**.
- Daarnaast zien ze ook algemeen discriminatie (ook bij personen van BE herkomst) op vlak van **gender** (mannen verdienen meer, vrouwen krijgen minder kansen) en op vlak van **taal** (voornamelijk vroeger discriminatie van Nederlandstaligen in Brussel).

Ik had me opgegeven voor verschillende crèches, maar na een tijdje merkte ik dat ik niet terug werd gecontacteerd als ik mijn achternaam gebruikte.

– **Vrouw, 26-39, CO herkomst, 1ste gen.**

In sommige voetbalploegen accepteren ze alleen maar mensen van Belgische herkomst. In amateurploegen is het heel sterk dat je contacten nodig hebt om als zwart persoon binnen te kunnen komen.

– **Man, -25, CO herkomst, 2de gen.**

Als ik op de tram stap en ik wil ergens gaan zitten, dan zie ik sommige vrouwen hun handtas al wegstoppen.

– **Man, 26-39, CO herkomst, 3de gen.**

Vooral bij de lokale politie merk ik dat, als zij iemand van vreemde herkomst zien dan is de toon meteen gezet. Er was iemand van Marokkaanse herkomst, die was echt heel rustig, maar die werd van bij het begin uitgekafferd door de politieagent.

– **Vrouw, 40-54, BE herkomst**

Discriminatie –

Evolutie (1/2)

Noot: deze analyse is gebaseerd op zowel eigen situatie en ervaring van de bevroagde respondenten, als op basis van hun omgeving.

Discriminatie gebeurt minder expliciet, maar het komt nog steeds vaak voor

De respondenten van de verschillende herkomstgroepen zijn het erover eens dat discriminatie niet is afgenomen.

- Discriminatie is **van alle tijden**, en men verwacht dat het altijd zal blijven.
- Hoewel discriminatie **al meer bespreekbaar** is en het meer in de aandacht komt, **gebeurt het nog altijd veel**.
- Er wordt geopperd dat de **opkomst van de populariteit van extreem rechtse partijen** maakt dat het sociaal zelfs meer genormaliseerd is om racistisch/discriminerend te zijn.

De manier waarop wordt gediscrimineerd is wel veranderd.

- Discriminatie leek **vroeger veel explicieter**, harder, zoals openlijk uitgescholden of ontweken worden.
- Tegenwoordig komt discriminatie meer in de aandacht en zijn er meer wetten die ertoe leiden dat discriminatie **minder openlijk geuit** wordt.
- Discriminatie gebeurt nu **eerder onderhuids**, op slinkse manieren, achter gesloten deuren ...
- Het gaat vaak over **micro-agressies**: kleine, schijnbaar onschuldige opmerkingen met een racistische ondertoon.
- Een uitzondering hierop zijn de respondenten van de **MA herkomstgroep** die aangeven dat de discriminatie **net explicieter en gewelddadiger** is geworden (*hypothese: de huidige negatieve connotatie van de islam in de opinie van de samenleving*).

Ik weet niet of daar heel veel verschil op zit ten opzichte van vroeger. Discriminatie is van alle tijden.

– **Vrouw, 55+, BE herkomst**

Maar in bepaalde omgevingen, in de omgeving waarin ik werk, kan je soms niet uiten wie je bent. Of word je scheef bekeken door wat je op je hoofd hebt. Of 'oei, ze kan Nederlands'. En het racisme, ik ga niet zeggen dat dat heel veel is, maar dat zit er nog altijd in. We leven bijna in 2025, jammer genoeg hebben we dat op de dag van vandaag nog altijd.

– **Vrouw, -25, MA herkomst, 2de gen.**

Het is zo'n stille discriminatie, het is indirect. Je kunt het zelfs niet doorhebben. Mensen weten dat er discriminatie is, maar je kan moeilijk zeggen, 'dat is het'. Je voelt gewoon door wat er gezegd wordt dat je aan de zijkant gezet wordt, zonder dat je het zelf beseft.

– **Man, -25, CO herkomst, 2de gen.**

Discriminatie –

Evolutie (2/2)

Noot: deze analyse is gebaseerd op zowel eigen situatie en ervaring van de bevroagde respondenten, als op basis van hun omgeving.

De eerste generatie lijkt discriminatie eerder te ondergaan, de tweede generatie durft dit meer te benoemen en aan te kaarten

Er is ook een evolutie waar te nemen in de manier waarop de verschillende generaties omgaan met ervaringen van discriminatie.

- De **1ste generatie** (ongeacht leeftijd) zegt vaker dat ze **zwijgen** over discriminatie, vanwege gevoelens als schaamte en wanhoop.
 - Vaak zijn zij ook al blij dat ze hier ‘mogen’ leven en werken. Ze nemen de discriminatie er als het ware ‘bij’.
- De **2de generatie** is soms **mondiger** en durft meer te praten over hun ervaringen met racisme en discriminatie.
 - Zij voelen zich er ook vaker door gefrustreerd. Ze zijn hier opgegroeid, maar worden nog altijd niet ‘aanvaard’ en nog steeds gezien als ‘anders’.

Er speelt ook een zeker intergenerationeel trauma bij mensen van buitenlandse herkomst.

- De **1ste generatie** in België heeft vroeger soms **zeer openlijke en continue ervaringen** van discriminatie en racisme meegemaakt.
- Die **angsten worden ook doorgegeven aan hun kinderen**, de 2de generatie, die hier in België geboren zijn.
- Dit werd voornamelijk meegegeven bij de **CO herkomstgroep**, maar speelt mogelijks ook een rol bij de andere herkomstgroepen.

Toen wij in Vlaanderen gingen wonen, had je geen Congolezen, geen mensen van kleur. Wij werden zelfs gefeliciteerd door de burgemeester als het eerste Afrikaanse gezin hier in [X]. Je kan dat zien als positief, maar mijn ouders dachten ook van ‘oké, wij zijn ook gewoon mensen’.

– **Vrouw, -25, CO herkomst, 2de gen.**

Tijdens het boodschappen doen, voel ik me vaak bekeken omdat ik zwart ben. Als het alarm afgaat van een rugzak van een persoon van kleur, wordt de hele zak geleegd. Dit gebeurt minder snel bij een wit persoon. Om schandaal te vermijden, blijven we dan toch maar stil.

– **Vrouw, 40-54, CO herkomst, 1ste gen.**

Discriminatie –

Gevolgen

Noot: deze analyse is gebaseerd op zowel eigen situatie en ervaring van de bevroagde respondenten, als op basis van hun omgeving.

De perceptie is dat discriminatie onvoldoende bestraft wordt, wat kan leiden tot gevoelens van emotionele uitputting en raciale stress

Men heeft het gevoel dat discriminatie over het algemeen nog steeds onvoldoende bestraft wordt.

- Er ligt **te veel bewijslast bij het slachtoffer**: het slachtoffer moet te veel bewijs leveren om aan te tonen dat het daadwerkelijk om discriminatie gaat.
- Hierbij voelen mensen met buitenlandse herkomst soms ook **weinig steun van omstaanders** om hun zaak te ondersteunen.

Door continue ervaringen met raciale vooroordelen of discriminatie ervaren mensen met buitenlandse herkomst soms ook raciale stress* **.

- Hierbij heeft men het gevoel dat men **constant in de gaten gehouden** wordt vanwege een ander uiterlijk, accent, religieuze uitingen, etc.
- Men heeft het gevoel dat men zich **constant moet bewijzen**, door dubbel zo hard te moeten werken om erkend te worden en te moeten opboksen tegen vooroordelen.
- Men moet veel energie steken in het **verwerken en het eventueel aankaarten** van discriminatie.
- Gediscrimineerd worden brengt veel **schaamte** met zich mee, wat de drempel om klacht in te dienen kan verhogen.
- *Hypothese*: deze vorm van **emotionele uitputting** kan ertoe leiden dat sommige kleine zaken van racisme/discriminatie gewoonweg 'aanvaard/getolereerd' worden en zelfs niet meer benoemd worden.

* Deze raciale stress werd vooral aangehaald door de **CO en MA herkomstgroep**.

**Bron: <https://kifkif.be/cnt/artikel/waarom-mensen-van-kleur-moe-zijn-13720>

Ik weet vanuit mijn werkervaring dat als er bijvoorbeeld klachten worden ingediend via Unia, dat daar praktisch nooit iets hard kon gemaakt worden of dat er praktisch nooit opvolging aan kon gegeven worden, dat er praktisch nooit een uitspraak kwam.

– **Vrouw, 26-39, BE herkomst**

Dat is zo'n heel uitgeput gevoel. Omdat je soms heel erg jezelf moet bewijzen, heel vaak jezelf moet verantwoorden. En niet alleen jezelf, ook gewoon de hele gemeenschap. Ja, de Marokkaanse gemeenschap, maar ook de moslimgemeenschap. En ja, natuurlijk ook vermoeiend door die discriminatie die je ervaart.

– **Vrouw, 26-39, MA herkomst, 2de gen.**

Discriminatie –

Wat kan de overheid doen?

Noot: deze analyse is gebaseerd op zowel eigen situatie en ervaring van de bevroagde respondenten, als op basis van hun omgeving.

De overheid kan in beperkte mate inzetten op het tegengaan van discriminatie, maar dit mag niet paternaliserend overkomen

Hoewel discriminatie fundamenteel moeilijk aan te pakken is, zijn er een aantal zaken waar de overheid op kan inzetten.

- **Praktijktesten** uitvoeren: op de huurmarkt, de arbeidsmarkt, etc.
- **Klachten van discriminatie serieus nemen** en aanpakken.
- **Educatie:** meer lesgeven over diversiteit en discriminatie op school.
- **Meer representatie** van personen van buitenlandse herkomst:
 - Meer rolmodellen in bv. de politiek, grote gekende bedrijven, etc.
 - Op tv, in soaps, etc. diversiteit normaliseren.
- Opletten hoe bepaalde groepen in het **nieuws** komen:
 - Erover waken dat de berichtgeving in het nieuws over mensen van bepaalde herkomstgroepen niet steeds negatief is.
 - Bv. bij negatieve nieuwsberichten niet te veel focussen op het feit dat de verantwoordelijke ervoor van die of die herkomstgroep is.
- De *CO herkomstgroep* vermeldde ook het belang van de **erkenning van het Belgische koloniale verleden** en de impact ervan op het Congolese volk (bv. historische symbolen verwijderen of duiden).

Hierbij moet men erover waken dat het debat over discriminatie niet in de plaats van mensen met buitenlandse herkomst wordt gevoerd.

- Mensen met Belgische herkomst mogen **niet zomaar vertellen hoe mensen met buitenlandse herkomst zich zouden moeten voelen**, zonder hen er effectief over te consulteren of bij te betrekken.
- Dit komt **paternaliserend** of soms zelfs **neokolonialistisch** over.
- Dit werd expliciet vermeld bij de *CO herkomstgroep*, maar kwam ook bij andere groepen impliciet naar voor.

Ze moeten meer praktijktesten uitvoeren, voor huren, voor werken ...

– Man, 40-54, BE herkomst

Wij willen graag zelf beslissen over wanneer we ons gediscrimineerd voelen of niet. En dan komt er een debat met enkel witte mensen aan de tafel over wat goed of fout voor ons is.

– Vrouw, 26-39, CO herkomst, 1ste gen.

Samengevat: discriminatie en vooroordelen hebben een grote impact op de kansen en intrinsieke motivatie om te integreren in de Belgische samenleving.

- Het heeft impact op verschillende aspecten van het samenleven en op thema's die we bevraagd hebben.
- Economische integratie: bv. werken, onderwijs, etc.
- Sociale integratie: bv. sociaal leven, vrije tijd, etc.

VERTROUWEN IN POLITIE

2.3

Onderzoeksvragen & cijfers per bevraagde herkomstgroep*

Belgische herkomstgroep

- Het vertrouwen in de politie is gedaald in 2022 tegenover 2017. Herkent men dit? Waardoor komt dit? Heeft men voorbeelden?
 - 56% (2017) vs. 47% (2022) is het eens met de stelling “de politie luistert naar het standpunt en de argumenten van mensen”
 - 85% (2017) vs. 80% (2022) is het eens met de stelling “als er iets verdachts gebeurt op straat, zou ik dat melden aan de politie”

*Cijfers afkomstig uit de [Samenleven in Diversiteit survey](#), 2022

Vertrouwen in politie –

Daling in vertrouwen

Noot: deze analyse is gebaseerd op zowel eigen situatie en ervaring van de bevroagde respondenten, als op basis van hun omgeving.

Het imago van en vertrouwen in de politie lijkt niet heel positief bij de BE herkomstgroep, men kan erin komen dat dit nog verminderd is tegenover vroeger

De algemene houding tegenover de politie lijkt niet zo positief.

- Ook al heeft men zelf nog niet veel (negatieve) ervaringen, men heeft het gevoel dat mensen **algemeen weinig positief** naar politie kijken.
- **Aangiftes of klachten krijgen weinig gevolg** en er wordt te weinig terug gecommuniceerd naar de persoon die de aangifte deed.
- Men ziet veel **discriminatie** bij de politie ten opzichte van sommige herkomstgroepen (bv. mensen met donkere huidskleur, mensen van MA herkomst).
- Er doen verhalen de ronde over **machtsmisbruik, vriendjespolitiek en corruptie**.

Hoewel men niet zeker is over de specifieke oorzaak, verrast de daling in vertrouwen in de politie niet echt.

- Men weet niet waarom, maar zeker de laatste tijd lijkt de politie **weinig te doen met aangiftes of klachten**. Het is de laatste tijd ook moeilijker om bepaalde zaken te melden, in dorpen waar het commissariaat niet 24/24 open is.
- De **toename aan sancties** zoals trajectcontroles, GAS-boetes (ook al komen die niet vanuit de politie) doen frustraties toenemen.
- Wanneer het gaat over **discriminatie** van bepaalde groepen, kan men zich inbeelden dat de politie inderdaad **minder luistert** naar het standpunt en de argumenten (van sommigen).
- Bepaalde **verhalen in de media** helpen dit imago niet vooruit, ook al zijn dit verhalen uit het buitenland (bv. George Floyd).

Voor een stuk is dat het gevolg van dat als je iets aangeeft, dat daar heel weinig gevolg aan gegeven wordt. In verband met het sluiptverkeer hier dat verergerd is, ik heb dat aangekaart bij de wijkagent, de lokale politie, het gemeentebestuur ... We zijn zoveel jaren verder en nog altijd niks.

– **Vrouw, 55+, BE herkomst**

Misschien komt dat doordat er de laatste tijd te veel boetes vallen. Die gasboetes worden te gemakkelijk gegeven, er zijn daar miljoenen verdiend. Mensen leggen daar snel de link met de politie.

– **Man, 55+, BE herkomst**

Luisteren naar het standpunt van mensen, dat zie ik inderdaad niet meer. Ikzelf ondervind daar geen nadeel, want ik ben Belgisch, ik ben wit, ik spreek Nederlands. Maar ik kan mij voorstellen dat zij totaal niet luisteren naar wat mensen van andere herkomst te zeggen hebben.

– **Vrouw, 40-54, BE herkomst**

ONDERWIJS

2.4

Onderzoeksvragen & cijfers per bevraagde herkomstgroep*

Turkse herkomstgroep

- Een relatief groot deel is kortgeschoold. Hoe wordt onderwijs ervaren? Hoe wordt onderwijs ervaren bij de kinderen?
- Nog een relatief groot deel heeft geen diploma secundair onderwijs. Wat zou er moeten veranderen (of is al veranderd) zodat meer jongeren wel een diploma kunnen behalen?
 - 59% (2017) vs. 42% (2022) is kortgeschoold
 - 30% van respondenten van Turkse herkomst geboren in België is kortgeschoold (tegenover 23% bij de Belgische herkomstgroep)

*Cijfers afkomstig uit de [Samenleven in Diversiteit survey](#), 2022

Onderwijs –

Ervaringen van onderwijs

Noot: deze analyse is gebaseerd op zowel eigen situatie en ervaring van de bevroagde respondenten, als op basis van hun omgeving.

Ervaringen in het onderwijs worden bemoeilijkt door discriminatie omwille van herkomst, maar ook door taalachterstand

Enerzijds wordt als systeem en organisatie het onderwijs in België ervaren als zeer positief.

- Over het algemeen wordt de **kwaliteit** van het onderwijs als **goed ervaren**.
- Het onderwijs in België is **niet zo duur**: veel zaken zijn gratis en zeer **toegankelijk** in vergelijking met andere landen.

Anderzijds ervaren leerlingen van TU herkomst vaak discriminatie op school.

- **Discriminatie** door de **leerkracht** – het **niet erkennen van prestaties** van kinderen van TU herkomst.
- **Discriminatie** door **kinderen** – Turkse achternamen (naast wellicht ook uitzicht en accent) geven aanleiding tot pesterijen of spot.

Ook taalachterstand wordt vernoemd als één van de grootste uitdagingen voor leerlingen van TU herkomst.

- **Nederlands is soms minder de voertaal** onder leerlingen van TU herkomst, zeker in 'concentratie' klassen waar vooral leerlingen zijn van TU herkomst.
- Hun **gebrekkige kennis van het Nederlands** zorgt voor een algemene **studieachterstand**, wat vaak ook leidt tot **schoolmoeheid** en zelfs **vroegtijdig schoolverlaten** (zie ook volgende slide).
- De perceptie leeft dat er **onvoldoende wordt ingezet** om die taalachterstand weg te werken. Integendeel, de ervaring is dat leerkrachten eerder inzetten op **bestrafing** dan op ondersteuning.

Het enige dat eigenlijk een beetje irritant was, was dat mijn achternaam ook heel anders is. Het is echt zo'n Turkse achternaam. Kinderen zeiden vaak dingen over mijn achternaam en ze lachten erom.

– Vrouw, -25, TU herkomst, 2de gen.

Een Engelse leraar hoorde ons soms praten in het Turks en maakte vaak opmerkingen over Turken en hun luxe levensstijl. Op een gegeven moment vroeg ik haar of ze racistisch was, omdat ik me uitgesloten voelde. Ze ontkende het, maar het gevoel van uitsluiting bleef. Ze zei vaak dat als Turken niet tevreden waren met ons land, ze terug moesten naar hun eigen land. Dit vond ik wel moeilijk.

– Vrouw, 40-54, TU herkomst, 2de gen.

Onderwijs –

Oorzaken van het niet behalen van een diploma secundair onderwijs

Noot: deze analyse is gebaseerd op zowel eigen situatie en ervaring van de bevroagde respondenten, als op basis van hun omgeving.

Een combinatie van discriminatie, taalachterstand, en gebrek aan ouderlijke betrokkenheid en motivatie, draagt bij aan het niet behalen van een secundair diploma

De factoren die nu negatief worden ervaren in onderwijs (zie vorige slide) zijn hier verklarende factoren voor:

- **Discriminatie** speelt een rol: het niet erkennen van prestaties demotiveert.
- **Taalachterstand**, zeker wanneer het gaat om 'concentratie' klassen met vooral leerlingen van TU herkomst.

Sommige ouders zijn weinig betrokken en motiveren hun kinderen onvoldoende in hun studies.

- Ouders met een lager opleidingsniveau zijn soms minder overtuigd van de meerwaarde van een diploma, en **sporen hun kinderen onvoldoende aan** om hun best te doen op school.
- Scholen zouden ouders **meer moeten informeren** over de meerwaarde van een diploma in België.

Foutief studieadvies kwam in geen enkel gesprek spontaan aan bod, en is ook geen primaire zorg.

- Het bestaan van **verschillende onderwijsfinaliteiten** wordt eerder gezien als iets positiefs.
 - Door een **meer arbeidsmarktgerichte scholing** waar ze zich goed voelen, kunnen leerlingen een diploma behalen, en krijgen ze minder snel een **minderwaardigheidsgevoel**.
 - De school moet de **ouders verder informeren** over de meerwaarde van deze meer praktijkgerichte studierichtingen, en de vooroordelen die errond leven wegnemen.

Als je Nederlands goed beheerst, ga je andere zaken gemakkelijker opnemen, omdat je een sterke basis hebt. Ongeacht je IQ, als je Nederlands niet begrijpt, dan kun je bijvoorbeeld moeilijk wiskunde leren van je leerkracht. Maar dat begint dan ook van kleins af aan.

– Man, 26-39, TU herkomst, 2de gen.

Tweede generatie kinderen krijgen vaak geen huiswerkhulp van hun ouders, omdat de ouders de taal niet goed spreken, waardoor de motivatie bij de studenten lager kan liggen.

– Vrouw, -25, TU herkomst, 2de gen.

Veel jongens uit onze gemeenschap verlaten school vroegtijdig omdat ze liever werken dan studeren. Dit komt mogelijk ook voort vanuit een wens om hun vaders trots te maken of in het familiebedrijf te werken, waarvoor ze eerder een praktische dan een theoretische opleiding nodig hebben.

– Vrouw, -25, TU herkomst, 2de gen.

WERKEN

2.5

Onderzoeksvragen & cijfers per bevraagde herkomstgroep (1/6)*

Afghaanse herkomstgroep

- Er zijn relatief veel éénverdienersgezinnen. Wat zijn de redenen om te kiezen voor éénverdienersgezinnen? Vooral iets voor 1ste generatie? Of toch ook voor personen geboren in België zodra ze kinderen krijgen in het gezin?
 - 45% ♀ tussen 20-60 jaar is huisvrouw
 - In 61% van samenwonende koppels werkt één persoon
 - In 24% van samenwonende koppels werkt niemand
- Relatief veel personen zijn het oneens met de stelling “het is normaal dat een vrouw leiding kan geven aan mannen op het werk”. Wat zijn de pijnpunten m.b.t. leiding geven door vrouwen? Wat ligt er moeilijk? Hoe kijken jongeren hiernaar? Hoe kijken de (jonge) vrouwen hiernaar?
 - 64% is het eens met de stelling “het is normaal dat een vrouw leiding kan geven aan mannen op het werk”

Turkse herkomstgroep

- Er is een daling van huisvrouwen. Komt het bij de jongere generatie nog veel voor dat de vrouw thuisblijft en de man gaat werken? Ziet men dit als bewuste keuze of ook een link met beperkte kansen op de arbeidsmarkt?
- Wat zou meer vrouwen kunnen overtuigen om wel deel te nemen aan de arbeidsmarkt?
 - 29% ♀ (2017) vs. 22% ♀ (2022) is huisvrouw
 - 28% (2017) vs. 22% (2022) vindt dat vrouwen best thuisblijven als er kinderen zijn in het gezin
 - 39% (2017) vs. 31% (2022) vindt dat vooral de man voor het gezinsinkomen moet zorgen
- Wat zijn de oorzaken dat, ondanks dat er meer tweeverdienersgezinnen zijn in 2022 dan in 2017, er wel meer personen zijn die moeilijk rondkomen?
 - 22% (2017) vs. 29% (2022) tweeverdienersgezinnen
 - 21% (2017) vs. 28% (2022) personen die aangeven moeilijk rond te komen

*Cijfers afkomstig uit de [Samenleven in Diversiteit survey](#), 2022

Onderzoeksvragen & cijfers per bevraagde herkomstgroep (2/6)*

Marokkaanse herkomstgroep (1/2)

- We zien een stijging van vrouwen die aan het werk zijn, hoewel nog steeds meer mannen aan het werk zijn. Is het kiezen voor éénverdienersgezinnen vooral iets voor 1ste generatie? Of toch ook voor personen geboren in België zodra er kinderen in het gezin zijn?
 - 75% ♂ vs. 49% ♀ zijn aan het werk
 - 38% ♀ (2017) vs. 49% ♀ (2022) stijging van vrouwen die aan het werk zijn
 - 34% ♀ (20-64j) geboren in Marokko werkt
 - 73% ♀ geboren in België werkt
 - 38% ♀ werkt deeltijds
- Hoe wordt er omgegaan met het feit dat veel jonge vrouwen studeren en nadien willen werken? Wordt kinderopvang gezien als een goede optie of toch beter opvang bij grootouders of familie?
 - 22% ♂ vs. 19% ♀ is het eens dat vrouwen het beste thuisblijven met kinderen
 - 50% ♂ vs. 33% ♀ vindt dat de man voor het gezinsinkomen moet zorgen
- Slechts een relatief klein aandeel geeft aan te werken als zelfstandige. Mogelijke verklaring voor het minder werken als zelfstandige?
 - 6% geeft aan zelfstandige te zijn
- Is er een verklaring waarom zoveel personen werken in een ploegenstelsel?
 - 30% werkt in een ploegenstelsel

*Cijfers afkomstig uit de [Samenleven in Diversiteit survey](#), 2022

Onderzoeksvragen & cijfers per bevraagde herkomstgroep (3/6)*

Marokkaanse herkomstgroep (2/2)

- Een relatief groot aandeel geeft aan moeilijk rond te komen. Wat zijn de belangrijkste oorzaken voor moeilijk rondkomen?
 - 32% geeft aan moeilijk rond te komen met het gezinsinkomen
 - 38% van gezinnen zonder werkenden komt moeilijk rond
 - 31% van éénverdienersgezinnen komt moeilijk rond
 - 18% van tweeverdienersgezinnen komt moeilijk rond
 - 57% kan geen onverwachte uitgave van €1000 doen
- Bijna een kwart geeft aan al discriminatie op het werk ervaren te hebben. Wat heeft invloed op het al dan niet ervaren van discriminatie op het werk?
 - 34% is het voorbije jaar minstens één keer slachtoffer geweest van discriminatie
 - 24% heeft minstens één negatieve ervaring op het werk omwille van huidskleur of geloof
 - 35% heeft minstens één negatieve ervaring tijdens het zoeken naar werk door geloof of huidskleur

*Cijfers afkomstig uit de Samenleven in Diversiteit survey, 2022

Onderzoeksvragen & cijfers per bevraagde herkomstgroep (4/6)*

Congolese herkomstgroep

- Wat maakt dat het zo moeilijk is om te werken op niveau van het diploma?
 - 34% ♂ vs. 22% ♀ is te hoog opgeleid voor hun job
- Oorzaak dat Congolese herkomstgroep het vaakst in ploegen werkt van alle herkomstgroepen?
 - 42% werkt in ploegenstelsel
- Slechts een relatief klein aandeel geeft aan te werken als zelfstandige. Mogelijke verklaring voor het minder werken als zelfstandige?
 - 4% werkt als zelfstandige
- Wat zijn de belangrijkste oorzaken dat zo weinig personen spaargeld opzij (kunnen) zetten?
 - 38% ♂ vs. 42% ♀ kan (heel) moeilijk rondkomen met inkomen
 - 70% kan geen onverwachte uitgave doen van €1100
- Wat zijn de grootste uitdagingen van alleenstaande ouders? Maken alleenstaande ouders gebruik van formele kinderopvang?
 - 89% van alleenstaande ouders kan geen onverwachte uitgave doen van €1100

*Cijfers afkomstig uit de [Samenleven in Diversiteit survey](#), 2022

Onderzoeksvragen & cijfers per bevraagde herkomstgroep (5/6)*

Poolse herkomstgroep

- Weinig opwaartse mobiliteit in jobs (vooral bij vrouwen). Waarom blijft men jobs onder diploma uitvoeren?
 - 16% ♂ vs. 43% ♀ is te hoog opgeleid voor hun job
- Vrouwen investeren wel meer in opleiding dan mannen op zoek naar ander werk. Wat zijn de ervaringen?
 - 38% ♂ vs. 42% ♀ investeerde in een opleiding
- Relatief veel personen vinden jobs via een Pools netwerk. Reeds in Polen? Of in België? Hangt dit samen met werken onder diploma?
 - 23% ♂ vs. 32% ♀ werk gevonden via vrienden en familie van Poolse herkomst
- Mogelijke verklaring voor de daling in 2022 t.o.v. 2017 van personen die vinden dat vrouwen het best thuisblijven met kinderen en dat de man voor het gezinsinkomen moet zorgen
 - 11% ♂ vs. 5% ♀ vindt dat vrouwen het best thuisblijven met kinderen
 - 44% ♂ vs. 31% ♀ (2017) is het eens dat de man voor het gezinsinkomen moet zorgen
 - 39% ♂ vs. 19% ♀ (2022) is het eens dat de man voor het gezinsinkomen moet zorgen

*Cijfers afkomstig uit de Samenleven in Diversiteit survey, 2022

Onderzoeksvragen & cijfers per bevraagde herkomstgroep (6/6)*

Roemeense herkomstgroep

- Relatief veel personen vinden jobs via een Roemeens netwerk. Reeds in Roemenië? Of in België? Geldt dit zowel voor mannen als vrouwen?
 - 38% ♂ vs. 31% ♀ heeft werk gevonden via Roemeens netwerk
- Weinig opwaartse mobiliteit in jobs (zowel bij mannen als bij vrouwen), hoe komt dit? Het aandeel dat een opleiding volgt is ook sterk gedaald t.o.v. 2017, redenen?
 - 15% ♂ vs. 37% ♀ is te hoog opgeleid voor de job die men doet
 - 25% ♂ vs. 46% ♀ (2017) volgt een opleiding tijdens zoektocht naar (ander) werk
 - 16% ♂ vs. 31% ♀ (2022) volgt een opleiding tijdens zoektocht naar (ander) werk
- Meer mannen dan vrouwen werken als zelfstandige. Redenen om zelfstandige te worden?
 - 21% ♂ vs. 9% ♀ is zelfstandige
- Veel vrouwen van Roemeense herkomst werken. Hoe gaat dit samen met de stijging van mannen die vinden dat vrouwen het best thuisblijven met kinderen en dat de man voor het gezinsinkomen moet zorgen?
 - 21% ♂ vs. 9% ♀ (2017) vindt dat vrouwen best thuisblijven als er kinderen zijn in het gezin
 - 26% ♂ vs. 12% ♀ (2022) vindt dat vrouwen best thuisblijven als er kinderen zijn in het gezin
 - 46% ♂ vs. 29% ♀ (2017) vindt dat vooral de man voor het gezinsinkomen moet zorgen
 - 55% ♂ vs. 28% ♀ (2022) vindt dat vooral de man voor het gezinsinkomen moet zorgen

*Cijfers afkomstig uit de Samenleven in Diversiteit survey, 2022

Werken –

Laagbetaalde jobs / jobs onder niveau van het diploma (1/5)

Noot: deze analyse is gebaseerd op zowel eigen situatie en ervaring van de bevroagde respondenten, als op basis van hun omgeving.

De lagere taalvereisten Nederlands duwen veel mensen van buitenlandse herkomst naar een laagbetaalde job, maar ook discriminatie en vooroordelen spelen een rol

Personen van buitenlandse herkomst komen in België vaak in laagbetaalde jobs / jobs onder niveau van het diploma terecht.

Omwille van de lagere taalvereisten (cfr. thema 'taal'):

- Wanneer men net in België aankomt, spreekt men soms nog **onvoldoende Nederlands** om op hoger niveau werk te vinden.
- Zo komt men vaker terecht in **sectoren met lagere taalvereisten**, bv. handenarbeid zoals fabrieken, bouw, poetshulp, etc.
- Dit zijn typisch sectoren waar veel personen van buitenlandse herkomst werken, waardoor ze kunnen **communiceren in het Engels, Frans of zelfs hun herkomsttaal**.
- Dit is een **viciuze cirkel**, aangezien ze op deze jobs ook minder oefenkansen Nederlands hebben, waardoor hun taalkennis Nederlands niet verbetert en ze niet kunnen doorgroeien naar een job op hoger niveau.

Omwille van discriminatie en vooroordelen (cfr. thema 'discriminatie'):

- Het aanvoelen is dat bij **jobs op hoger diplomaniveau meer gediscrimineerd** wordt (bv. ook al heeft men dezelfde kwalificaties, als er andere kandidaten zijn van niet-buitenlandse herkomst, wordt de voorkeur aan hen gegeven).
- Dit zowel op **sollicitatiegesprekken** (bij de aanwerving) of **functioneringsgesprekken** (voor promoties).
- Deze discriminatie gebeurt **op basis van tal van factoren**: herkomst, uiterlijk, naam, taal, religie (en vooral hoofddoek).
- Dit komt voornamelijk voor bij **front-office functies** of jobs met **veel klantencontact** (uit schrik voor het 'imago' van het bedrijf).

Als die in de bouw staan, in renovaties of in fabrieken, die kunnen heel goed hun kost verdienen zonder Nederlands te moeten spreken. Of toch basis ...

– Man, 26-39, PL herkomst, 1ste gen.

Tijdens een sollicitatiegesprek vroeg een jurylid naar de oorsprong van mijn naam. Ik zei dat ik Belgisch ben, geboren en getogen in België, maar van Turkse afkomst. Dit leidde tot een aanzienlijke verandering in de houding van het jurylid, en ze hebben me dan naar huis gestuurd.

– Vrouw, 40-54, TU herkomst, 2de gen.

Zelfs als ze hier hebben gestudeerd, is het moeilijker om een job te vinden. Ik weet dat ik heel goed overkom aan de telefoon, maar toch heb ik in mijn achterhoofd dat ze mij waarschijnlijk kunnen afkeuren elke keer als ik naar een gesprek ga.

– Man, -25, CO herkomst, 3de gen.

Werken –

Laagbetaalde jobs / jobs onder niveau van het diploma (2/5)

Noot: deze analyse is gebaseerd op zowel eigen situatie en ervaring van de bevroagde respondenten, als op basis van hun omgeving.

De lange procedure voor de erkenning van buitenlandse diploma's, drijft mensen (tijdelijk) naar jobs op lager niveau

Personen van buitenlandse herkomst komen in België vaak in laagbetaalde jobs / jobs onder niveau van het diploma terecht.

Omwille van de moeilijke procedure voor de erkenning van buitenlandse diploma's*:

- **Buitenlandse diploma's** worden **niet altijd erkend** in België en het vraagt soms veel werk om ze te laten goedkeuren:
 - Lange administratieve procedure.
 - Vaak nood aan de (beëdigde) vertaling van heel wat documenten en scripties.
 - Soms noodzakelijk om bijkomende cursussen of een deel van de opleiding opnieuw in België te volgen.
- Deze procedure **vraagt veel tijd (en geld)** + vaak een goede kennis **Nederlands**, waardoor het soms noodzakelijk is om (tijdelijk) een job op lager niveau uit te oefenen.
- Maar ook na de erkenning van het diploma is het niet altijd eenvoudig om een job op dat niveau te vinden, gezien de werkgever dan **vragen stelt over het 'gat' in het cv** of bij het feit dat men **even een job op lager niveau heeft uitgeoefend**.

*Dit werd voornamelijk vermeld bij de *CO* en *RO herkomstgroep*, maar speelt mogelijks een rol bij nog meer herkomstgroepen.

Als je zes tot acht maanden moet wachten om je diploma te laten erkennen, duurt dat veel te lang. Dit proces willen ze vaak niet meemaken, waardoor ze gewoon beslissen om een job te vinden waarmee ze tenminste hun facturen kunnen betalen.

– **Vrouw, 26-39, CO herkomst, 1ste gen.**

Roemeense diploma's worden niet zomaar erkend in België. En soms als je wil dat ze erkend worden moet je bijstuderen. Dus ik denk dat het voor veel mensen veel gemakkelijker is om naar hier te komen en een job onder hun niveau te nemen.

– **Vrouw, 26-39, RO herkomst, 1ste gen.**

In mijn laatste sollicitatie-interview deden ze echt moeilijk. Ik wil laten zien dat ik het nog kan en dat ik een goed hoofd op mijn schouders heb, maar ze zeiden 'je werkt al zoveel jaar in de schoonmaak, kan je wel met computers werken?'

– **Vrouw, 40-54, RO herkomst, 1ste gen.**

Werken –

Laagbetaalde jobs / jobs onder niveau van het diploma (3/5)

Noot: deze analyse is gebaseerd op zowel eigen situatie en ervaring van de bevroagde respondenten, als op basis van hun omgeving.

Jobs vinden via het eigen sociaal netwerk duwt mensen van buitenlandse herkomst vaker naar jobs op lager dan op hoger niveau

Personen van buitenlandse herkomst komen in België vaak in laagbetaalde jobs / jobs onder niveau van het diploma terecht.

Omwille van de jobs die men vindt via het eigen sociaal netwerk*:

- Sommige personen van buitenlandse herkomst vinden een (eerste) job in België **via een netwerk van personen met dezelfde herkomst**.
 - Familie en vrienden
 - Kennissen van dezelfde herkomst die in dezelfde buurten wonen in België
 - Groepen op sociale media (bv. Facebookgroep “RomBel”)
 - Interim-bureaus gespecialiseerd in het vinden van bepaalde buitenlandse profielen om te werken in België
- Dit gebeurt zowel nog in het **herkomstland** (via mensen die in België wonen/werken) **als in België zelf**.
- Jobs die via dit netwerk gevonden worden zijn vaker **eerder laagbetaalde jobs** (ploegenstelsel, poetshulp, etc.) dan jobs op hoger niveau.

* Dit werd voornamelijk vermeld bij de *PL* en *RO* herkomstgroep, maar speelt mogelijks een rol bij nog meer herkomstgroepen.

Ik zie het soms verschijnen dat iemand bijvoorbeeld vraagt op de Poolse groepen op Facebook: ‘Hey, ik kan daar in België gaan werken, een firma biedt overnachtingen, dus onderdak, voeding en werk en zo. Is dat betrouwbaar? Mag ik daarop voortgaan?’ Er zijn bedrijven die effectief werk in België aanbieden.

– **Vrouw, 55+, PL herkomst, 1ste gen.**

Het was via een vriend van mijn man die al in België werkte, die hem vertelde dat in het bedrijf waar hij werkt ze nog mensen nodig hadden. En als hij wilde komen en interesse had, dat ze alles zouden regelen voor hem, ook woonplaats.

– **Vrouw, 40-54, RO herkomst, 1ste gen.**

Wij zijn heel close met elkaar en helpen elkaar, ook om werk te vinden. En het is ook heel gemakkelijk via Facebook groepen om in contact te komen en je vraag te stellen voor werk.

– **Vrouw, 26-39, RO herkomst, 1ste gen.**

Werken –

Laagbetaalde jobs / jobs onder niveau van het diploma (4/5)

Noot: deze analyse is gebaseerd niet op eigen situatie en ervaring van de bevroagde respondenten, maar op basis van hun omgeving.

Veel personen van buitenlandse herkomst komen in België terecht in jobs in een ploegenstelsel

Personen van buitenlandse herkomst komen in België vaak in laagbetaalde jobs / jobs onder niveau van het diploma terecht.

In sommige gevallen komt men terecht in jobs in een ploegenstelsel*:

- Omwille van alle hiervoor benoemde redenen, komen veel personen van buitenlandse herkomst in België terecht in laagbetaalde jobs, **vaak gaat dit om jobs in een ploegenstelsel.**
- Ploegenstelsel is gebruikelijk in sectoren die **laaggeschoolde arbeid / geen diploma** vereisen, en waar er ook minder **vereisten zijn op het gebied van taal.**
- Het is bv. gebruikelijk in sectoren zoals **zorg, zware industrie en fabrieken** waar werkuren in shifts zijn verdeeld.
- Maar men ziet ook **voordelen** aan het werken in ploegenstelsels:
 - Het is soms financieel aantrekkelijker (dan andere jobs op lager niveau), zeker de nachtshifts.
 - Voor gezinnen met kinderen geeft het ook meer flexibiliteit: het laat toe om de werktijden met de partner af te wisselen, waardoor er altijd iemand thuis kan zijn om de kinderen op te vangen.

* Dit werd voornamelijk vermeld bij de *TU, MA* en *CO herkomstgroep*, maar speelt mogelijks een rol bij nog meer herkomstgroepen.

Het zijn vaak mensen die niet hoog opgeleid zijn. Tussen de mensen die met mij afgestudeerd zijn, waren er niet veel Marokkanen.

– **Man, 26-39, MA herkomst, 2de gen.**

Als je de nachtshift werkt, verdien je ook meer, je voelt dat ook meer op je loon. Dan denk ik ook aan mensen die kinderen hebben. Bijvoorbeeld, ik heb één vaste baan, ik heb gewoon normale uren, en bijvoorbeeld mijn partner heeft de vroege en de namiddag. Dat is dan gemakkelijker voor de kinderen.

– **Vrouw, -25, MA herkomst, 2de gen.**

Als je werkt in ploegen, werk je telkens andere uren, en dat brengt verandering aan je gewoontes. Het geeft je wel meer flexibiliteit, zo kun je je familieleven ook beter combineren.

– **Vrouw, 26-39, CO herkomst, 2de gen.**

Werken –

Laagbetaalde jobs / jobs onder niveau van het diploma (5/5)

Noot: deze analyse is gebaseerd op zowel eigen situatie en ervaring van de bevroagde respondenten, als op basis van hun omgeving, als op hypothetische kennis van de herkomstgroep.

Veel personen van buitenlandse herkomst nemen in België voldoening met laagbetaalde jobs, en er spelen ook barrières om opleidingen tot ander werk te volgen

Personen van buitenlandse herkomst komen in België vaak in laagbetaalde jobs / jobs onder niveau van het diploma terecht.

Niet iedereen volgt opleidingen om op zoek te gaan naar ander werk:

- Sommige nieuwkomers in België nemen **voldoening met jobs onder hun kwalificatieniveau**.
 - Men wil in België eerst en vooral financiële stabiliteit bereiken en 'een job' vinden, ook al is dit niet hun ideale werk.
 - Deze jobs worden vaak sowieso beter betaald dan jobs in hun herkomstland.
 - Hierbij wordt vaak gedacht aan de kinderen, snel een job vinden om in het welzijn van de kinderen te kunnen voorzien.
- Er spelen een **aantal barrières om opleidingen** te volgen:
 - Opleidingen vragen tijd en geld, die men soms niet heeft.
 - Ook zonder opleiding vindt men gemakkelijk werk.
 - Geen nood voor wie de bedoeling heeft hier tijdelijk te verblijven.
 - De aangeboden opleidingen (zeker via VDAB voor knelpuntberoepen) passen niet altijd bij de eigen interesses of vaardigheden.
- Bij sommige herkomstgroepen (bv. **PL**), volgen **vaker vrouwen** dan mannen opleidingen.
 - Vrouwen die huisvrouw zijn of minder uren werken dan mannen, hebben er meer tijd voor.
 - Het werk van vrouwen wordt als fysiek minder zwaar gezien, waardoor ze er meer energie voor hebben.
 - Vrouwen lijken er meer voor open te staan.
 - Vrouwen komen meer in contact met het aanbod aan opleidingen / organisaties omdat ze meer in contact staan met de samenleving.

Poetshulpen bijvoorbeeld, daar wordt heel veel naar gezocht. Daar zijn er veel van tekort. Dus als iemand daar al in werkt, dan weet je dat ze nog volk zoeken. Je gaat daar ook om werk te kunnen hebben. Om een inkomen te kunnen hebben, ga je dat in eerste instantie gewoon ook gaan doen.

– Vrouw, 26-39, PL herkomst, 3de gen.

Mensen die een hele dag hard gewerkt hebben, het laatste dat ze 's avonds willen is opnieuw intensief aan het werk gaan. Ik vind dat er rekening moet gehouden worden dat mensen geen tijd hebben om te studeren, omdat ze fulltime werken.

– Vrouw, -25, RO herkomst, 1ste gen.

Er kan een verschil zijn tussen mannen die moeten werken en hun familie ondersteunen en dat de vrouwen een beetje meer... Ik wil niet zeggen 'vrije tijd' want deze vrije tijd is nooit vrij in een familie, maar er is een beetje meer vrijheid buiten de professionele sfeer. En die tijd kan worden gespendeerd aan iets anders.

– Man, 40-54, PL herkomst, 1ste gen.

Werken –

De invloed van het traditionele genderrollenpatroon (1/3)

Noot: deze analyse is gebaseerd op zowel eigen situatie en ervaring van de bevroagde respondenten, als op basis van hun omgeving.

Het éénverdienersmodel is vooral nog de norm bij de 1ste generatie, de 2de generatie kiest meer voor het tweeverdienersmodel

De 1ste generatie personen van buitenlandse herkomst hanteert vaker het éénverdienersmodel voor werken.

- Ze houden zich **vaker vast aan het traditionele genderrollenpatroon**: de man werkt en is de kostwinner, de vrouw blijft thuis en zorgt voor de kinderen en het huishouden.
- Dit zien we het sterkst bij personen die afkomstig zijn uit **dorpen** (vs. steden) in hun herkomstland.
- Een uitzondering hierop zien we bij de *RO herkomstgroep*, waar sinds de invloed van het communisme het gangbaar is dat zowel man als vrouw werken. Toch is bij hen de patriarchale kijk op gezinnen en de idee van de man als primaire kostwinner ook sterk aanwezig.

Bij de 2de generatie komt het tweeverdienersmodel vaker voor.

- Dit is echter **afhankelijk van een aantal factoren**, en deze evolutie is niet even sterk bij alle herkomstgroepen (*sterker bij TU en MA herkomstgroep, minder sterk bij AFG herkomstgroep*).
- Soms gaat het over **fulltime arbeid** voor beide ouders, soms eerder beperkt tot **deeltijdse arbeid** voor de vrouw.
- Toch ziet men dat ook al werken beide partners, de **man** blijft gezien worden als de **voornaamste kostwinner** van het gezin.
- *Zie drivers en barrières op de volgende slide.*

Ik vind persoonlijk dat vrouwen niet moeten werken, maar als ze willen, dan deeltijds. Waarom? Omdat ze nog voor kinderen thuis zorgen, koken, dit, dit, dit. Zeker als het om de kinderen gaat. Want anders is het een beetje te veel.

– **Man, 40-54, AFG herkomst, 1ste gen.**

Ik denk dat daar sowieso ook een generatie verandering plaatsvindt. Vroeger accepteerde de man het niet als een vrouw ging werken, omdat dat de norm was. En nu begint het meer te worden dat de man net de vrouw motiveert om te gaan werken, want ja met één loon kom je tegenwoordig moeilijk rond.

– **Vrouw, 26-39, MA herkomst, 2de gen.**

Ik vind mijzelf de hoofdverdiener en ik vind het mijn job om alles voor het gezin te voorzien. Zelfs als mijn vrouw een salaris heeft en dingen kan betalen, ik vind dat ik diegene ben die voor het huishouden moet betalen. Ik weet niet waarom, ik denk dat het misschien het mannelijke ego is.

– **Man, 40-54, RO herkomst, 1ste gen.**

Werken –

De invloed van het traditionele genderrollenpatroon (2/3)

Noot: deze analyse is gebaseerd op zowel eigen situatie en ervaring van de bevroagde respondenten, als op basis van hun omgeving.

Of er wordt gekozen voor het tweeverdienersmodel hangt af van een aantal drivers en barrières, die in meer of mindere mate doorwegen

Drivers voor het tweeverdienersmodel:

- **Emancipatie van de vrouw:** gelijke kansen willen krijgen als de man, financieel onafhankelijk willen zijn, etc.
- **Beïnvloed worden door het 'Belgische'/westerse genderrolpatroon,** waar het aanvaardbaar/'normaal' is dat ook de vrouw gaat werken en financiële onafhankelijkheid nastreeft (vooral 2de generatie).
- Al **meer 'geïntegreerd' zijn** in de Belgische samenleving, zoals de taal goed spreken, het Belgische onderwijs gevolgd te hebben, etc. waardoor men ('net zoals de Belgen') kiest voor het tweeverdienersmodel (vooral 2de generatie).
- In veel gevallen is de voornaamste factor echter de **financiële noodzaak**, eerder dan een veranderend genderrolpatroon.

Barrières voor het tweeverdienersmodel:

- Het **traditionele rollenpatroon** dat blijft doorwegen, door de opvoeding waar de traditionele levensstijl, cultuur en religie nog strikt worden meegegeven (zowel 1ste als 2de generatie).
- **Kinderen krijgen** en daardoor de carrière (tijdelijk of permanent) onderbreken (merk op dat in veel herkomstlanden het moederschapverlof langer duurt dan in België).
- **Barrières voor de kinderopvang** die sterk doorwegen: (stijgende) kosten, geen flexibele uren, kinderen die er niet worden opgevoed volgens bepaalde culturele of religieuze gebruiken, discriminatie, etc. (kiezen voor opvang bij de familie i.p.v. formele kinderopvang is hier soms ook een oplossing).
- In sommige herkomstgroepen (bv. AFG, MA) spreekt de vrouw soms **minder goed Nederlands** of heeft ze een **lagere opleiding** (vooral 1ste generatie).
- Specifiek voor sommige moslimvrouwen speelt **discriminatie op vlak van de hoofddoek** soms een grote rol.

De 2de generatie is meer met de Belgische mentaliteit opgegroeid. Bij de 1ste generatie is dat veel minder en nemen ze vaak de mentaliteit mee uit Turkije.

– **Vrouw, -25, TU herkomst, 2de gen.**

We leven in een maatschappij die gewoon zoveel kost, dat je gewoon niet anders kunt dan alle twee te gaan werken en heel vaak alle twee voltijds te werken.

– **Vrouw, 26-39, PL herkomst, 3de gen.**

Voor de mensen die in de fabriek moeten werken of in de zorg, en die soms heel vroeg moeten beginnen, of laat moeten eindigen, zijn er geen goede opties voor kinderopvang.

– **Vrouw, 26-39, TU herkomst, 1ste gen.**

Ik denk dat ze niet heel gemakkelijk naar een crèche gaan, vooral als die niet van Marokkaanse herkomst is, maar ook omdat er een schrik is omdat het kind wel halal moet kunnen eten. Je weet niet hoe met het kind wordt omgegaan.

– **Vrouw, 26-39, MA herkomst, 2de gen.**

Werken –

De invloed van het traditionele genderrollenpatroon (3/3)

Noot: deze analyse is gebaseerd op zowel eigen situatie en ervaring van de bevroagde respondenten, als op basis van hun omgeving.

Het traditionele genderrollenpatroon zorgt voor een algemene negatieve houding tegenover vrouwen in leidinggevende functies bij de *Afghaanse herkomstgroep*

In de *AFG herkomstgroep* staat men soms nog negatief ten opzichte van vrouwen in leidinggevende functies, ook als het gaat om Belgische vrouwen.

- Zowel vermeld bij mannen als vrouwen van AFG herkomst, **gedreven door traditionele denkbelden en het traditionele genderrollenpatroon**.
- Vooral gedreven door de verwachting dat de **invloed van vrouwen zich beperkt tot de privésfeer**: de kinderen en het huishouden.
- Ook doordat veel **vrouwen** zelf zijn opgegroeid met die opvattingen en hebben **geïnternaliseerd** dat het niet aan vrouwen is om leiding te geven.
- Ook deze opvattingen zijn het sterkst bij mensen afkomstig uit **dorpsgemeenschappen** (vs. steden) in Afghanistan.

Toch zien we ook hier verandering opkomen bij de 2de generatie.

- Sommige jongeren (zowel mannen als vrouwen) lijken de laatste tijd **net zeer positief** te staan tegenover het idee van vrouwen in leidinggevende posities.
- Deze verschuiving kan ook verklaard worden door de invloed van de **'Belgische'/westerse mentaliteit** en doordat ze van kleinsaf **Belgisch onderwijs** hebben gelopen.

Dit geldt vooral voor Afghaanse mannen die in Afghanistan zijn geboren en opgegroeid, omdat ze daar geen andere rolmodellen hebben gezien. Wanneer ze naar hier komen, veranderen hun opvattingen niet zomaar binnen korte tijd. Echter, bij hun kinderen (de volgende generatie) zien we wel een verandering optreden.

– **Vrouw, -25, AFG herkomst, 1ste gen.**

Ik denk dat het een beetje door cultuur komt, de gedachte dat vrouwen minder kunnen, wat wel verkeerd is natuurlijk.

– **Man, -25, AFG herkomst, 1ste gen.**

Werken –

Zelfstandigheid (1/2)

Noot: deze analyse is gebaseerd niet op eigen situatie en ervaring van de bevroagde respondenten, maar op basis van hun omgeving.

Werken als zelfstandige wordt gezien als risicovol, zeker op financieel vlak, en is een nog grotere stap als men geen rolmodellen heeft binnen de eigen herkomstgroep

In vergelijking met de algemene cijfers, lijken minder personen van buitenlandse herkomst in België te werken als zelfstandige.

Zelfstandige zijn wordt soms gezien als een risicovol beroep.

- Het inkomen van een zelfstandige lijkt **te weinig financiële zekerheid** te bieden.
- De voorkeur gaat uit naar de **stabiliteit en voordelen van werken in dienstverband** (vast loon, extralegale voordelen, etc.).
- Bij moslims (vooral gehoord bij de *MA herkomstgroep*) speelt daarbij nog een extra financiële drempel omwille van het **religieus verbod om leningen met rente** aan te gaan.
- In bepaalde culturen staat zelfstandigheid ook gekend als **te weinig aspirerend** (zeker als men zelfstandigheid ziet als “winkeltje uitbaten” eerder dan op hoog niveau), en wordt de voorkeur gegeven aan jobs met hoog aanzien en meer financiële stabiliteit (bv. arts, ingenieur) (vooral gehoord bij de *CO herkomstgroep*).

Er is een gebrek aan kennis over werken als zelfstandige.

- De **Belgische regelgeving** over werk, belastingen en zelfstandigheid ziet men als **heel complex**. Dit is zeker moeilijk voor nieuwkomers, die nog helemaal niet gekend zijn met de Belgische wet.
- Men heeft maar **weinig voorbeelden/rolmodellen** van zelfstandigen van de eigen herkomstgroep in de omgeving.

De meeste mensen hebben geen kapitaal om te starten als zelfstandige. Ze belanden dan ergens in een fabriek of ergens in loondienst en ze blijven daar. Ze durven niet te veranderen en het risico te nemen.

– Man, 26-39, MA herkomst, 1ste gen.

In de islamitische gemeenschap is het eigenlijk niet toegestaan om een lening met rente aan te gaan. Dat is ook niet toegestaan voor een hypotheek.

– Vrouw, 26-39, MA herkomst, 2de gen.

Zelfstandig worden is te duur. In ons land van herkomst hebben we goedkoper gekend. Het fiscale en de druk van de overheid, met al die procedures en andere zaken, zijn we niet gewoon. En de mensen die ik ken en die geprobeerd hebben zelfstandig te worden, zijn snel failliet gegaan omdat de overheid zoveel van je terug verwacht.

– Vrouw, 26-39, CO herkomst, 1ste gen.

Werken –

Zelfstandigheid (2/2)

Noot: deze analyse is gebaseerd niet op eigen situatie en ervaring van de bevroagde respondenten, maar op basis van hun omgeving.

Toch erkent men dat er bepaalde voordelen gekoppeld zijn aan werken als zelfstandige, maar soms is er ook sprake van 'schijnzelfstandigheid'

Men ziet wel een aantal voordelen aan werken als zelfstandige*:

- **Meer flexibiliteit:** je eigen uren kunnen kiezen, kunnen kiezen hoeveel je werkt, etc.
- Sommigen geloven dat ze zo **meer kunnen verdienen:** bepaalde belastingvoordelen, niet beperkt zijn tot 38-uren week, etc.
- Voor sommigen lijkt dit ook goed te passen bij de cultuur van **harde werkers:** het zien van opportuniteiten in de markt en economisch iets kunnen bijdragen.

* Dit kwam voornamelijk naar voor bij de *RO herkomstgroep*, maar speelt waarschijnlijk bij nog meer herkomstgroepen.

Maar ook 'schijnzelfstandigheid' komt voor*.

- In bepaalde sectoren, zoals de bouwsector, **lijkt zelfstandigheid toch meer** voor te komen dan in andere sectoren (bij personen van buitenlandse herkomst).
- Soms is dit echter geen keuze van de persoon zelf, maar wordt dit **verplicht door de "werkgever"**: die heeft op die manier minder verantwoordelijkheden te dragen tegenover zijn werknemers.
- Op die manier zijn bovenstaande **voordelen** van zelfstandigheid echter **niet per se van toepassing**.

* Dit werd specifiek vernoemd bij de *RO herkomstgroep*, maar speelt mogelijks ook bij andere herkomstgroepen.

Het zijn vaak mannen, maar ook sommige vrouwen starten hun eigen schoonmaakbedrijf. Ze willen hun tijd kunnen kiezen, voor de kinderen kunnen zorgen, maar ook bv. kiezen bij welke gezinnen ze gaan kuisen en waar niet. Ze willen niet afhankelijk zijn van een bedrijf.

– **Vrouw, 40-54, RO herkomst, 1ste gen.**

Ja, dat zit wel in ons. Dat is wel heel typisch voor ons. We willen eerst en vooral gewoon werken, maar we zien ook snel waar er een job opening kan zijn, een kans om iets te doen, voor een klein bedrijf. We proberen dat vaak. Dat zit een beetje in onze cultuur eigenlijk.

– **Vrouw, 26-39, RO herkomst, 1ste gen.**

Veel mannen doen dat in de bouw, maar de vraag is of ze daarin een keuze hebben. Ik hoorde van iemand waarbij de werkgever zei 'of je zorgt dat je zelfstandige wordt, of je zoekt iets anders, want ik kan niet zoveel geld betalen als er een ongeval gebeurt of als je ziek valt'.

– **Vrouw, 40-54, RO herkomst, 1ste gen.**

Werken –

Moeilijk financieel rondkomen (1/2)

Noot: deze analyse is gebaseerd op zowel eigen situatie en ervaring van de bevroagde respondenten, als op basis van hun omgeving.

Het duurder worden van het leven, gecombineerd met soms (te) weinig inkomsten, maakt het moeilijk om financieel rond te komen

De cijfers tonen dat veel personen van buitenlandse herkomst in België moeilijk rondkomen (in vergelijking met mensen van BE herkomst). Dit kan verschillende oorzaken hebben:

Het algemene duurder worden van het leven:

- Sommigen vermelden dat zij, net zoals iedereen, steeds meer financiële problemen ondervinden door de **algemene stijgende levenskost**:
- Inflatie, hogere schoolfactuur, crèche die duurder wordt, huur die opslaat, etc.

Te weinig inkomsten binnenkrijgen:

- Velen werken in **laagbetaalde jobs / onder het niveau van het diploma** (cfr. slides 39-43).
- In sommige gezinnen volgt men nog een **éénverdienersmodel** (cfr. slides 44-46).
- **Alleenstaande ouders** (moeders) hebben soms ook moeite om rond te komen met slechts één inkomen (kwam vooral ter sprake bij de CO herkomstgroep).
- Niet vermeld, maar het verbod op lenen met rente (cfr. eerder) kan het rondkomen ook moeilijker maken (bij de MA herkomstgroep): moeilijker om een huis te kopen, energiebesparende maatregelen te nemen, etc.

Het is een probleem aan de rekening als niet allebei werken. Dan wordt er meer uitgegeven dan dat er binnenkomt.

– **Vrouw, 40-54, TU herkomst, 2de gen.**

Mijn moeder heeft zelf voor ons moeten zorgen. Gelukkig had ze een goede job en heeft ze veel gestudeerd om rond te kunnen komen, maar het moeilijke was het plannen. Alles plannen en alles kunnen betalen. Ze moest betalen in betalingsplannen, anders was het onmogelijk.

– **Man, -25, CO herkomst, 2de gen.**

Niet mogen lenen met rente is ook de reden waarom de meeste Marokkaanse mensen huren.

– **Vrouw, 26-39, MA herkomst, 2de gen.**

Werken –

Moeilijk financieel rondkomen (2/2)

Noot: deze analyse is gebaseerd op zowel eigen situatie en ervaring van de bevroagde respondenten, als op basis van hun omgeving.

Soms gaat ook veel geld naar familie of kerk, alsook soms naar luxe-uitgaven

De cijfers tonen dat veel personen van buitenlandse herkomst in België moeilijk rondkomen (in vergelijking met mensen van BE herkomst). Dit kan verschillende oorzaken hebben:

Geldtransfers naar het buitenland:

- De **financiële zorg voor familie** in het herkomstland is soms nog steeds belangrijk voor mensen met buitenlandse herkomst. Vaak wordt het ook verwacht en voelt men zich er moreel toe verplicht.
 - Zeker verwacht in geval van een ziek of werkloos familielid.
 - Maar soms wordt ook standaard een maandelijkse bijdrage verwacht door familie in het herkomstland.
- Soms is er ook **financiële steun nodig voor ouder wordende ouders** die in België wonen.
 - Dit is zeker het geval wanneer die ouders zelf weinig hebben (kunnen) sparen.
- Sommige striktere evangelische **kerken** vragen ook een aanzienlijke maandelijkse bijdrage om aan hun diensten deel te nemen (vermeld door de CO herkomstgroep).

Te veel luxe-uitgaven doen*:

- De 1ste generatie wil soms, nu ze in het 'rijkere' België wonen **ten volle profiteren van het leven**, luxe, het materiële, de kinderen verwennen, etc.
- Sommigen (1ste en 2de generatie) hechten veel belang aan **er goed uitzien en status verwerven**, door veel geld te spenderen aan het uiterlijk (bv. merkkledij) of door dure aankopen te doen (bv. dure auto).
- Soms gaat men zelfs **extra leningen** aan om deze uitgaven te kunnen bekostigen.

* Dit werd vermeld door de CO en TU herkomstgroep.

Er is in Marokko nog wel een moeder waarvoor gezorgd moet worden. En dan moet je, allee, moet je niet, het is geen verplichting, maar je gaat wel automatisch wat geld sturen naar je ouders om te kunnen leven.

– **Vrouw, -25, MA herkomst, 2de gen.**

Er is zelfs bancontact in sommige evangelische kerken! Mensen moeten soms 10% van hun salaris afstaan aan pastors die daardoor beter leven dan de mensen zelf. Dat zorgt voor financiële problemen aan het einde van de maand.

– **Vrouw, 40-54, CO herkomst, 1ste gen.**

Ik merk ook vaak dat heel veel mensen vooral bezig zijn met uiterlijk en niet per se met andere zaken, misschien iets cultureels. Maar ja, ik zeg nu maar iets heel stereotyperends, maar ook al heb ik bijvoorbeeld geen eten in mijn koelkast, als ik op straat ga, dan draag ik mooie kleren.

– **Vrouw, 26-39, CO herkomst, 2de gen.**

DIGITALE VAARDIGHEDEN

2.6

Onderzoeksvragen & cijfers per bevraagde herkomstgroep*

Afghaanse herkomstgroep

- Meer vrouwen geven aan moeilijk digitale betalingen of afspraken te kunnen maken. Taakverdeling binnen het huishouden m.b.t. financiën en digitale betalingen? Afspraak maken voor oudercontact, op gemeentehuis ... hoe wordt dit opgelost?
- Bereidheid om hiervoor cursus te volgen? Hoe zou dit dan best georganiseerd worden om zo groot mogelijk bereik te hebben?
 - 20% ♂ vs. 48% ♀ kan nauwelijks tot geen digitale betaling of afspraak maken
 - 97% gebruikt meerdere keren per week internet
 - 1/4 van de jongeren (<20 jaar) kan geen digitale betaling doen

Marokkaanse herkomstgroep

- Meer vrouwen geven aan moeilijk digitale betalingen of afspraken te kunnen maken. Wat verklaart het verschil in digitale vaardigheden tussen mannen en vrouwen? Geven vrouwen als het niet lukt snel de vraag door? Wat kan hen overtuigen om de skills zelf te leren?
 - 15% ♂ vs. 21% ♀ kan geen afspraak maken via internet
 - 16% ♂ vs. 24% ♀ kan geen betaling doen via internet
 - 18% ♂ vs. 25% ♀ kan geen document doorsturen via internet

*Cijfers afkomstig uit de [Samenleven in Diversiteit survey](#), 2022

Digitale vaardigheden –

De invloed van het traditionele genderrollenpatroon

Noot: deze analyse is gebaseerd niet op eigen situatie en ervaring van de bevroagde respondenten, maar op basis van hun omgeving.

Ook de taakverdeling in het huishouden en de digitale vaardigheden van vrouwen worden beïnvloed door de traditionele genderrolverdeling

Bij de AFG en MA herkomstgroep zien we dat de digitale vaardigheden van vrouwen soms beperkter zijn dan die van mannen.

- Vaak is het de **man die verantwoordelijk** is voor administratieve en externe zaken in het gezin: afspraken maken, betalingen doen, etc.
- Hierdoor zijn de digitale vaardigheden van vrouwen soms beperkter dan die van mannen. Het wordt **niet gezien als de taak van de vrouw** om online vaardigheden aan te leren.
- Dit wordt nog versterkt wanneer de vrouw **minder goed Nederlands spreekt of laaggeschoold** is. Ook is dit sterker bij koppels afkomstig uit **landelijke** (vs. stedelijke) omgevingen in het herkomstland.
- Dit is voornamelijk het geval bij de **1ste generatie en bij ouderen**. We zien dat de digitale vaardigheden bij jongere vrouwen (2de generatie) even goed ontwikkeld zijn als bij mannen.

Cursussen voor digitale vaardigheden kunnen vrouwen vooruit helpen, maar toch spelen hier nog enkele barrières:

- De **taalbarrière** speelt bij sommige vrouwen nog een grote rol.
 - Er werd geopperd dat cursussen Nederlands met cursussen digitale vaardigheden zouden gecombineerd kunnen worden.
- Voornamelijk bij de AFG herkomstgroep speelt ook een zekere **genderdynamiek**: in de meest traditionele gezinnen mogen vrouwen van hun man soms niet deelnemen aan gemengde cursussen.
 - Women-only cursussen werden geopperd als oplossing.

Alle betalingen die we als factuur krijgen worden door mijn papa gedaan. Of als er een brief komt voor mijn mama, mijn papa leest die dan en vertelt het aan mijn mama. Mijn mama trekt haar daar echt niet veel van aan. Dat is dan gewoon door eigen voorkeur.

– Man, -25, AFG herkomst, 1ste gen.

Maar het ligt ook heel veel aan het alfabet. Enkel Arabisch kunnen, maar het alfabet dat we hier kennen, niet kennen. Dan is dat heel moeilijk om dat aan te leren. Dan is de stap nog veel meer drempelig.

– Man, 26-39, MA herkomst, 2de gen.

SOCIAAL LEVEN

2.7

Onderzoeksvragen & cijfers per bevraagde herkomstgroep (1/4)*

Afghaanse herkomstgroep

- Wat zijn de struikelblokken om mensen van Belgische herkomst te leren kennen?
- Welke inspanningen zou de overheid moeten/kunnen doen om contact te bevorderen?
 - 19% ♂ vs. 41% ♀ geeft aan geen enkele vriend/kennis van Belgische herkomst te hebben
 - 84% geeft aan graag meer personen van Belgische herkomst te leren kennen
 - 80% van werkenden heeft elke dag contact met personen van Belgische herkomst op het werk

Turkse herkomstgroep

- Ziet men in de omgeving dat veel personen met Turkse herkomst wonen in een buurt met relatief veel andere personen van Turkse herkomst? Welke voor- en nadelen heeft dit?
 - 36% woont in een buurt met relatief veel andere personen van Turkse herkomst
- Kan er gesproken worden van één hechte gemeenschap van personen van Turkse herkomst? Of ervaart men spanningen?
 - 76% (2017) vs. 68% (2022) vindt dat binnen de gemeenschap van het herkomstland mensen goed voor elkaar zorgen
 - 22% (2017) vs. 27% (2022) vindt dat de gemeenschap veel druk uitoefent om je aan de gewoontes en regels van het herkomstland te houden
- Herkent men de sterke link met het herkomstland Turkije? Wat zijn hier de voor- en nadelen van?
 - 45% (2017) vs. 52% (2022) heeft meer dan één keer per week contact met familie of vrienden in Turkije
 - 84% gaat minstens één keer om de 2 jaar naar Turkije
 - 57% volgt minstens één keer per week het journaal op een niet-Belgische zender

*Cijfers afkomstig uit de [Samenleven in Diversiteit survey](#), 2022

Onderzoeksvragen & cijfers per bevraagde herkomstgroep (2/4)*

Marokkaanse herkomstgroep

- Waaruit leidt men het gevoel af dat hun inspanningen om erbij te horen niet gewaardeerd worden? Wat zijn signalen die mensen uitsturen die dit gevoel veroorzaken?
 - 31% geeft aan het gevoel te hebben “dat de samenleving mijn inspanningen om erbij te horen niet waardeert”
- Wat zijn de struikelblokken om mensen van Belgische herkomst te leren kennen? Welke inspanningen zou de overheid moeten/kunnen doen om contact te bevorderen? Welk soort contact zou men wensen?
 - 10% ♂ vs. 21% ♀ heeft geen enkele vriend of kennis van Belgische herkomst
 - 15% ♂ vs. 30% ♀ heeft geen enkele vriend of kennis buiten Belgische of Marokkaanse herkomst
 - 46% gaat nooit op bezoek of ontvangt nooit burens, vrienden of kennissen van Belgische herkomst
 - 48% wil meer personen van Belgische herkomst leren kennen

Congolese herkomstgroep

- Waaruit leidt men het gevoel af dat de samenleving de inspanningen om erbij te horen niet waardeert en dat men voor de samenleving niet evenveel meetelt als andere burgers?
 - 27% geeft aan het gevoel te hebben “dat de samenleving mijn inspanningen om erbij te horen niet waardeert”
 - 54% heeft het gevoel voor de samenleving evenveel mee te tellen als andere burgers

*Cijfers afkomstig uit de Samenleven in Diversiteit survey, 2022

Onderzoeksvragen & cijfers per bevraagde herkomstgroep (3/4)*

Poolse herkomstgroep

- Wat zijn de struikelblokken om mensen van Belgische herkomst te leren kennen? Is er een verklaring voor de daling in personen die graag meer personen van Belgische herkomst willen leren kennen?
 - 10% ♂ vs. 16% ♀ heeft geen enkele kennis of vriend van Belgische herkomst
 - 23% ♂ vs. 32% ♀ heeft geen enkele kennis of vriend van een andere herkomst dan Poolse of Belgische
 - 54% (2017) vs. 45% (2022) wil graag meer personen van Belgische herkomst leren kennen
- Lage verbondenheid met België t.o.v. andere groepen. Redenen?
 - 42% voelt zich bijna niet tot helemaal niet Belg
 - 14% voelt zich zelden tot nooit thuis in België

Roemeense herkomstgroep

- Lage verbondenheid met België t.o.v. andere groepen en lager dan in 2017. Redenen?
 - 29% (2017) vs. 37% (2022) voelt zich bijna niet tot helemaal niet Belg
 - 14% voelt zich zelden tot nooit thuis in België
 - 41% volgt nieuws op Belgische radio/tv
- Wat zijn de struikelblokken om mensen van Belgische herkomst te leren kennen?
- Welke inspanningen zou de overheid moeten/kunnen doen om contact te bevorderen?
 - 10% heeft geen enkele vriend of kennis van Belgische herkomst
 - 75% (2017) vs. 61% (2022) wil graag meer personen van Belgische herkomst leren kennen

*Cijfers afkomstig uit de [Samenleven in Diversiteit survey](#), 2022

Onderzoeksvragen & cijfers per bevraagde herkomstgroep (4/4)*

Belgische herkomstgroep

- Is er openheid om meer personen van buitenlandse herkomst te leren kennen? Merkt men dat personen van buitenlandse herkomst contact willen leggen?
- Hoe kan de overheid contact stimuleren? Hoe staat men tegenover deelname aan participatietrajecten met personen van buitenlandse herkomst?
 - 18% (2017) vs. 23% (2022) geeft aan minstens één keer per week met personen van andere herkomst te praten in de buurt
 - 25% heeft geen enkele vriend of kennis van andere herkomst
 - 33% wil graag personen van andere herkomst leren kennen

*Cijfers afkomstig uit de [Samenleven in Diversiteit survey](#), 2022

Sociaal leven –

Barrières voor contact tussen mensen met Belgische en buitenlandse herkomst (1/5)

Noot: deze analyse is gebaseerd op zowel eigen situatie en ervaring van de bevroagde respondenten, als op basis van hun omgeving.

Bij de eerste 'oudere' generatie is contact met Belgen moeilijk vooral door taalbarrières, maar ook als de eigen herkomstsamenleving ver afstaat van de Belgische qua cultuur, normen, gewoontes, etc.

De taalkennis Nederlands kan een grote barrière vormen.

- Het **leren van de Nederlandse taal** vormt een grote uitdaging. Zolang men deze onvoldoende beheerst, is het moeilijk contact te leggen.
 - Maar ook wanneer men voldoende Nederlands spreekt, is het soms moeilijk om conversaties tussen personen van Belgische herkomst volledig te kunnen volgen (tussentaal, dialect).
- Ook **weinig/geen Engels of Frans** spreken vormt een bijkomende barrière. Deze talen ook niet kennen belemmert het contact nog verder (*bv. CO, RO en PL herkomstgroep kunnen iets gemakkelijker contact leggen door ten minste 1 gemeenschappelijke taal met mensen van BE herkomst te hebben*).

De mate waarin men een 'afstand' voelt op vlak van normen en waarden kan contact verder bemoeilijken.

- De **Belgische normen en waarden**, maar ook gewoontes, tradities en culturele gebruiken staan soms 'ver' af van die van de eigen herkomstsamenleving.
 - Bv. diverse samenleving (naar herkomst, religie, seksuele oriëntatie).
 - Bv. de gelaïciseerde samenleving waarin religie geen centrale rol speelt.
 - Bv. de normalisering van alcohol in sociale contexten (voor moslims).

Noot: deze barrières zijn vooral een issue bij de eerste 'oudere' generatie, het is minder een issue wanneer men als kind/jongere immigreert en in België opgroeit. Maar dan spelen ook andere zaken een rol, die we ook zien terugkomen bij de 2de en zelfs volgende generaties (volgende slides).

In het begin was het eigenlijk moeilijk. De eerste paar jaar dacht ik, waar ben ik beland?

– Man, 40-54, AFG herkomst, 1ste gen.

Het is moeilijk omdat je niet zomaar gemakkelijk kunt praten. Het lukt soms wel om met iemand te spreken, maar als ze dan onder elkaar beginnen praten, dan kan je niet meer volgen. En dan lachen ze, en dan voelen we ons niet comfortabel.

– Vrouw, 40-54, RO herkomst, 1ste gen.

Ik denk dat het misschien te maken zou kunnen hebben met dat godsdienst veel meer een deel is van hun identiteit. Die religie zou een barrière kunnen vormen.

– Man, 40-54, BE herkomst

Sociaal leven –

Barrières voor contact tussen mensen met Belgische en buitenlandse herkomst (2/5)

Noot: deze analyse is gebaseerd op zowel eigen situatie en ervaring van de bevroagde respondenten, als op basis van hun omgeving.

Contact met Belgen is niet evident omdat ze het gevoel hebben niet 100% zichzelf te kunnen zijn, en dat ze zich continu moeten bewijzen en verdedigen

Contact met Belgen wordt soms bemoeilijkt doordat:

- Ze in hun contact vaak ervaringen van **discriminatie, vooroordelen en racisme** ervaren. Dit houdt soms ook een **afscherming in van goed bedoelde opmerkingen** die toch als kwetsend worden ervaren (bv. “jij bent wel een goeie”)(cfr. thema discriminatie).
 - Ze het gevoel hebben dat ze niet volledig zichzelf kunnen zijn, men voelt een **constante druk om zich aan te passen** aan de omgeving, er lijkt weinig begrip of openheid voor verschillen in uiterlijk of cultuur.
 - Ze vaak **blijven gezien worden als ‘vreemdeling’**, ook al zijn ze goed geïntegreerd in de samenleving (de taal spreken, school gelopen hebben, etc.), wat maakt dat ze zich **niet geaccepteerd** voelen.
 - Ze zich behandeld voelen **als ondergeschikt, als ongelijk** ten opzichte van mensen met Belgische herkomst, een soort ‘derderangsburgers’.
 - Ze het gevoel hebben dat ze zich altijd eerst **moeten bewijzen**, dat zij *wel een goede zijn*, dat zij *niet zoals de meerderheid van die groep zijn*, en dat dan pas de vooroordelen wegvallen.
 - Ze de indruk hebben dat zij **dubbel zo hard moeten werken** als anderen om erkend en gewaardeerd te worden.
 - Ze voelen dat ze zich continu **moeten verdedigen**, en zich moeten verantwoorden voor de ‘rotte appels’ binnen hun herkomstgroep.
- ➔ Hierdoor gaat men soms zelfs actief vermijden om contact te leggen met mensen met Belgische herkomst, om zichzelf af te schermen van deze ervaringen en gevoelens, vanuit een soort **‘zelfbescherming’**.

Het gaat van generatie naar generatie. We komen hierheen, we praten de taal, we eten zoals jullie, we studeren, we werken, maar toch worden we aan de kant gezet.

– Vrouw, 40-54, CO herkomst, 1ste gen.

Ik voel me hier thuis, want ik heb hier mijn eigen huis. Maar toch zijn we nog steeds vreemden. Ik realiseer me dat ze nooit naar ons gaan kijken zoals naar hun eigen mensen. We moeten zoveel bewijzen: dat we harde werkers zijn, dat we mensen zijn die je kunt vertrouwen ... Je moet bewijzen dat je een goed persoon bent. Maar dan nog zijn we vreemden, zelfs als op je identiteitskaart staat dat je Belg bent.

– Vrouw, 40-54, RO herkomst, 1ste gen.

Dat is zo'n heel uitgeput gevoel. Omdat je heel erg jezelf moet bewijzen, heel vaak jezelf moet verantwoorden. En niet alleen jezelf, ook gewoon de hele gemeenschap. Ja, de Marokkaanse gemeenschap, maar ook de moslimgemeenschap. En ja, natuurlijk ook vermoeiend door die discriminatie die je ervaart.

– Vrouw, 26-39, MA herkomst, 1ste gen.

Sociaal leven –

Barrières voor contact tussen mensen met Belgische en buitenlandse herkomst (3/5)

Noot: deze analyse is gebaseerd op zowel eigen situatie en ervaring van de bevroagde respondenten, als op basis van hun omgeving.

Contact met Belgen is ook niet evident omdat Belgen ervaren worden als eerder gesloten en onbenaderbaar

Ook is er sprake van mentaliteitsverschillen tussen mensen met Belgische en met buitenlandse herkomst.

- Men voelt dat mensen met Belgische herkomst een meer **individualistische ingesteldheid** hebben, terwijl veel buitenlandse herkomstgroepen eerder **collectivistisch ingesteld** zijn.
- Dit zorgt voor een **andere kijk op het hebben van vrienden, burens, etc.**, wat contact verder bemoeilijkt. Belgen lijken selectiever te zijn in hun keuze van vrienden, die groep is vaak kleiner.
- Algemeen worden mensen met Belgische herkomst vaak als **eerder gesloten** ervaren, weinig open om anderen (zeker met buitenlandse herkomst) te leren kennen.
- Personen met Belgische herkomst lijken soms **afstandelijker**, wat kan overkomen als minder open te staan om mensen met buitenlandse herkomst te ontvangen en te accepteren.

Mijn beste vrienden zijn bijvoorbeeld Marokkaans, Egyptisch en Chinees. En wat hen eigenlijk allemaal verbindt is dat in al die culturen de groep erg centraal staat, snap je? Familie is een heel belangrijke waarde. En je hebt dat niet zo heel sterk in het Westen, vind ik. Maar dat betekent niet dat dat per se iets fout is als je meer individualistisch bent, maar dat betekent gewoon soms dat dat niet zo goed mengt.

– **Vrouw, -25, AFG herkomst, 1ste gen.**

De mensen zijn anders. Wij zijn meer Latijns, jullie zijn meer Duitsers. Ik vind de mensen een beetje kouder.

– **Man, 40-54, RO herkomst, 1ste gen.**

De mensen zijn anders, ze zijn minder warm, minder open ... Het is puur cultureel. Ik denk dat we ook wel een verschillend beeld hebben over vriendschap.

– **Vrouw, -25, RO herkomst, 1ste gen.**

Sociaal leven –

Barrières voor contact tussen mensen met Belgische en buitenlandse herkomst (4/5)

Noot: deze analyse is gebaseerd op zowel eigen situatie en ervaring van de bevroagde respondenten, als op basis van hun omgeving.

Vaak groepeerst men automatisch met anderen met dezelfde herkomst, zeker wanneer men woont in dezelfde buurten

Automatische groepering met personen van dezelfde herkomst bemoeilijkt contact met andere herkomstsgroepen.

- Omwille van de hiervoor benoemde redenen en door een zoektocht naar een zekere '**geborgenheid**', **groeperen** velen (met buitenlandse en Belgische herkomst) automatisch met personen van de eigen herkomstsgroep.
- Vaak zoekt men een **partner van dezelfde herkomst**, die dezelfde taal, cultuur, religie en ervaringen deelt.
- Binnen families van *MA herkomst* is vooral het **contact met het eigen gezin en familie** belangrijk. Ze spenderen de meeste tijd met elkaar, en gaan weinig contacten aan buiten de eigen familie.
- Vaak woont men in **buurten** met mensen van dezelfde herkomstsgroep.
 - Omwille van contracten om 'tijdelijk' in België te werken die ook voorzien in woningen voor die groep (*vooral PL en RO herkomstsgroep*).
 - Omwille van persoonlijke voorkeur, door gevoelens van geborgenheid, het delen van dezelfde cultuur, en soms een gevoel van grotere 'solidariteit' binnen de eigen herkomstsgroep.
 - Door een soort van 'schijnkeuze' (*vooral TU herkomstsgroep, cfr. uitweiding op volgende slide*).
 - Wanneer in deze buurten een soort van 'mini-samenleving' ontstaat met winkels, kappers, dokters, scholen, etc. van dezelfde herkomstsgroep, komt er minder interactie met de Belgische herkomstsgroep tot stand.
- Zeker bij de *TU herkomstsgroep* speelt vaak ook nog een sterke link en regelmatig **contact met het land van herkomst** een rol (*cfr. volgende slide*).
- Bij de *PL herkomstsgroep* zijn **patriottisme** en trots op het land van herkomst sterk aanwezig.

Ja, dat is nu eenmaal de realiteit. Mensen overall in de wereld doen dat, automatisch mensen van je eigen cultuur of je eigen herkomst gaan opzoeken. Dat heeft te maken met een soort gevoel van geborgenheid.

– **Vrouw, 55+, BE herkomst**

Ik spendeer heel veel tijd met mijn familie. Dat is echt zeker drie à vier avonden per week dat ik sowieso met familie doorbreng.

– **Vrouw, 26-39, MA herkomst, 2de gen.**

Polen is echt heel patriottistisch. Niet per se nationalistisch, hoewel, soms wel. Ik ben ook heel patriottistisch. Ze zijn omringd zijn door zoveel Polen: de Poolse winkels, de Poolse kerken, de Poolse tv, alles wat Pools is.

– **Man, 26-39, PL herkomst, 1ste gen.**

Sociaal leven –

Barrières voor contact tussen mensen met Belgische en buitenlandse herkomst (5/5)

Noot: deze analyse is gebaseerd op zowel eigen situatie en ervaring van de bevroagde respondenten, als op basis van hun omgeving, als op hypothetische kennis van de herkomstgroep.

‘Automatische groepering’: uitweiding bij de TU herkomstgroep

Veel personen van TU herkomst wonen in buurten met relatief veel andere personen van TU herkomst.

- De behoefte aan **solidariteit en een gemeenschapsgevoel** maakt dat mensen bewust wonen in dezelfde buurten.
- Soms is het **historisch gegroeid**, hebben sommige families altijd al in dezelfde buurt gewoond.
- Maar er is ook sprake van een **‘schijnkeuze’**: een vicieuze cirkel zorgt dat ze steeds in dezelfde buurten terechtkomen (*sociale huurwoningen in dezelfde buurten, wat integratie bemoeilijkt, wat zorgt voor taalachterstand, laaggeschooldheid, laagbetaalde jobs, en zo in deze buurten te blijven*).
- Deze buurten hebben als voordeel dat er **grote solidariteit** leeft, maar er zijn ook buurten met veel **problemen** (o.a. onveiligheid), en er wonen kan nefast zijn voor de integratie en de individuele vrijheid/ontwikkeling).

De TU gemeenschap bestaat uit diverse groepen die zich verbonden voelen met elkaar, maar waar ook spanningen spelen.

- Enerzijds kan de TU gemeenschap omschreven worden als een **hechte gemeenschap**, met veel solidariteit en een collectivistische ingesteldheid.
- Anderzijds spelen ook **spanningen**, die **vooral politiek getint** zijn (tussen personen van Turkse en Koerdische herkomst, tussen aanhangers van Erdogan en Gülen).
- Frequent **contact met familie en vrienden in Turkije** heeft ook een sterke impact op het meer beleven van deze spanningen.

Mensen zijn veel vrijgeviger. Er kunnen mensen aan je deur staan om te vragen naar een beetje suiker voor een cake die ze aan het maken zijn. Hier zou dat echt raar zijn als ik aan een buur om wat zout zou vragen. Maar dat is bij ons heel normaal, iedereen helpt elkaar. Ik denk dat je je ook minder alleen voelt.

– Vrouw, -25, TU herkomst, 2de gen.

Die sociale huurwoningen moeten qua locatie beter verdeeld worden, zodat mensen meer in contact komen met elkaar

– Man, 26-39, TU herkomst, 2de gen.

De politieke overtuigingen moeten ook overeenkomen als mensen trouwen bijvoorbeeld. Families kunnen echt zeggen van ‘nee, wij willen niet dat het huwelijk doorgaat’, enkel op dat feit gebaseerd. Dat zie ik heel veel, ook in mijn eigen omgeving.

– Vrouw, -25, 2de gen.

Sociaal leven –

Wat kan de overheid doen? (1/2)

Noot: deze analyse is gebaseerd op zowel eigen situatie en ervaring van de bevroagde respondenten, als op basis van hun omgeving.

Hoewel sociaal contact iets is dat organisch moet groeien, kan men wel enkele acties bedenken die contact (indirect) kunnen bevorderen

Algemeen leeft het gevoel dat de overheid niet veel kan doen om contact te bevorderen.

- Sociaal contact lijkt iets dat **organisch moet groeien**, dat vanzelf moet gebeuren, dat moeilijk positief beïnvloed kan worden.
- Het lijkt **niet gemakkelijk** om activiteiten te organiseren die **voldoende multicultureel en aantrekkelijk** zijn voor meerdere groepen, waar er een win-win is voor mensen met Belgische en buitenlandse herkomst.
- Sommigen hebben ook het gevoel dat de **overheid al voldoende onderneemt**, vooral om de integratie van mensen met buitenlandse herkomst te bevorderen: taallessen, vrijwilligersprogramma's, inburgeringstraject, etc.

Toch kan men enkele algemene aanbevelingen stellen:

- Zorg indirect voor **gelegenheden waar mensen elkaar kunnen ontmoeten**: buurthuizen, verenigingen, sport, groene plekjes, etc.
- Organiseer **koffietafels, praattafels**, om zowel taalvaardigheid als sociaal contact te bevorderen.
- Investeer hier al in vanop **school** van kinderen, waar integratie en sociaal contact het meest natuurlijk kunnen gebeuren.
- Neem initiatieven om **mensen met BE herkomst te sensibiliseren** en informeren over de ervaringen van migranten, om zo vooroordelen te doorbreken en wederzijds begrip te bevorderen.

Dat hangt af van persoon tot persoon, ik denk dat de Belgische overheid het maximale doet om niet alleen Afghaanse, maar ook andere herkomstgroepen studies te laten doen, de regels te leren kennen, de taal te laten leren, voordat ze de nationaliteit krijgen. Maar ze kunnen daar verder ook niet echt iets aan doen, want iemand die 50 jaar in Afghanistan heeft gewoond en nog maar 5 jaar in België is, die zijn Nederlands gaat niet even goed zijn als zijn Afghaans.

– Man, -25, AFG herkomst, 1ste gen.

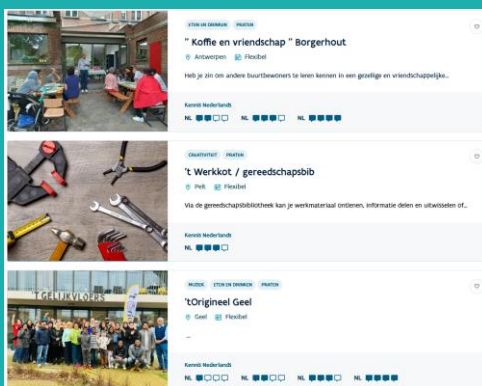
Er zullen sowieso nu ook al workshops georganiseerd worden, waarbij je die doelgroep (vrouwen van Afghaanse herkomst) kan betrekken. Misschien als je daar dan de kinderen bij betreft, kan je zo een soort van, dat ze een keer samenkomen, dat de kinderen wel kunnen spelen en dat ze gewoon bij andere mensen kunnen praten, dat ze op die manier in contact kunnen komen. En dat kan je bijvoorbeeld wel via school doen.

– Vrouw, -25, AFG herkomst, 1ste gen.

Sociaal leven –

Wat kan de overheid doen? (2/2)

Noot: deze analyse is gebaseerd op zowel eigen situatie en ervaring van de bevroagde respondenten, als op basis van hun omgeving.

Er leeft interesse in de initiatieven van ikdoemee.be, maar men stelt zich nog vragen bij de effectiviteit en participatie ervan

Bij de BE en RO herkomstgroep werden ook de initiatieven van ikdoemee.be besproken.

De initiatieven zien er voor beide groepen interessant en doordacht uit.

- Men ziet verschillende projecten waar er een **win** is, zowel voor mensen met **buitenlandse herkomst** (bv. Nederlands oefenen, integreren), als voor mensen met **BE herkomst** (bv. kinderactiviteiten, gereedschap uitlenen).
- Het zorgt voor goede manieren om **contacten te leggen** en vriendschappen op te bouwen.
- Ook wordt op die manier **integratie** bevorderd en wordt er **openheid** en respect voor elkaar gecreëerd.

Toch stellen zowel de BE als de RO herkomstgroep er zich nog enkele bedenkingen bij.

- Het is weer iets waar men **extra tijd** voor moet vinden, die nu al vaak ontbreekt in het drukke leven.
- Men stelt zich vragen bij de **participatie van mensen met BE herkomst**, ook hen ontbreekt het soms aan tijd, maar ook aan echt engagement om actief te gaan deelnemen (bv. "misschien eerder iets voor als ik met pensioen ben").
- Ondanks de aanduiding van vereiste kennis Nederlands, zou de **schrik voor de taalbarrière** mensen nog steeds kunnen tegenhouden.
- Algemeen heeft men hier nog **weinig communicatie** rond gezien (en die zou best ook in het Engels aangeboden worden, voor een zo groot mogelijk bereik).

Ja, die zijn toe te juichen. Je moet contact maken met die mensen, je moet die aanvaarden zoals ze zijn. En zo'n initiatieven helpen om dat te doen. Dat zou nog meer mogen.

– Man, 55+, BE herkomst

Als je daar tijd voor hebt lijkt mij dat fantastisch. Zelf voel ik mij nu niet geroepen door de tijd, maar misschien wel als gepensioneerde om nog zin te geven aan het leven.

– Man, 40-54, BE herkomst

Niet zo lang geleden zag ik iets passeren op het werk over babbeltafels, om Nederlands te leren op het werk. En er was geen enkele Nederlandstalige die zich had ingeschreven als vrijwilliger. Dus ik vraag mij af in welke mate die initiatieven effectief zouden zijn.

– Vrouw, -25, RO herkomst, 1ste gen.

VRIJE TIJD

2.8

Onderzoeksvragen & cijfers per bevraagde herkomstgroep*

Marokkaanse herkomstgroep

- Waarom is er een lage participatie in het verenigingsleven bij deze herkomstgroep?
 - 35% ♂ vs. 31% ♀ nam deel aan minstens één activiteit van een vereniging
- Wat verhindert vrouwen om aan sport te doen? En wat zou hen kunnen overtuigen?
 - 19% ♂ vs. 29% ♀ doet nooit aan sport

Roemeense herkomstgroep

- Lage participatie sport- en verenigingsleven. Waarom? Hoe wordt de vrijetijdsbesteding ingevuld?
 - 24% geeft aan nooit sport te doen
 - 36% (2017) vs. 30% (2022) nam deel aan minstens één activiteit van een vereniging

*Cijfers afkomstig uit de [Samenleven in Diversiteit survey](#), 2022

Vrije tijd –

Lage participatie sport- en verenigingsleven (1/2)

Noot: deze analyse is gebaseerd op zowel eigen situatie en ervaring van de bevroagde respondenten, als op basis van hun omgeving.

Vrije tijd wordt voornamelijk informeel geregeld, men heeft weinig tijd en energie voor deelname aan formele verenigingen of sport

Participatie aan formele verenigingen en sport is niet eigen aan de cultuur van deze herkomstgroepen.

- **Veel tijd gaat naar werken**, hetzij in een formele job, hetzij het werk voor de kinderen en in het huishouden. Dit laat weinig tijd of energie over om zich te verbinden aan vaste, formele hobby's.
- De weinige vrije tijd wordt eerder doorgebracht in **gezins- of familieverband**. Zeker personen van *MA herkomst* spenderen het meeste contact met de eigen familie.
- Men spreekt ook wel met vrienden af (*vooral RO, maar soms ook MA herkomstgroep*), maar dit is meestal eerder **informeel geregeld**.
- Bij de *RO herkomstgroep* ligt de **focus zelfs in de vrije tijd op werk**, bv. werken aan het huis, aan een doe-het-zelfproject, etc.
- Sommigen zijn er ook van overtuigd dat door veel te werken, ze al **voldoende fysieke activiteit** doen en dus geen nood meer hebben aan sport.
- Zeker **sport zit niet in de cultuur** van de *RO herkomstgroep*, bij de *MA herkomstgroep* vooral niet voor vrouwen.
- Ook kunnen **financiële beperkingen** deelname bemoeilijken.

Maar vrije tijd, terwijl je kinderen hebt en het huishouden hebt en dat je ook moet werken. En dat de school verwacht dat je je kinderen naar de bibliotheek brengt, maar ook alle huistaken samen met de kinderen gaat doen. En dat je kinderen een toets per week hebben. Ik weet niet waar we dat zouden plaatsen.

– **Vrouw, 26-39, MA herkomst, 2de gen.**

Dat doen we niet in onze cultuur. We moeten de hele week werken, en in de avond of het weekend zijn we moe. We willen dan gewoon binnen blijven of als het goed weer is met het gezin even buitengaan.

– **Vrouw, 40-54, RO herkomst, 1ste gen.**

Nee, fysieke activiteiten ... Sporten doen ze niet. Werk is fysieke activiteit. Mijn vader zei altijd 'ik beweeg de hele tijd'.

– **Man, 26-39, RO herkomst, 1ste gen.**

Vrije tijd –

Lage participatie sport- en verenigingsleven (2/2)

Noot: deze analyse is gebaseerd op zowel eigen situatie en ervaring van de bevroagde respondenten, als op basis van hun omgeving.

Sociale barrières houden mensen met buitenlandse herkomst ook soms tegen om deel te nemen aan ‘Belgische’ verenigingen

Het is niet gemakkelijk om aan te sluiten bij Belgische verenigingen.

- Omwille van dezelfde redenen als in voorgaand thema (*cfr. thema ‘sociaal leven’*) spendeert men **vrije tijd vooral met de eigen herkomstgroep**.
- Men voelt zich soms een **‘buitenstaander’** in een Belgische vereniging, het is moeilijk zich erin te integreren.
- Ervaringen van **discriminatie en vooroordelen** weerhouden sommigen ervan om zich te engageren.
- Verenigingen kunnen ook intimiderend zijn als men **niet voldoende Nederlands** spreekt.
- Specifiek voor moslims (*voornamelijk gehoord bij de MA herkomstgroep*) kan ook **religie** een barrière vormen: in de context van Belgische verenigingen is vaak alcohol aanwezig, maar van hun religie mogen ze (in de meest strikte interpretatie) zelfs niet aan tafels (of in ruimtes) zitten waar alcohol wordt geconsumeerd.

Vroeger zaten we wel heel veel in verenigingen. Maar ik heb het gevoel dat er niet heel veel verenigingen zijn waarbij je als persoon van buitenlandse afkomst volledig thuis kan zijn.

– **Vrouw, 26-39, MA herkomst, 2de gen.**

Ik denk dat dat heel intimiderend is. Vooral als je niet zo goed Nederlands spreekt, om dan in zo'n vereniging te stappen.

– **Vrouw, -25, RO herkomst, 1ste gen.**

Vrije tijd –

Nood aan women-only activiteiten

Noot: deze analyse is gebaseerd op zowel eigen situatie en ervaring van de bevroagde respondenten, als op basis van hun omgeving.

'Gemengde' verenigingen vormen soms een grote barrière, wat opgelost kan worden door women-only activiteiten te organiseren

Het is bij sommige (moslim) herkomstgroepen volgens de religieuze voorschriften niet de gewoonte om te participeren in 'gemengde' verenigingen.

- In sommige moslimgroepen is het niet gewenst dat de vrouw deelneemt aan (vrijetijd)activiteiten waar ze **informeel in contact komt met mannen**.
- Zeker de *AFG herkomstgroep* gaf aan dat deze restrictie nog **sterk cultureel verankerd** is, hoewel dit vooral nog sterk leeft bij personen afkomstig uit een dorp (vs. stad) in het herkomstland.
- De *MA herkomstgroep* vermeldde dit vooral als **barrière** om deel te nemen aan **sportverenigingen**.
 - Vrouwen voelen schroom om hun lichaam 'bloot' te stellen aan anderen (in minder bedekte sportkledij).
 - Ze zijn bezorgd bekeken te worden, en daarbij ook om lastig gevallen en aangesproken te worden door mannen.

Daardoor werd meermaals de nood geuit aan 'women-only' activiteiten.

- Indien er meer verenigingen (vooral sportclubs) zouden zijn exclusief voor vrouwen, zouden sommigen zich **veiliger en comfortabeler** voelen.
- Ook de *BE herkomstgroep* gaf aan hier **begrip** voor te hebben:
 - Men is er zich bewust van dat women-only activiteiten integratiebevorderlijk kunnen werken, aangezien vrouwen van sommige herkomstgroepen zich opener opstellen in groepen waar enkel vrouwen zijn.
 - Ook sommige vrouwen van Belgische herkomst zouden zich hierbij comfortabeler voelen, vooral zich minder generen tijdens het sporten.
 - Toch maken sommigen zich zorgen dat dit de verdeling man-vrouw te veel in de hand zou werken.

Het aanbod voor women-only is veel te klein, het is vooral gemixt met mannen. Wij hebben toch liever dat je alleen gaat sporten met vrouwen. Enerzijds is dat de cultuur die vrouwen niet wil mengen met mannen, anderzijds is dat ook dat je bekeken wordt. Als ik tussen vrouwen ben, dat is voor mij een zekere zone. Ik voel me daarin veilig.

– **Vrouw, 26-39, MA herkomst, 2de gen.**

In Brussel bestaat dat concept van women-only al langer. Ik stond daar eerst heel negatief tegenover, maar ik zag dat dat de integratie net bevorderde. Als westerse vrouw zag ik dat de Marokkaanse vrouwen allemaal veel opener waren tegen mij, want ze voelden zich veiliger doordat er geen mannen bij waren.

– **Vrouw, 40-54, BE herkomst**

HOUDING TEGENOVER DIVERSITEIT

2.9

Onderzoeksvragen & cijfers per bevraagde herkomstgroep (1/2)*

Turkse herkomstgroep

- Een relatief laag deel zou het oké vinden als hun kind een partner heeft van hetzelfde geslacht. Hoe staat men tegenover holebiseksualiteit? Hoe zou er in de omgeving gereageerd worden als iemands zoon/dochter een partner had van hetzelfde geslacht? Aan welke identiteit wordt deze houding gelinkt? Wat met generatieverschil?
 - 7% (2017) vs. 14% (2022) zou het oké vinden als hun kind een partner heeft van hetzelfde geslacht
- Respondenten van Turkse herkomst vinden het vaakst van alle bevraagde herkomstgroepen dat er in België te veel personen van buitenlandse herkomst wonen. Herkent men dit?
 - 50% vindt dat er in België te veel personen van buitenlandse herkomst wonen

Congolese herkomstgroep

- Een relatief laag aandeel vindt dat 2 personen van hetzelfde geslacht met elkaar kunnen trouwen, en een relatief laag aandeel zou het oké vinden als hun eigen kind een partner zou hebben van hetzelfde geslacht. Hoe wordt er omgegaan met LGBTQ? Invloed van geloof of eerder Congolese traditionele waarden?
 - 22% (gen. 1) vs. 49% (gen. 2) vindt dat 2 personen van hetzelfde geslacht met elkaar kunnen trouwen
 - 9% (gen. 1) vs. 33% (gen. 2) zou het oké vinden als hun eigen kind een partner zou hebben van hetzelfde geslacht

*Cijfers afkomstig uit de Samenleven in Diversiteit survey, 2022

Onderzoeksvragen & cijfers per bevraagde herkomstgroep (2/2)*

Belgische herkomstgroep

- De houding tegenover personen met andere herkomst is positiever/opener geworden. Herkent men dit? Hoe staat men tegenover personen van buitenlandse herkomst?
 - 51% is het eens met de stelling "de aanwezigheid van verschillende herkomstgroepen is een verrijking voor onze samenleving"
 - 27% is het eens met de stelling "in België krijgen personen van buitenlandse herkomst te weinig kansen"
 - 50% zou het oké vinden als personen van een andere herkomst in het huis naast hen komen wonen
- De houding tegenover personen met een ander geloof is niet positiever geworden. Herkent men dit? Hoe staat men tegenover personen met een ander geloof?
 - 53% zou het oké vinden om burens met islamitische godsdienst te krijgen
 - 60% zou het oké vinden om burens met joodse godsdienst te krijgen
 - 87% geeft aan evenveel respect te hebben voor mensen met een ander geloof als voor mensen met het eigen geloof
- Een groot deel van de Belgische herkomstgroep verwacht dat het samenleven in diversiteit moeilijker zal worden over 10 jaar. Herkent men dit? In welke zin verwacht men dat het moeilijker zal worden?
 - 56% verwacht dat het samenleven in diversiteit moeilijker zal worden over 10 jaar

*Cijfers afkomstig uit de Samenleven in Diversiteit survey, 2022

Houding tegenover diversiteit –

Herkomst (1/2)

Noot: deze analyse is gebaseerd op zowel eigen situatie en ervaring van de bevroagde respondenten, als op basis van hun omgeving, als op hypothetische kennis van de herkomstgroep.

Belgische, maar ook bepaalde andere herkomstgroepen, maken zich zorgen over de impact van de toenemende ‘culturele’ diversiteit in België

Algemeen staat men vrij negatief tegenover de groeiende diversiteit aan culturen in de Belgische samenleving.

- Er heerst veel **racisme, discriminatie en onverdraagzaamheid**.
- Dit **zowel door de BE herkomstgroep** als door personen van **buitenlandse herkomstgroepen** die zichzelf als onderdeel zien van de Belgische samenleving (specifiek bevroagd bij TU herkomstgroep).

Deze negatieve houding heeft vooral te maken met angstgevoelens.

- Mensen zijn **bang voor het onbekende**.
- Men is ongerust dat nieuwkomers bepaalde **strikte religieuze praktijken** zullen propageren of zelfs afdwingen.
- Men is bezorgd dat bepaalde **verworven rechten onder druk** zullen komen te staan (vooral vrouwenrechten, maar ook dierenrechten).
- Er heerst ongerustheid dat bepaalde groepen **te weinig gaan bijdragen** aan de samenleving, en eerder een last zouden zijn en (onterecht) voorrang zouden krijgen op bepaalde **sociale zekerheidsvoordelen**.
- Er is een zekere angst dat qua aantallen deze groepen **te veel impact** krijgen op het beleid en dat “wij” ons te veel gaan moeten aanpassen (op vlak van cultuur, gebruiken).

Ik denk dat mensen in mijn omgeving misschien schrik hebben dat er bepaalde groepen mensen zijn hier in België die met zoveel zijn dat ze een bepaalde impact krijgen op het beleid. Ook qua uitkeringen, sociale voordelen, dat er een bepaald beeld heerst van ‘die mensen uit andere landen krijgen meer voordelen dan Belgen in dezelfde positie’.

– Vrouw, 26-39, BE herkomst

De interne publiciteit van migranten is dat België de eeuwige dop geld is, en zo maken we mensen eigenlijk lui. Dit is jammer, want hoewel we ooit hard hebben gevochten voor het recht op een uitkering, is er nu weinig onderscheid tussen degenen die echt geen werk kunnen vinden en degenen die tevreden zijn met hun situatie en profiteren van het systeem.

– Man, 55+, TU herkomst, 1ste gen.

Ik denk dat veel mensen daar heel bekrompen tegenover staan. En die bekrompenheid komt uit onwetendheid en angst. Angst van ‘wij hebben het tamelijk goed, maar doordat die vreemden komen gaan die onze welvaart afpakken’.

– Man, 55+, BE herkomst

Houding tegenover diversiteit –

Herkomst (2/2)

Noot: deze analyse is gebaseerd op zowel eigen situatie en ervaring van de bevroagde respondenten, als op basis van hun omgeving, als op hypothetische kennis van de herkomstgroep.

De houding tegenover herkomstdiversiteit hangt af van achtergrondkenmerken; de meningen over hoe samenleven in diversiteit in de toekomst zal zijn, variëren

De mate waarin men negatief staat tegenover diversiteit qua herkomst lijkt gekoppeld aan bepaalde profielen:

- Negatievere houdingen bij wie **minder ervaring heeft met diversiteit**, er niet in opgegroeid is:
 - De oudere generatie die niet in diversiteit is opgegroeid lijkt over het algemeen minder open.
 - De houding lijkt negatiever in plaatsen waar minder migranten wonen (en negatiever in Vlaanderen dan in Brussel).
 - Voor bepaalde personen van buitenlandse herkomst is het niet evident om te leven in een hyperdiverse samenleving met diverse etnische groepen, zeker als men komt uit een land met weinig diversiteit.
 - Opmerking: het hebben van en open staan tegenover burens met andere herkomst is geen garantie dat de algemene houding over diversiteit positief is (cfr. "mijn burens zijn wel oké, zijn 'goeie', maar de rest ...").
- Negatievere houdingen bij wie zich **meer 'bedreigd' voelt** door diversiteit:
 - Mensen met een lager inkomen of lager opleidingsniveau zijn vaker ongerust dat anderen voorrang op sociale voordelen zouden krijgen.
 - De jongere generatie lijkt soms meer bezorgd over hoe hun toekomst in een meer diverse samenleving er zal uitzien.

De meningen over de evolutie van deze houding variëren.

- Volgens sommigen lijkt de maatschappij **opener** te worden, we worden er steeds meer gewend aan.
 - Zeker bij mensen met een buitenlandse herkomst ziet men vaak een duidelijke evolutie naar openheid t.o.v. diverse buitenlandse herkomstgroepen van 1ste naar 2de generatie.
- Volgens anderen wordt de algemene houding terug **negatiever**, worden mensen strenger, onverdraagzamer en terug meer openlijk racistisch.

Ik denk dat racisme vooral nog van de oudere generatie komt. Ik denk dat er nu veel meer gemeenschappen zijn die opkomen voor diversiteit dan vroeger. Maar aan de andere kant, ik zie ook veel jongeren die extreemrechts stemmen.

– **Vrouw, -25, BE herkomst**

Ik denk op het platteland is het duidelijker, ik zal het nu karikaturaal racistisch noemen. Er is toch meer afwijzing en angst. Terwijl in grootsteden woont iedereen gewoon bij elkaar. Ik heb lang in Brussel gewoond en daar woon je eigenlijk samen met die mensen.

– **Vrouw, 40-54, BE herkomst**

De meerderheid kijkt er weer heel afwijzend naar. Het is een periode wel beter geweest. Maar nu is het toch een tendens, het is precies dat alles teruggedraaid wordt. Het egoïsme is terug erg groot geworden. Onverdraagzaamheid is terug verergerd. Fascisme ...

– **Vrouw, 55+, BE herkomst**

Houding tegenover diversiteit –

Religie

Noot: deze analyse is gebaseerd op zowel eigen situatie en ervaring van de bevroagde respondenten, als op basis van hun omgeving.

Men lijkt minder open te staan tegenover andere religies dan tegenover andere herkomst, hoewel dit wel sterk afhangt van welke religie en hoe strikt de beleving*

Er heerst algemeen wat wantrouwen tegenover andere religies.

- Veel personen van *BE herkomst* kijken **negatief** naar diversiteit in religie.
- Dit komt voornamelijk uit **onwetendheid en angst**, over wat de religie precies inhoudt, ongerustheid over waardenconflicten ...
- Deels heeft het ook te maken met de overtuiging dat wanneer mensen naar hier komen, ze zich **moeten aanpassen** aan onze cultuur.
- Het grootste probleem heeft men wanneer mensen met een andere religie dat **geloof proberen op te dringen** aan anderen.
- Er is wel een zeker **respect** voor diversiteit in religie, iedereen is vrij om zijn geloof te kiezen en (in de privésfeer) te beoefenen, maar toch wil men er liever **niet direct mee geconfronteerd** worden.
- Het wantrouwen tegenover religie is sterker dan tegenover andere herkomst, aangezien **religie een groter deel van je identiteit** vormt.

Dit lijkt wel sterk afhankelijk van religie tot religie.

- Er lijkt het **meest wantrouwen** tegenover de **islam**, gevolgd door het **jodendom**, minder tegenover bv. hindoeïsme of boeddhisme.
- Maar eigenlijk hangt het vooral af van **hoe strikt praktiserend** mensen hun religie beleven. Ook striktere groeperingen binnen het christendom (bv. Jehova's getuigen) roepen soms ongerustheid op.
- Toch heeft men de indruk dat **vooral moslims (gevolgd door joden)** hun geloof het meest strikt beleven.

* Diversiteit op vlak van religie werd enkel expliciet bevroagd bij de *BE herkomstgroep*.

Er zijn mensen die daar open voor staan, uiteindelijk heeft dat geen rechtstreekse invloed op ons. Maar er zijn ook mensen die daar wel veel meer problemen mee hebben en die daar eigenlijk liever niet rechtstreeks mee in contact komen. Zij zijn van het principe 'zij zijn naar hier gekomen, zij moeten zich aanpassen'.

– **Vrouw, 26-39, BE herkomst**

Ik zou het moeilijk hebben als mijn zoon thuiskomt met een gesluierd meisje. Omdat ik denk dat de waarden niet hetzelfde gaan zijn. Dan gaat er een waardenconflict optreden.

– **Vrouw, 40-54, BE herkomst**

Ik denk dat het ervan afhangt welke religie. Ik denk dat mensen het meest negatief staan tegenover moslims. Omdat die vaak het sterkst gelovig zijn, ze moeten 5 keer per dag bidden, en de meesten dringen hun geloof op.

– **Vrouw, -25, BE herkomst**

Houding tegenover diversiteit –

Seksuele oriëntatie (1/2)

Noot: deze analyse is gebaseerd op zowel eigen situatie en ervaring van de bevroagde respondenten, als op basis van hun omgeving.

Veel personen van buitenlandse herkomst staan overwegend tot sterk negatief tegenover personen met een andere seksuele oriëntatie

De houding tegenover diversiteit in seksuele oriëntatie is negatief bij veel buitenlandse herkomstgroepen (specifiek bevroagd bij TU en CO groep).

- Holebiseksualiteit is vaak een **taboeonderwerp** binnen bepaalde buitenlandse herkomstgroepen.
- Het thema is niet bespreekbaar, personen met een andere seksuele oriëntatie worden **niet aanvaard en zelfs uitgesloten**.
- Als iemand binnen de eigen familie zich zou uiten als homoseksueel, zouden velen voor die persoon **bidden**, er alles aan doen om die van **'idee te doen veranderen'**, en uiteindelijk het **contact verbreken**.
- Homoseksualiteit wordt vaak gezien als een **'bewuste keuze'**, maar een keuze die **niet getolereerd** kan worden.

Die houding is vooral gelinkt aan religieuze overtuigingen, maar ook culturele waarden.

- Voor veel mensen van buitenlandse herkomst is hun **religie een belangrijk referentiekader** voor hoe ze moeten leven. Man en vrouw is in religieuze context meestal de enige toegestane relatie.
- Ook speelt bij veel personen van buitenlandse herkomst de **machocultuur** een belangrijke rol, waarbij viriliteit centraal staat.
- In veel culturen staat het belang van **kinderen krijgen** ook centraal.

Ik denk dat die persoon dan waarschijnlijk aan zelfmoord zal denken, want die gaat nooit geaccepteerd worden.

– Vrouw, 40-54, TU herkomst, 2de gen.

Je kunt tegenwoordig van alles kiezen, maar wat er in de Koran staat is duidelijk. Die persoon kiest ervoor om zo te zijn, dus die is niet meer van ons, zo wordt dat gezien.

– Vrouw, 26-39, TU herkomst, 1ste gen.

Als christen geloof je dat God de man heeft geschapen om met de vrouw te zijn. Zo staat het in de Bijbel geschreven. Je kunt het niet veranderen, je bent er zo mee opgegroeid.

– Vrouw, 26-39, CO herkomst, 1ste gen.

Houding tegenover diversiteit –

Seksuele oriëntatie (2/2)

Noot: deze analyse is gebaseerd op zowel eigen situatie en ervaring van de bevroagde respondenten, als op basis van hun omgeving, als op hypothetische kennis van de herkomstgroep.

De attitude tegenover diversiteit in seksuele oriëntatie lijkt (bij bepaalde profielen) opener te worden

Toch lijkt de attitude ten opzichte van een andere seksuele oriëntatie te veranderen.

- De **jongere generatie**, meestal vanaf de 2de generatie, toont meer openheid voor andere seksuele oriëntaties.
- Ook sommige oudere personen, van de 1ste generatie, tonen meer respect voor LGBTI+ doordat ze er **meer mee in aanraking** komen.
- Ook in het **herkomstland** komen de laatste tijd in grote steden (bv. Istanbul en Ankara in Turkije) bepaalde **Pride-initiatieven** op.

Deze attitude hangt echter ook sterk af van bepaalde profielen.

- **Stad vs. dorp:**
 - We zien een sterkere negatieve houding bij personen afkomstig uit een plattelandsomgeving in hun herkomstland, waar vaak een conservatievere levensstijl heerst.
 - Dit is minder sterk bij personen die migreren uit een stedelijke omgeving.
- **Mannen vs. vrouwen:**
 - Soms lijken vrouwen er gemakkelijker mee om te kunnen gaan dan mannen (*specifiek gehoord bij TU herkomstgroep*).
 - Bij mannen blijft het een gevoeliger onderwerp. Dit kan te maken hebben met bepaalde sociaal opgelegde ideeën rondom 'mannelijkheid' en 'geïnternaliseerde homofobie' (wanneer men twijfelt over de eigen seksuele oriëntatie).

Als je mensen leert kennen in je omgeving, dan besef je wel dat die niets fout doen. Zolang dat die dat niet voor je gezicht zitten doen, dan stoort dat minder. Dan kan je die mensen wel gewoon accepteren.

– **Vrouw, -25, TU herkomst, 2de gen.**

Dat komt omdat wij van kleinsaf in België wonen. Veel Congolese mannen en vrouwen komen er nu mee in contact en dat beeld wordt veranderd, 'oh, het is eigenlijk toch niet zo erg'.

– **Man, -25, CO herkomst, 3de gen.**

Ik denk dat meisjes daar meer acceptabel over zijn dan jongens. Want ik denk dat veel jongens dat stiekem ook zijn, maar dat daarom net nog meer projecteren als iets slechts.

– **Vrouw, -25, TU herkomst, 2de gen.**

INBURGERING

2.10

Onderzoeksvragen & cijfers per bevraagde herkomstgroep*

Poolse herkomstgroep

- Wat weet men over het inburgeringstraject?
- Hoe staat men tegenover het eventueel verplicht maken van inburgering voor EU-groepen?
 - 32% startte een inburgeringstraject
 - 38% vindt dat het niet nodig is
 - 45% vindt het niet combineerbaar met werk

Roemeense herkomstgroep

- Wat weet men over het inburgeringstraject?
- Hoe staat men tegenover het eventueel verplicht maken van inburgering voor EU-groepen?
 - 27% (2017) vs. 22% (2022) startte een inburgeringstraject
 - 16% behaalde uiteindelijk geen attest
 - 34% volgt geen inburgeringstraject omdat het niet nodig is
 - 54% volgt geen inburgeringstraject omdat het niet combineerbaar is met werk of werk zoeken

*Cijfers afkomstig uit de Samenleven in Diversiteit survey, 2022

Inburgerings traject –

Kennis & voordelen

Welkom in Vlaanderen en Brussel!
Ben je pas in Vlaanderen of Brussel en is alles nieuw voor je? Of ben je hier al langer, maar voel je je nog niet helemaal thuis? **We helpen je graag op weg.**

Zoek je werk of wil je studeren? Wil je iets leuks doen in je vrije tijd? Heb je vragen over je rechten en plichten? Wil je graag Nederlands leren of nieuwe mensen ontmoeten? Wij zoeken samen met jou hoe je dat kan doen.

Het inburgeringstraject
Het inburgeringstraject bestaat uit:

- **Maatschappelijke oriëntatie:** je leert over leven, wonen en werken in België.
- **Nederlands leren:** je volgt een cursus Nederlands via onze partners.
- **Traject naar werk:** je schrijft je in bij VDAB (of Actiris in Brussel).
- **Participatie- en netwerktraject:** je doet vrijwilligerswerk, stage of je neemt deel aan een buddyproject.

Een **trajectbegeleider** ondersteunt je tijdens het volledige traject. Als je de doelen van alle trajectonderdelen behaalt, krijg je een inburgeringsattest.

Noot: deze analyse is gebaseerd op zowel eigen situatie en ervaring van de bevroagde respondenten, als op basis van hun omgeving, als op hypothetische kennis van de herkomstgroep.

Het inburgeringstraject is algemeen gekend, zij het in meer of mindere mate, en de meerwaarde ervan is algemeen duidelijk

Het inburgeringstraject lijkt goed gekend, zowel bij personen van **PL** als van **RO herkomst**.

- Alle bevroagden hadden reeds van het inburgeringstraject **gehoord**. Men hoort erover via de gemeente of via vrienden die het ook gevolgd hebben.
- Respondenten van **PL herkomst** wisten veelal **niet wat het traject precies inhoudt**.
- Veel respondenten van **RO herkomst** kennen het traject goed en velen hebben het **zelfs al gevolgd**. Deels komt dit vanuit de motivatie om dankzij dit traject gemakkelijker de Belgische nationaliteit te kunnen verkrijgen.

Algemeen is de houding tegenover het inburgeringstraject positief.

- Het wordt vaak als **belangrijk gezien om zich aan te passen** als men naar een nieuw land verhuist.
- Veel componenten van het traject bieden een **meerwaarde**:
 - Maatschappelijke oriëntatie: het lijkt zeer relevant om te leren over het land waarnaar je verhuist. Leren over bepaalde zaken lijkt nodig om zich te kunnen aanpassen en te integreren.
 - Nederlands leren: taal is een belangrijke hindernis om te overwinnen, om te communiceren met de samenleving.
 - Traject naar werk: werken en bijdragen aan de samenleving vindt men erg belangrijk, het is relevant om hierin begeleid te worden (als men niet via het eigen netwerk werk vindt).

Ik denk dat het wel heel handig is om iets over een land te leren als je juist bent aangekomen. Dat kan wel praktisch zijn als mensen niets weten over België. Ik denk dat dat een goed beginpunt kan zijn. Als het je bedoeling is om naar hier te komen, om hier te wonen, leven, beperkt of onbeperkt, dan denk ik dat het wel een meerwaarde heeft om te beginnen met kennis over België.

– Vrouw, 26-39, RO herkomst, 1ste gen.

Ik denk dat dat zeker wel interessant is als ik dat zo zie. Ik denk dat dat veel voordelen heeft voor mensen die van ons land komen. Zo kunnen ze leren hoe het land werkt, hoe de taal werkt. Op die manier kan je worden opgenomen in de maatschappij.

– Vrouw, -25, PL herkomst, 2de gen.

Inburgerings traject –

Vraagtekens & verplichting

Noot: deze analyse is gebaseerd op zowel eigen situatie en ervaring van de bevroagde respondenten, als op basis van hun omgeving, als op hypothetische kennis van de herkomstgroep.

Toch stelt men zich vragen bij bepaalde componenten en de kostprijs, wat de meningen over het eventueel verplicht maken ervan verdeelt

Toch roepen sommige aspecten van het inburgeringstraject nog bepaalde vragen op.

- Men stelt zich **vragen** bij bepaalde componenten:
 - Maatschappelijke oriëntatie: sommigen twijfelen over de invulling hiervan, wat het inhoudt en hoe ver het gaat. Men maakt zich hierbij vooral zorgen over mogelijke inmenging met de privésfeer, men wil namelijk alsnog de eigen culturele waarden (privé) kunnen behouden (*gehoord bij PL groep*).
 - Participatie- en netwerktraject: het is voor sommigen niet duidelijk dat men hiervan wordt vrijgesteld als men aan het werk is, men heeft schrik dat men dan tijd zou moeten maken om onbetaald vrijwilligerswerk of stage te doen (*gehoord bij RO groep*).
 - De **kostprijs** van het traject kan een belangrijke barrière vormen.
- ## De houdingen tegenover het eventueel verplicht maken van het inburgeringstraject zijn verdeeld.
- Enerzijds biedt het traject een **duidelijke meerwaarde**: leren over de maatschappij, taal, werken, etc. zijn belangrijk om te kunnen integreren, wat bijdraagt aan het zich kunnen thuis voelen in België.
 - Anderzijds kost het traject veel **tijd en geld**. Velen vinden dat als het traject betalend is, het optioneel moet zijn; dat als het verplicht is, het gratis (of toch goedkoper) moet zijn.
 - Sommigen uiten ook bezorgdheden over het feit dat verplichting een bepaalde **intrinsieke motivatie zou kunnen wegnemen**.

Ik vind dat moeilijk om zo'n dingen te verplichten. Als je van ergens anders komt, dan vind ik het niet zo leuk dat het land, de maatschappij, mensen oplegt om hier in te burgeren. Want ik vind het ook wel heel belangrijk dat iedereen nog altijd zijn eigen tradities heeft. Dus ja, verplichten vind ik nooit zo goed.

– **Vrouw, -25, PL herkomst, 2de gen.**

Wat denken ze wel? Een vrijwilligerswerk of een stage of een buddyproject ... Je moet weten, als ik naar België kom, dan kom ik om te werken. Ik ga nu geen vrijwilligerswerk doen, geen stage, iets dat niet betaald is ... Mensen hebben die luxe niet om dat te kunnen doen.

– **Vrouw, 26-39, RO herkomst, 1ste gen.**

Als je ervoor kan kiezen en je moet ervoor betalen, oké dat is je eigen keuze. Maar als ze nu zeggen 'het is verplicht', dan moet iedereen het gratis krijgen. Of misschien niet gratis, maar tenminste goedkoper.

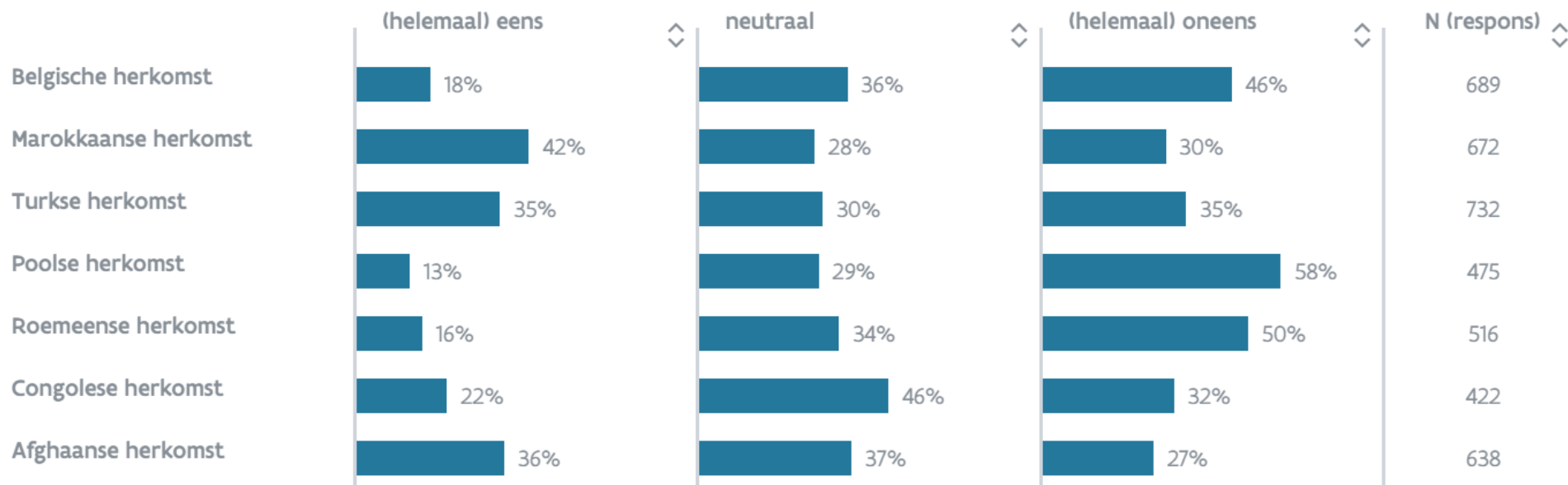
– **Vrouw, 40-54, RO herkomst, 1ste gen.**

STELLINGEN

2.11

Onderzoeksvragen & cijfers per bevraagde herkomstgroep*

Aandeel (%) respondenten dat het al dan niet eens is met de stelling: 'Ik vind dat de westerse manier van leven goed samengaat met hoe moslims leven', in 2022

*Cijfers afkomstig uit de [Samenleven in Diversiteit survey](#), 2022

Ik vind dat de westerse manier van leven goed samengaat met hoe moslims leven.

De formulering van deze stelling is niet voor iedereen voldoende duidelijk.

- Het is voor velen **onduidelijk wat men precies moet begrijpen** onder 'de westerse manier' en onder 'hoe moslims leven'.
- De islam is **geen homogeen geloof**, men vraagt zich af of men hier moet uitgaan van de meest strikte of net een meer gematigde beleving van het geloof.
- De vergelijking hiertussen wringt bij sommigen, aangezien men een **geografisch gebied met een religieuze levenswijze** vergelijkt.
- Soms werd geopperd dat de stelling zelf al **polariserend werkt**: door de zin zo te formuleren, geeft men al direct het gevoel dat dit 2 verschillende levenswijzen zijn.

Een deel kan akkoord gaan met de stelling.

- Deze twee manieren van leven kunnen samengaan, op voorwaarde dat de **islam niet te strikt beleefd** wordt.
- 'Westers' kan begrepen worden als een 'vrije' maatschappij, waar in dat opzicht ook **vrijheid van religie** mogelijk is.
- Men ziet in de maatschappij ook dat er **wederzijdse aanpassing** gebeurt (bv. hoofddoek niet dragen op het werk, maar wel halal voeding in de supermarkt).
- Dit werd overwegend zo beleefd door *moslim* respondenten.

Een ander deel verklaart zich eerder niet akkoord.

- Men maakt een vergelijking tussen een '**vrije**' manier van leven met een heel '**strikte**' levenswijze, wat niet overeen kan komen.
- Veel **aspecten van de (strikte) islam gaan niet goed samen** met de westerse manier van leven: een hoofddoek dragen, 5x/dag bidden, halal moeten eten, etc.
- Dit werd voornamelijk zo gezien door *christelijke/seculiere* respondenten.

Je vergelijkt een geografisch deel van de wereld, al abstract op zich, met een geloof. Dat is geen eerlijke vergelijking.

– Vrouw, -25, CO herkomst, 2de gen.

Ik vind eigenlijk van wel. Ik vind dat moslims binnen de westerse manier wel op hun eigen manier hun geloof kunnen uitoefenen. Ik denk niet dat er echt iets moet veranderen zodat wij ons beter kunnen focussen op ons geloof.

– Vrouw, -25, TU herkomst, 2de gen.

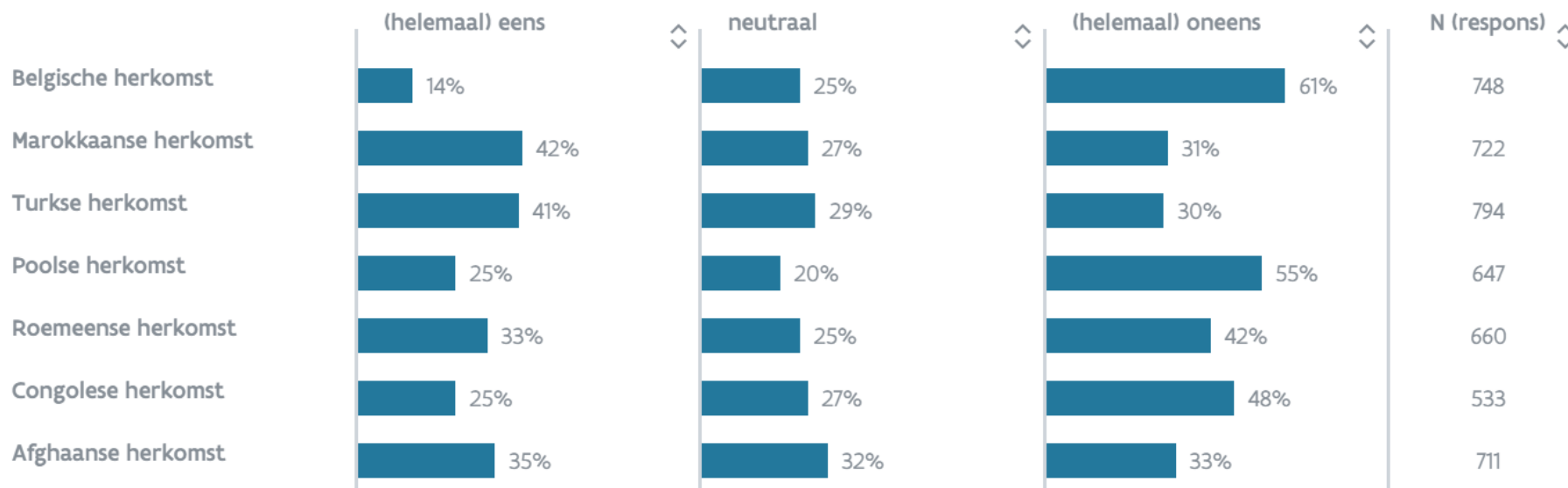
Ik denk dat er jammer genoeg nog veel racisme en discriminatie leeft in de Roemeense gemeenschap. Ik denk dat er heel veel vooroordelen zijn, dat Roemenen een bepaald idee hebben over hoe dat moslim leven eruit ziet, en dat ze op basis daarvan 'nee' zouden antwoorden.

– Vrouw, 26-39, RO herkomst, 1ste gen.

Onderzoeksvragen & cijfers per bevraagde herkomstgroep*

Aandeel (%) respondenten dat het al dan niet eens is met volgende stelling: 'Personen van buitenlandse herkomst die in België komen wonen, moeten op school of op het werk hun eigen cultuur en hun manier van leven kunnen behouden', in 2022

*Cijfers afkomstig uit de [Samenleven in Diversiteit survey](#), 2022

Personen van buitenlandse herkomst die in België komen wonen, moeten op school of op het werk hun eigen cultuur en hun manier van leven kunnen behouden.

Voor sommigen heeft de stelling nog wat extra verduidelijking nodig.

- Het is niet voor iedereen duidelijk **wat 'cultuur' en 'manier van leven' precies inhoudt**.
- Verschillende personen **vullen cultuur verschillend in**: religieuze gebruiken, klederdracht, eten meenemen naar het werk, etc.
- Voor sommige respondenten van *TU herkomst* kwam de stelling over als **verplichting** (foutief gelezen als 'moeten ~~kunnen~~ behouden').

Algemeen vindt men dat het nodig is om zich aan te passen aan het land van herkomst, zeker op school of op het werk.

- Op school of het werk heeft eigen cultuur en religie voor velen **minder een plaats**.
- Men vindt het **belangrijk om zich aan te passen** en de regels van de school- of werkplek te respecteren (bv. ook sommige moslims kunnen zich vinden in het hoofddoekenverbod).

Toch zien sommigen ook plaats voor de eigen cultuur op school en op het werk.

- **Als men anderen niet stoort**, zien sommigen er **geen probleem** in om eigen culturele/religieuze gebruiken te behouden.
- Bv. hoofddoek dragen, geen varkensvlees eten, bidden tijdens de pauze, etc.

Men vindt het echter wel zeer belangrijk om de cultuur in de eigen privésfeer te mogen beoefenen.

- **Thuis in de privésfeer** wil men wel de eigen cultuur, religie, gebruiken blijven behouden, dit hangt samen met het **behoud van de eigen identiteit**.

'Cultuur' heeft een grote omvang, van kleren dragen tot met iemand praten.

– **Man, 40-54, AFG herkomst, 1ste gen.**

Ja, ik heb een cultuur. Ja, ik ben een apart persoon, maar die wel in een bepaalde samenleving leeft. Dus ik moet me daar aanpassen zonder mezelf te verliezen.

– **Man, -25, CO herkomst, 2de gen.**

Je kunt dat in je eigen huis doen. Maar als je naar een ander land komt, dan kies je daarvoor, en dan moet je beginnen een deel te zijn van dat land.

– **Vrouw, 40-54, RO herkomst, 1ste gen.**

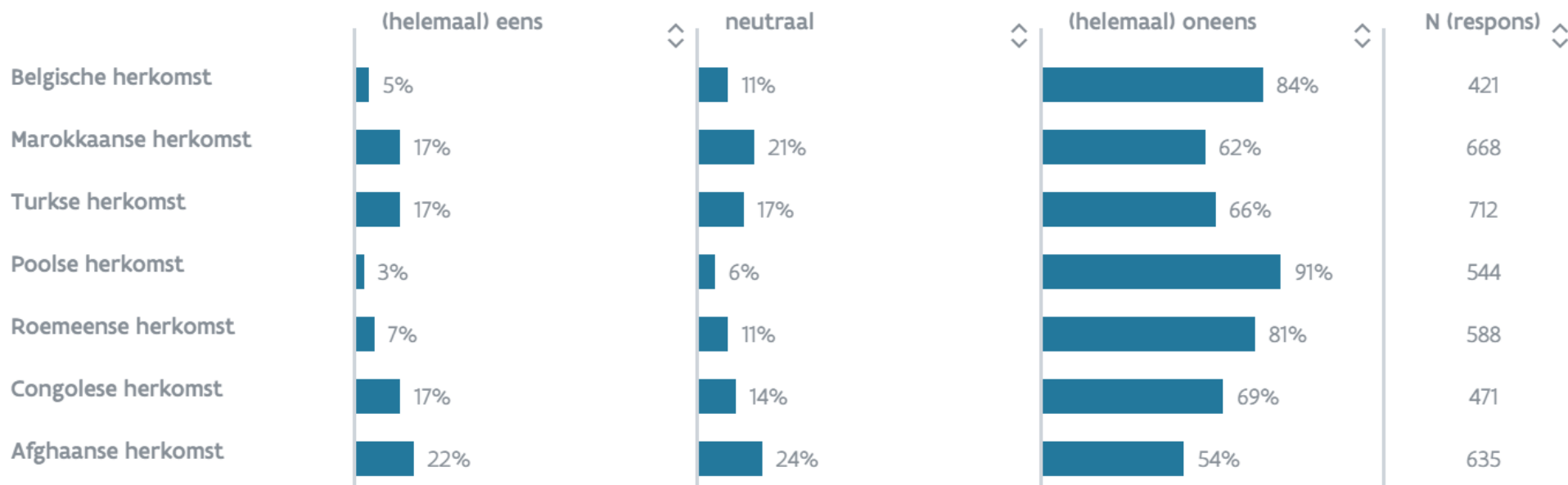
Als het werk daar geen problemen mee heeft, op voorwaarde dat er tijd en plaats is om dat te kunnen doen, dan kan je zonder problemen 5 keer per dag bidden.

– **Vrouw, -25, BE herkomst**

Onderzoeksvragen & cijfers per bevraagde herkomstgroep*

Aandeel (%) respondenten dat het al dan niet eens is met de stelling: 'Ik vind dat ik de Belgische wetten mag overtreden als deze niet samengaan met de regels van mijn geloof', in 2022

*Cijfers afkomstig uit de [Samenleven in Diversiteit survey](#), 2022

Ik vind dat ik de Belgische wetten mag overtreden als deze niet samengaan met de regels van mijn geloof.

De stelling is over het algemeen duidelijk.

- Wetten worden begrepen als **regels die door de staat zijn opgelegd** om een goede samenleving te bevorderen.
- Wat soms voor misvattingen kan leiden, is bepaalde **'regels' van de school- of werkplek** ook interpreteren als wetten (bv. hoofddoekenverbod).
- Een enkeling interpreteerde geloof als niet noodzakelijk religieus, maar bv. ook als **(politieke) overtuigingen**.

De stelling wordt algemeen verworpen.

- Als men naar een ander land verhuist, moet men de **plaatselijke wetten volgen**.
- België is een **seculiere rechtstaat** waar religie niet boven de wet staat.

Het duidelijkste conflict tussen religie en wet ziet men bij onverdoofd slachten.

- Velen zijn van mening dat men **niet mag onverdoofd slachten**, aangezien het verboden is bij de wet, ook al is het een vereiste van het jodendom en de islam.
- Sommige moslims zoeken daarom een **alternatief als oplossing**: onverdoofd vlees importeren, geld doneren aan organisaties die onverdoofd slachten, etc.
- Binnen onze steekproef gaf enkel de **MA herkomstgroep** aan dat ze **op dit punt wel de wet overtreden** (en de **TU groep** ziet dit in de omgeving ook gebeuren).

Enkele andere punten van conflict die werden opgenoemd:

- Problemen met het **hoofddoekenverbod** (ook al is het geen wet).
- Niet akkoord gaan met de **abortuswetgeving** (ook al overtreedt men zo geen wet).
- Niet respecteren van **vrouwenrechten en dierenrechten** bij verschillende religies.

De wet is de wet en die geldt voor iedereen. En dat is gewoon hoe dingen zijn geregeld. We hebben hier in België scheiding van staat en kerk.

– **Vrouw, 55+, PL herkomst, 1ste gen.**

Ik heb altijd gezegd: als je in België niet gelukkig bent, het leven je hier niet bevalt, en je je niet wilt aanpassen aan de regels of integreren, dan is het beter om terug te keren naar je thuisland.

– **Vrouw, -25, AFG herkomst, 1ste gen.**

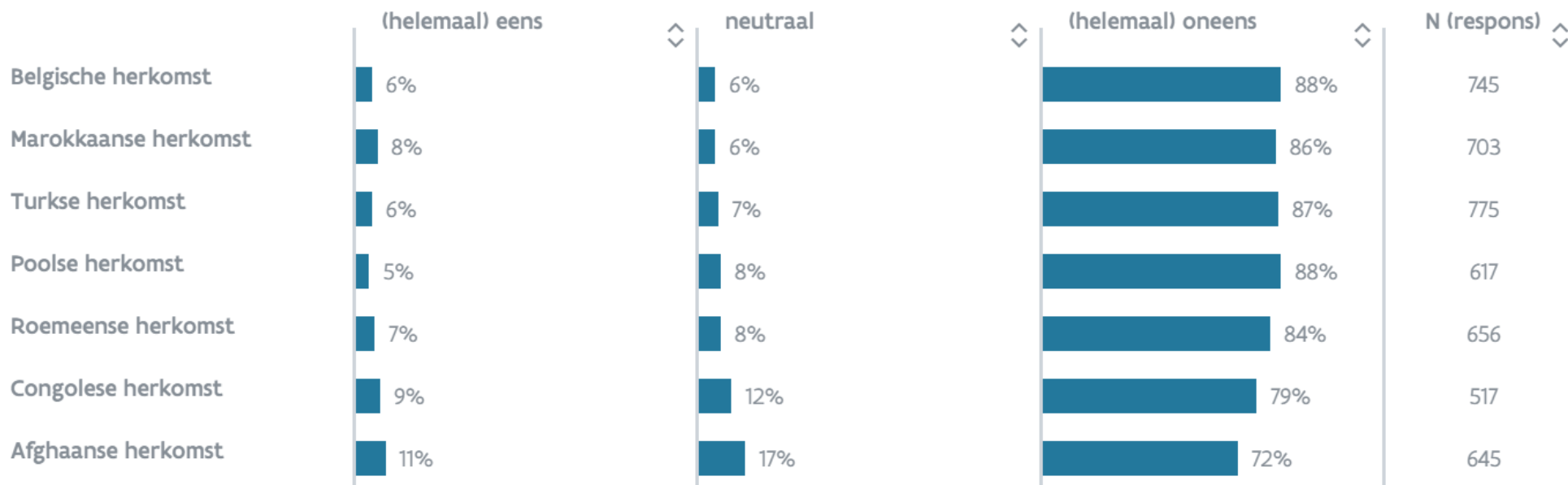
Ik denk niet dat er een wet is in België die eigenlijk anti ons geloof is. Behalve, wat eigenlijk onlangs is gekomen, dat mensen niet onverdoofd mogen slachten met het Offerfeest. Dat is de enige wet waar ik eigenlijk niet mee... Ja, laten we zeggen dat het voor mij niet oké is.

– **Vrouw, 26-39, MA herkomst, 2de gen.**

Onderzoeksvragen & cijfers per bevraagde herkomstgroep*

Aandeel (%) respondenten dat het al dan niet eens is met volgende stelling: 'Ik begrijp mensen die in naam van extremistische groeperingen geweld gebruiken (ETA, IS, ALF,...)', in 2022

*Cijfers afkomstig uit de [Samenleven in Diversiteit survey](#), 2022

Ik begrijp mensen die in naam van extremistische groeperingen geweld gebruiken (ETA, IS, ALF, ...).

De stelling laat verschillende interpretaties toe.

- “Ik begrijp” wordt voornamelijk geïnterpreteerd als **“ik ga akkoord met”**, maar kan ook geïnterpreteerd worden als **“ik kan er inkomen hoe het komt dat”**.
- Ook wordt soms de vraag gesteld **wat ‘geweld’ precies inhoudt**: vandalisme naar voorwerpen toe, fysiek geweld naar mensen toe, etc.

Velen interpreteren dit als “ik ga akkoord met” en verwerpen de stelling.

- **Geweld is verkeerd** en is nooit de oplossing, het kan nooit toegelaten worden.
- Voornamelijk het voorbeeld van **IS springt in het oog** en roept algemene afkeer op. ETA en ALF zijn een stuk minder gekend.

Sommigen begrijpen de stelling eerder als “ik kan er inkomen hoe het komt dat” en verklaren genuanceerd dat ze hier wel begrip voor kunnen opbrengen.

- Men kan begrijpen dat sommige mensen door allerlei factoren (socio-politieke context, jonge leeftijd, zelf onrecht/geweld aangedaan geweest zijn, etc.) **zodanig beïnvloed, bijna gehersenspoeld**, worden om te denken dat geweld het juiste is.
- Ook kan men er inkomen dat mensen geweld als **laatste redmiddel** zien om aandacht te trekken, als alle andere activistische methoden niet gewerkt hebben.
- Men kan er inkomen dat sommigen **geweld in de vorm van vandalisme** wel acceptabel zien, aangezien men er niet rechtstreeks mensen mee geweld aandoet.
- Dit wil echter absoluut **niet zeggen dat men dit geweld goedkeurt**.

Nee, ik ben sowieso anti-geweld. Wat er nu in Brussel is gebeurd, of in Parijs, of wat er nu allemaal gebeurt in Palestina, in Libanon, in Oekraïne, ik distantieer me daar heel ver van. Of het nu moslims, katholieken of vrijzinnigen zijn.

– Man, 26-39, MA herkomst, 2de gen.

Nee. Wij gaan in ons huis en in onze familie niet akkoord met geweld. Je moet geen geweld gebruiken, voor niets.

– Vrouw, 40-54, RO herkomst, 1ste gen.

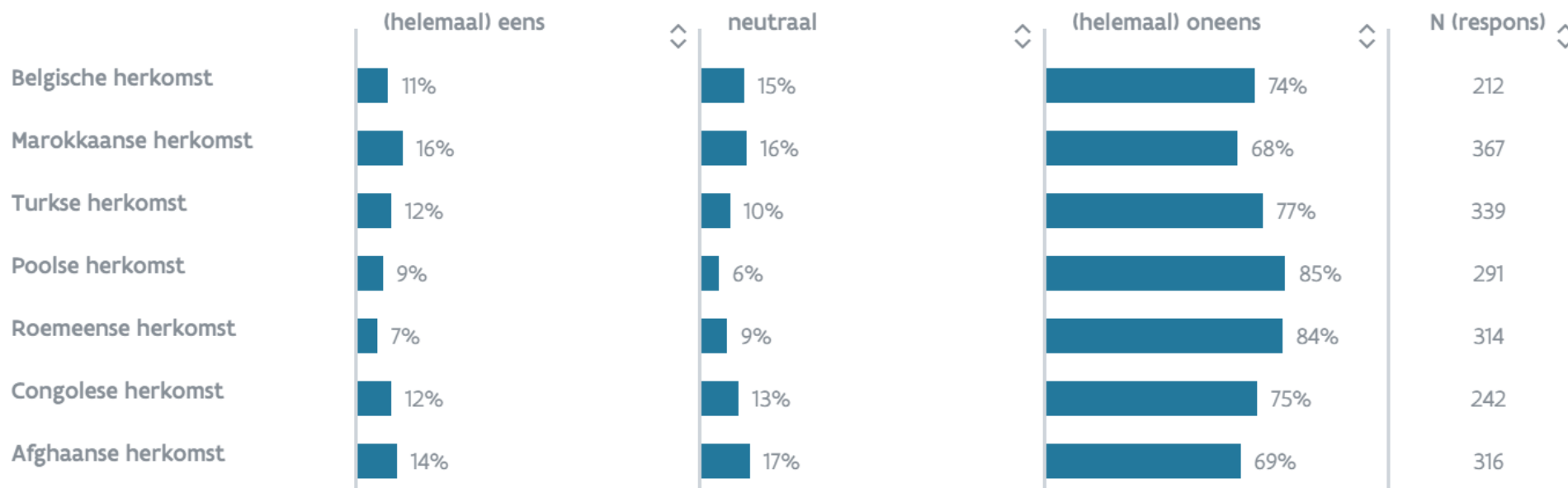
Ik denk dat als je het verhaal hoort van die mensen, je het misschien wel zou kunnen begrijpen. Want ik heb zelf ook gewerkt in projecten van deradicalisering, waarbij ik ook met jongeren werkte die op het punt stonden om te vertrekken. En als je dat verhaal hoort, van hoe ze zijn opgegroeid, hoe ze eigenlijk volledig gemanipuleerd zijn geweest, hoe ze zijn gekomen op dat idee, kan je het ergens wel begrijpen. Maar alsnog zou ik het niet zo hard begrijpen om hier akkoord te geven.

– Vrouw, 26-39, MA herkomst, 2de gen.

Onderzoeksvragen & cijfers per bevraagde herkomstgroep*

Aandeel (%) respondenten dat het al dan niet eens is met de stelling: 'Mijn kind(eren) leert/leren op school in de les dingen waarmee ik niet akkoord ga', in 2022

*Cijfers afkomstig uit de [Samenleven in Diversiteit survey](#), 2022

Mijn kinderen leren op school in de les dingen waarmee ik niet akkoord ga.

De stelling is over het algemeen voldoende duidelijk.

- De stelling kan **moeilijk verkeerd begrepen** worden.
- Enkele respondenten van *MA herkomst* vermeldden wel dat **'dingen' nogal vaag** is, dat er voorbeelden zouden moeten gegeven worden.

De meningen over deze stelling variëren.

- De houding ten opzichte van de stelling hangt minder af van de specifieke herkomstgroep, maar vooral van de **mate waarin men zijn religie** (islam, christendom ...) **strikt beleeft** (ook sommige ouders van *BE herkomst* kunnen het hiermee moeilijk hebben).
- In onze steekproef waren voornamelijk respondenten van *TU, MA en CO herkomst* het hiermee akkoord.

De zaken waarmee mensen het moeilijk kunnen hebben waren voor iedereen dezelfde:

- **Seksuele opvoeding** op een te jonge leeftijd.
- Leren over **andere seksuele oriëntaties en LGBTI+** (cfr. thema 'diversiteit').
- Op vlak van **godsdienst** ofwel net te veel leren over één bepaalde godsdienst (het katholieke geloof), ofwel net leren over een te brede veelheid aan religies.
- De *BE herkomstgroep* kon **nog meer voorbeelden** bedenken waar sommigen het mogelijks moeilijk mee kunnen hebben: de evolutietheorie, spreken over Roetpiet i.p.v. Zwarte Piet, moeite met kinderboeken waar beledigend taalgebruik (woorden als 'dik' en 'lelijk') uit is gehaald.

De overheid moet letten op de lessen die ze geven. Kinderen moeten leren over veiligheid en wie ze wel of niet kunnen vertrouwen. Sommige onderwerpen, zoals seksuele voorlichting, geven ze beter veel later. Mijn dochter moet niks weten over seks, zeker niet als ze elf jaar is. Dat leg ik haar zelf wel uit op een bepaald moment.

– **Vrouw, 40-54, TU herkomst, 2de gen.**

Maar ik begrijp de bezorgdheid van die ouders over LGBTQ. Want als je logisch nadenkt, het is mama, papa en een kindje. Allee ja, ik begrijp... Ik kan me er wel in vinden bij die ouders. Bij ons op school, en ik denk dat dat vooral in de gemeentescholen is, wordt daar echt te veel op gehamerd.

– **Vrouw, 26-39, MA herkomst, 2de gen.**

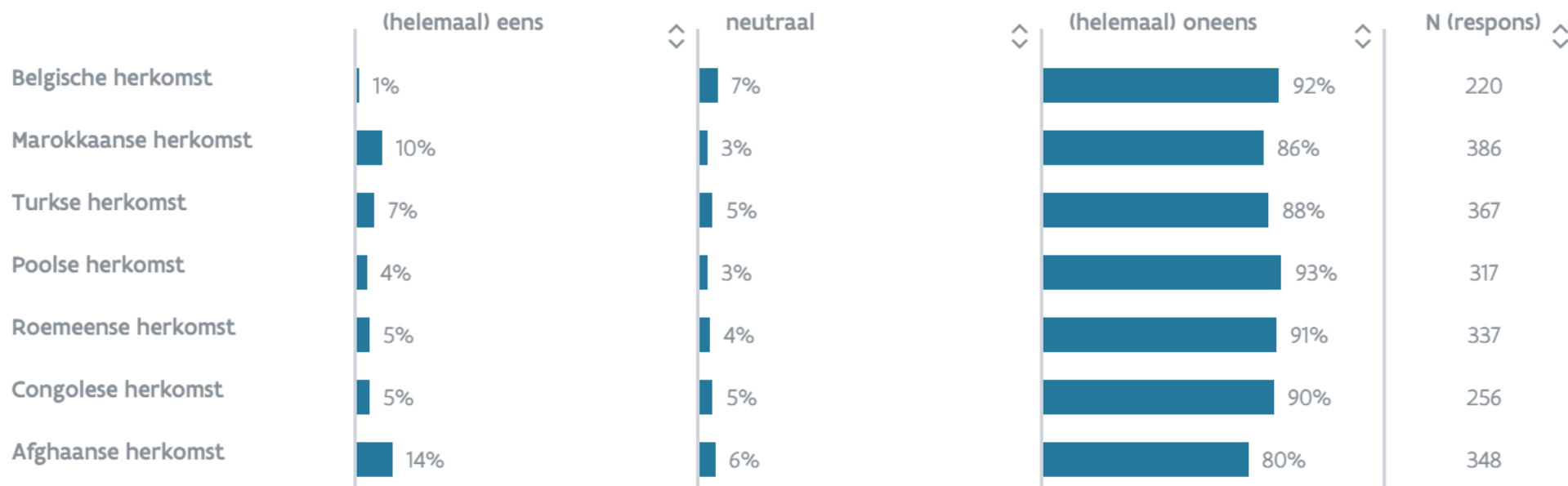
Als ik een zoon heb, dan is dat een jongen. En ik wil niet dat een leerkracht tegen mijn zoon zegt dat je kan zijn wie je bent en wat je wil.

– **Vrouw, 26-39, CO herkomst, 1ste gen.**

Onderzoeksvragen & cijfers per bevraagde herkomstgroep*

Aandeel (%) respondenten dat het al dan niet eens is met de stelling: 'Ik heb mijn kind(eren) helemaal niet onder controle', in 2022

*Cijfers afkomstig uit de [Samenleven in Diversiteit survey](#), 2022

Ik heb mijn kinderen helemaal niet onder controle.

De stelling is onvoldoende duidelijk en open voor interpretatie.

- Het kan geïnterpreteerd worden als niet luisteren naar de ouders, niet voldoende doen wat ouders zeggen (gezien als een **'normaal' deel van het opvoedingsproces**).
- Men kan het ook interpreteren als (kleine) criminaliteit, druggebruik, pestgedrag, omgaan met de foute personen (**problematisch**).
- Ook zien sommigen dit als geen controle over wat er **op school geleerd** wordt (*cfr. vorige stelling*).

Mensen van buitenlandse herkomst kunnen het gevoel krijgen hun kinderen niet onder controle te hebben door de invloed van de Belgische/westerse samenleving.

- Sommige ouders van buitenlandse herkomst hebben het gevoel dat zij **strenger** zijn en **meer waarde hechten aan ouderlijk gezag** dan Belgische ouders.
- **Opvoeding en controle** over je kinderen wordt daarbij gezien als **zeer belangrijk**, voor de ouders, de kinderen, maar ook de brede samenleving.
- In België leeft meer de **emancipatie van de kinderen** en leren kinderen dat het oké is om hun eigen mening te geven. Dit 'mondiger' worden van de kinderen, hun ouders tegenspreken, een andere mening geven, etc. wordt soms niet goed 'verteerd' door ouders van buitenlandse herkomst.
- Ook ziet de 1ste generatie soms dat de 2de generatie meer **volgens 'westerse' waarden leeft** dan volgens de waarden van het herkomstland/de eigen cultuur/religie, wat ook dit gevoel kan veroorzaken.

Alles begint bij de opvoeding. Als je de kinderen niet kunt kneden bij de opvoeding, dan ga je als die veertien, zestien zijn daar ook geen controle meer over hebben.

– Man, 26-39, TU herkomst, 2de gen.

Wat wordt er begrepen met 'onder controle'? Waar denken die ouders dan aan? Ik zou kunnen denken aan kinderen die buiten blijven, of kinderen die niet willen studeren, of kinderen die met TikTok bezig zijn, dat kan van alles zijn.

– Man, 26-39, MA herkomst, 1ste gen.

Kinderen leren hier dat ze recht hebben om antwoord te geven. Terwijl wij opgroeiden in een soort angst voor onze ouders, wij vonden dat normaal. Maar nu komen de kinderen van school en ze spreken meer vrij, ze spreken hun ouders tegen. En als je ziet hoe vrij ze spreken, denk je misschien dat je ze niet onder controle hebt.

– Vrouw, 40-54, RO herkomst, 1ste gen.

CONCLUSIES

03

De uitdagingen van samenleven in diversiteit in België

1. Talenkennis blijft een van de belangrijkste barrières met impact op verschillende zaken

- Impact op economische integratie (scholing, tewerkstelling)
- Impact op sociale integratie

2. Verzoenen van religieuze beleving met leven en werken in een gelaïciseerde samenleving

- Voornamelijk issue bij sterk praktiserende gelovigen
- Voornamelijk op vlak van uiterlijke kenmerken (hoofddoek) en onverdoofd slachten
- Bemoeilijkt economische + sociale integratie

3. Verzoenen van culturele tradities en werken/leven in westerse/diverse samenleving

- Traditionele invulling van het genderrolpatroon
- Attitudes tegenover leven in een diverse samenleving (qua herkomst, seksuele oriëntatie)
- Sterke loyaliteit tegenover familie/naasten hier en in het land van herkomst

4. Reacties vanuit de samenleving zelf – de impact van discriminatie op kansen en motivatie om te integreren

- Zowel impact op economische integratie
- Als op sociale integratie
- (! Ook tussen buitenlandse herkomstsgroepen komt discriminatie voor)

Wat kan de overheid doen?

Aanbevelingen die naar boven kwamen vanuit de groepen zelf

- Inburgeringstraject
- Groepen zelf betrekken in integratieverhaal
- Activiteiten in het kader van sociaal leven
- Tegengaan van discriminatie

APPENDIX – OVERZICHT VAN DE RESULTATEN PER HERKOMSTGROEP

04

Overzicht van besproken thema's – Afghaanse herkomstsgroep

Taal

- Vrouwen ervaren meer **obstakels** bij het leren van Nederlands dan mannen door **culturele tradities**, **migratievolgorde** en **zelfinschatting** van hun taalvaardigheden.
- De **interpretatie** van 'best gekende taal' verschilt: sommigen zien het als de taal die ze in alle vaardigheden het beste beheersen, anderen als hun **beste vreemde taal**. Deze verschillen kunnen verklaren waarom veel respondenten Nederlands als hun best gekende taal aangeven.

Sociaal leven

- **Taalbarrières**, **administratieve procedures** en **vooroordelen**, maar ook **traditionele genderrollen** bemoeilijken contacten tussen mensen van AFG en BE herkomst, vooral voor de **1ste gen**. Jongeren integreren makkelijker via school; ouderen hebben meer moeite.
- **Hun collectivistische** versus de **individualistische** mentaliteit van de Belgische herkomstsgroep bemoeilijkt interactie.
- De **overheid** bevordert integratie, maar **gerichte inspanningen** voor vrouwen en vluchtelingen kunnen helpen. **Workshops** en campagnes bevorderen ontmoetingen, terwijl aandacht voor **trauma** cruciaal is. De uitdaging blijft het stimuleren van individuele **motivatie** en spontane ontmoetingen.

Digitale vaardigheden

- **Traditionele genderrollen**, **beperkte taal- en digitale vaardigheden**, **culturele normen** en **leeftijdsuitdagingen** zorgen voor een ongelijke taakverdeling in Afghaanse gezinnen in België, waarbij mannen vaak administratieve en externe taken op zich nemen.
- **Taalbarrières** en **sociale normen** beperken de deelname van Afghaanse vrouwen aan **cursussen**, hoewel er een **sterke bereidheid** is om deel te nemen, vooral aan vrouwgerichte programma's.
- **Sociale media** kunnen effectief zijn om deze vrouwen te bereiken en hen aanmoedigen om **inburgeringscursussen** te volgen.

Werken

- Het **éénverdienersmodel** in Afghaanse gezinnen wordt beïnvloed door **traditionele rollenpatronen**, die sterker zijn bij de eerste generatie en lijken te versoepelen bij de tweede generatie. Verandering hangt echter sterk af van **opvoeding** en **sociale context**.
- Hoewel men nog steeds **problemen** ervaart met vrouwen in **leidinggevende functies**, bieden positieve veranderingen onder **jongere generaties** hoop op een grotere **acceptatie** van vrouwelijke leidinggevers.

Overzicht van besproken thema's – Turkse herkomstgroep

Werken

- De **jongere generatie** kiest vaker voor een tweeverdienersgezin waar zowel man als vrouw werkt, vooral uit **financiële noodzaak**.
- Om vrouwen te motiveren tot werken is er nood aan een **toegankelijke kinderopvang**, en een **inclusievere werkvloer**.
- **Hogere levenskosten** gecombineerd met een **laag inkomen** en **geldtransfers naar familie** zorgen ervoor dat mensen moeilijk rondkomen, ondanks dat ze met twee gaan werken.

Onderwijs

- Enerzijds wordt het Belgische onderwijssysteem algemeen gewaardeerd als **kwaliteitsvol** en **heel toegankelijk** ...
- ... Anderzijds ervaren personen van Turkse herkomst tijdens hun schoolcarrière vaak **discriminatie** omwille van hun herkomst, maar ook door **taalachterstand**.
- Een combinatie van ervaringen van **discriminatie**, **taalachterstand**, en **gebrek aan ouderlijke betrokkenheid** zorgt ervoor dat het secundair diploma soms niet behaald wordt.

Sociaal leven

- De behoefte aan **solidariteit** en een **gemeenschapsgevoel** maakt dat mensen bewust wonen in dezelfde buurten. Maar er is ook sprake van een '**schijnkeuze**': een vicieuze cirkel zorgt dat ze steeds in dezelfde buurten terechtkomen.
- De solidariteit in die buurten is hoog, maar er zijn ook buurten met veel **problemen** (o.a. onveiligheid), en er wonen kan nefast zijn voor de integratie en de individuele vrijheid/ontwikkeling.
- De Turkse gemeenschap bestaat uit **diverse groepen** die zich **verbonden** voelen met elkaar, maar waar ook **spanningen** spelen die vooral **politiek** getint zijn.
- De meesten zien een **sterke band** met Turkije, hoewel de intensiteit sterker is bij de **1ste generatie**.

Houding tegenover diversiteit

- De houding tegenover holebiseksualiteit is overwegend **negatief**: het is nog een heel sterk **taboeonderwerp** dat niet bespreekbaar is binnen de Turkse gemeenschap.
- Een deel van de **jongere** generaties zou verandering teweeg kunnen brengen, maar er heerst nog veel **(geïnternaliseerde) homofobie**.
- Tegenover nieuwkomers is er een sterke bezorgdheid dat ze **strikt religieuze praktijken** met zich meebrengen en het **sociaal zekerheidssysteem belasten**.

Overzicht van besproken thema's – Marokkaanse herkomstgroep

Werken

- **Kinderopvang** gebeurt bij voorkeur binnen de eigen familie – en het gebeurt dat vrouwen hun carrière 'on hold' zetten.
- **Zelfstandig** zijn wordt gezien als een financieel risico, maar ook gebrek aan voorbeelden en kennis, en het verbod om te lenen met rente maken de stap niet evident.
- **Werk in ploegen** is vaak de enige optie voor laaggeschoolden, maar er worden ook voordelen gemeld.
- **Rondkomen** is moeilijk geworden door de stijgende kosten, en dat vaak in combinatie met een beperkt inkomen.
- **Discriminatie op de arbeidsmarkt** gebeurt omwille van religie, 'vreemde' naam, en is vooral een issue in jobs met een representatieve functie.

Digitale vaardigheden

- Gebrek aan digitale vaardigheden (bij vrouwen) wordt vooral nog gezien als een issue bij **oudere generaties of 1ste generatie**.
- Bij deze generatie verlopen de taken nog volgens een **strikt traditioneel rollenpatroon**: het wordt niet gezien als de taak van de vrouw om online zaken te regelen; vrouwen uit deze generatie zijn het daarmee ook eens.
- De **jongere generaties**, en zeker zij die in België zijn opgegroeid zijn **'digitaal mee'** – maar het is mogelijk dat vanuit het 'traditionele' rollenpatroon dit toch aan de man wordt toegekend.

Vrije tijd

- Vrije tijd staat bij personen met Marokkaanse herkomst vooral gelijk aan **familietijd** – ze hechten veel belang aan hechte familiale banden. Hierdoor is er nog weinig ruimte (maar ook weinig motivatie) om deel uit te maken van formeel georganiseerde (BE) verenigingen.
- Vooral **'angst om bekeken te worden'** weerhoudt vrouwen met Marokkaanse roots ervan om meer te gaan sporten. Women-only faciliteiten zouden ervoor kunnen zorgen dat ze zich comfortabeler en veiliger voelen.

Sociaal leven

- De Marokkaanse herkomstgroep voelt zich goed in België, maar tegelijk leeft het gevoel dat **ze constant moeten opboksen tegen vooroordelen en discriminatie**, die nog vaak voorkomen op verschillende domeinen, en die ook explicieter en gewelddadiger lijken te worden.*
- Die ervaringen maken het **niet evident om contacten te leggen met personen van Belgische herkomst**, en daarom lijkt de voorkeur te gaan naar tijd doorbrengen met **gezin en familie** – die sowieso heel centraal staan in de Marokkaanse cultuur.

Overzicht van besproken thema's – Congolese herkomstgroep

Werken

- Moeizame **erkenningprocedures** van buitenlandse **diploma's** en **discriminatie** hinderen tewerkstelling op niveau van het diploma. De moeizame erkenning maakt dat ze vaak terecht komen in **ploegenstelsel**.
- **Zelfstandig** zijn wordt cultureel niet aangemoedigd.
- Sparen gaat moeizaam, vooral omdat ze **familie financieel ondersteunen** (in Congo en hier).
- Alleenstaande ouders, meestal moeders, ervaren **veel financiële druk** en worstelen met de zorg voor hun kinderen.
- Toegang tot **betaalbare** kinderopvang is noodzakelijk maar **niet evident** – en daarbij ondervinden ze ook nog discriminatie.
- Op de werkvloer wordt weinig tot geen **NL** gesproken omdat het niet nodig is – de interesse om Nederlands te leren is beperkt, zeker bij de 1ste generatie.

Discriminatie

- **Intersectionaliteit** speelt heel sterk bij personen van Congolese herkomst: de combinatie van bv. van kleur zijn en het Nederlands niet volledig machtig zijn creëert een kwetsbare positie.
- De manier van discrimineren is **minder expliciet geworden**, maar niet afgenomen.
- Om discriminatie van mensen van Congolese herkomst te begrijpen is het belangrijk om **niet paternaliserend** te werk te gaan, en **intergenerationeel trauma** te erkennen.
- Er is nood aan **publieke representatie** van personen van Congolese herkomst, en het **erkennen van de impact van het Belgische koloniale verleden** tot op vandaag.
- De houding ten opzichte van de **politie** is negatief. Men vreest vrijwel elke interactie.

Sociaal leven

- Veel mensen van Congolese herkomst voelen dat ze **niet zichzelf mogen zijn** in de Belgische samenleving en dat ze **zichzelf constant moeten bewijzen**.
- Ze ervaren **raciale stress*** en voelen zich behandeld als **derderangsburgers**, ook in vergelijking met andere herkomstgroepen.

Houding tegenover diversiteit

- LGBTI+ is een **taboeonderwerp** binnen de Congolese gemeenschap, voornamelijk door **religieuze** overtuigingen, maar ook door **culturele** waarden en normen.

Overzicht van besproken thema's – Poolse herkomstgroep

Werken

- De **beperkte opwaartse mobiliteit** wordt grotendeels veroorzaakt door zowel de **bereidheid** om werk onder het kwalificatieniveau te accepteren als door **taalbarrière**.
- Het **Poolse netwerk in België** helpt vaak om snel een job te vinden, maar ook dit zijn vaak jobs onder niveau (die dan makkelijk worden geaccepteerd).
- Ondanks traditionele rolverdeling werken steeds **meer vrouwen**, omwille van economische redenen. Ze staan meer open voor opleidingen, maar de reden daarvoor is niet duidelijk.

Inburgering

- **Men heeft een positieve houding** ten opzichte van het inburgeringstraject, vooral met betrekking tot taal en werk.
- Velen zien de **voordelen** van het **verplichten** van dergelijk traject (taal, integratie, levenskwaliteit). Sommigen maken zich zorgen over de **kostprijs** en het **beperkt** worden in individuele **vrijheid van keuze**.

Taal

- De **leef- en werkomgeving** speelt een cruciale rol: wanneer Nederlands de voertaal is, zijn mensen eerder geneigd om de taal te leren. Vrouwen lijken vaker in contact te komen met Nederlandssprekenden dan mannen.
- Daarnaast zijn **interpersoonlijke motivaties** van belang – het gaat hierbij niet alleen om persoonlijke kenmerken en motivaties, maar ook om hoe iemand zich verhoudt tot anderen.
- Oudere mensen identificeren zich vaak sterk met hun **Poolse identiteit**, wat resulteert in een lagere motivatie om Nederlands te leren.

Sociaal leven

- Mensen van Poolse herkomst ervaren vaak een gevoel van **ongelijkheid** en **discriminatie** in België, mede door hun ondergeschikte positie op de **arbeidsmarkt** en **culturele vooroordelen**.
- Personen van Poolse herkomst ervaren vaak een sterkere **verbondenheid** met hun eigen **nationale identiteit**, wat kan leiden tot minder identificatie met de Belgische cultuur en een lagere bereidheid om zich aan te passen.

Overzicht van besproken thema's – Roemeense herkomstgroep

Werken

- Werk is **heel belangrijk** in de Roemeense cultuur.
- Men vindt vaak een job **via Roemeense familie, vrienden en kennissen**; zowel reeds in Roemenië als in België.
- **Diploma's worden niet zomaar erkend** in België, velen nemen voldoening met een job op lager niveau.
- **Zelfstandig** worden biedt een aantal **voordelen**, maar soms komt ook **schijnzelfstandigheid** voor.
- Ook **vrouwen werken hard**, de cijfers dat vrouwen best bij de kinderen blijven zijn verrassend.

Taal

- Roemenen zijn over het algemeen **vrij taalvaardig**, ze spreken vaak ook goed Engels.
- **Vrouwen spreken meestal beter Nederlands** dan mannen. Ze zijn opener, socialer, en hebben door de zorg voor het gezin en de kinderen ook meer redenen om het te leren.
- **Mannen voelen soms minder noodzaak** om Nederlands te studeren, zeker wanneer ze het op het werk niet nodig hebben. Soms pikken ze het eerder informeel op.

Inburgering

- Het inburgeringstraject is **gekend** en een aantal hebben het ook **gevolgd**, deels door de perceptie dat het nodig is voor het verkrijgen van de Belgische nationaliteit.
- Het traject ziet er **interessant** uit, zeker de lessen Nederlands en maatschappelijke oriëntatie.
- Men stelt zich vooral **vragen bij de kostprijs en het participatietraject**, waardoor er gemengde reacties zijn op de eventuele verplichting ervan.

Sociaal leven

- Hoewel velen blij zijn om in België te mogen leven, spelen er toch een aantal **moeilijkheden** die kunnen maken dat men zich hier **niet thuis voelt**.
- Velen zouden willen meer **personen van Belgische herkomst kennen**, maar **barrières** zoals minder openheid, discriminatie en taal maken het moeilijk.
- De **initiatieven** van ikdoemee.be worden **geapprecieerd**, maar men stelt zich **vragen bij de effectiviteit** ervan.

Vrije tijd

- Vrije tijd wordt **eerder informeel ingevuld** met gezin of vrienden.
- Deelname aan verenigingen of sporten zit **niet echt ingebakken in de Roemeense cultuur**.
- De grootste **focus ligt op werken**, waardoor men **weinig tijd en energie** over heeft voor formeel georganiseerde vrije tijdsactiviteiten.

Overzicht van besproken thema's – Belgische herkomstgroep

Houding tegenover diversiteit

- De maatschappij lijkt in het algemeen **niet erg open** te staan tegenover personen van **buitenlandse herkomst**, hoewel die houding hypothetisch sterker lijkt bij bepaalde profielen.
- Men lijkt nog meer **wantrouwen** te hebben tegenover personen met een **andere religie**. Hierbij hangt het ervan af welke religie en hoe strikt die beleefd wordt.
- Hoewel men het er niet per se mee eens is, kan men de **schrik begrijpen** dat samenleven in diversiteit in de toekomst **moeilijker zal worden**.

Sociaal leven

- Velen staan wel **open** om mensen van buitenlandse herkomst te leren kennen, maar verschillende **barrières** maken dit niet gemakkelijk: vooroordelen, geloof, taal, de buurt, en automatische groepering.
- Hoewel dit contact bevorderen niet gemakkelijk is, ziet men **potentieel in de ideeën** van het buddytraject en van ikdoemee.
- Er is **openheid voor women-only**, het kan integratie bevorderen en ook sommige vrouwen van Belgische herkomst kunnen zich hier comfortabeler bij voelen.

Discriminatie

- Men kan **veel voorbeelden** aanhalen van gevallen van **discriminatie van personen van buitenlandse herkomst** (op de huurmarkt, het werk, de school, bij de politie), op vlak van herkomst, religie, uiterlijk, huidskleur, kleding, naam, taal ...
- Ook bij personen van **Belgische herkomst** komt discriminatie voor: voornamelijk op vlak van **gender**, in Brussel soms ook op vlak van de (Nederlandse) **taal**.
- Discriminatie is **van alle tijden** en is **fundamenteel moeilijk aan te pakken**, maar toch kan de overheid hier een aantal initiatieven in nemen.

Vertrouwen in politie

- Hoewel de respondenten in onze steekproef nog niet vaak in aanraking zijn gekomen met de politie, lijkt de **algemene houding en vertrouwen niet zo positief**.
- Het grootste probleem is dat **aangiftes of klachten weinig gevolg** lijken te krijgen, waardoor de cijfers over dalend vertrouwen niet zo verrassend zijn.
- Ook ervaringen/verhalen over **discriminatie, machtsmisbruik, vriendjespolitiek, corruptie**, en de gepercipieerde toename aan sancties (voor kleine zaken) helpen dit vertrouwen niet vooruit.

VRAGEN?

EVELIEN VAN DEN HERREWEGEN

Research Manager

 evelien.vandenherrewegen@ipsos.com

JOLIYN DHEEDENE

Senior Research Consultant

 jolijn.dheedene@ipsos.com

LAURENCE DE MOOR

Research Executive

 laurence.demoor@ipsos.com

 FOLLOW US ON LINKEDIN